

ਸਾਲ ਬਾਰੁੜਾਂ, ਅੰਕ ਗਿਆਰਵਾਂ ਮਹੀਨਾ ਫਰਬਰੀ 2007
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਫਾਊਂਡਰ ਆਰਮੈਨ : ਸ੍ਰੀ ਮਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਿਖਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ
ਚੇਅਰਪਰਸਨ : ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ : ਕਰਨਲ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ MALLB, PGDTM

FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼) CONTACT NO.

U.S.A. -	Baba Satnam Singh ji Atwal Phone and Fax : 408-263-1844
	Bhai Kuldeep Singh Sher Gill Phone : 408-230-8319
Canada -	Bhai Sarmukh Singh Pannu Phone - 604-433-0408
	Bibi Sukhvinder Kaur Bains Phone : 403-270-3387
England -	Bibi Gurbax Kaur / Jagtar Singh Jagi Phone : 0121-200-2818
	Fax : 0121-200-2879, Raj Mobile : 07968734058
Australia -	Bhai Jiwan Singh ji Phone : 03-943-65865, Fax : 03-943-65867

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry, Money Order, Cheque, Draft & correspondence

V.G.R.M Charitable Trust 'Atam Marg'
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara
Sahib (Near Chandigarh) P.O.
Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar,
Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) 140901 Pb. India.

Office 'Atam Marg' Ph. No. - 0160-2255002
Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib - 98551-32009

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in

[http # www.ratwarasahib.org](http://www.ratwarasahib.org)

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ
'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੋ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2,
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,
ਭਾਕਪਾਨਾ ਮੁਲਾਕੂਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਐਸ.ਐਸ.ਨਗਰ
(ਮੋਹਾਲੀ) ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਬਾਰਾਮਾਹਾ	2
2. ਸੰਪਾਦਕੀ	3
3. ਸੰਸਾ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਹੈ	5
4. ਚਉਥੇ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੇ	15
5. ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ.	19
6. ਮਨ ਮੇਰੇ ਤਿਨ ਕੀ ਓਟ ਲੇਹਿ...।	44
7. ਸੰਤ ਬਿਮਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ	46
8. ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ	52
7. ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ	57

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
240/-	2040/-	(For outstation cheques)

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਬੀਜੀ	- 9417214381
'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੇਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ	
ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟਾਈਮ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ	9417214391,79
ਖੇਤੀਬਾੜੀ	9417214383
ਸਕੂਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ - 9417214384,	ਕਾਲਜ - 94172 14382
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ	9417214380
ਸਾਹਿਬ ਲੰਗਰਾਂ ਵਾਲੇ	
ਆਡੀਟੀ ਵੀਡੀਓ ਲਾਈਬ੍ਰੇਰੀ	94172 14385
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ	94172 14386
ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ	94172 14390
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਿਖਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ	0160-2255004
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	

ਐਮੀਤ ਬਾਣੀ ਸਕਾਈ ਟੀ.ਵੀ. ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਚੈਨਲ 0176 ਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜਾ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਿਖਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ
ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ -

ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 11.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਸੋਮਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 7.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਯੂ.ਕੇ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ www.amritbani.com ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ
ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਯੂ.ਕੇ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੋ।

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ - ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਹਿਰਚੂਅਲ ਸਾਇਟਿਵਿਕ ਐਜ਼ੂਕੇਸ਼ਨ
ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ, ਯੂ.ਕੇ.

ਫਲਗੁਣਿ

ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ ॥
 ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ ॥
 ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੁਣਿ ਦੁਖਾ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥
 ਇਛ ਪੁਨੀ ਵਡਭਾਗਣੀ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥
 ਮਿਲਿ ਸਹੀਆ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹੀ ਗੀਤ ਗੋਵਿੰਦ ਅਲਾਇ ॥
 ਹਰਿ ਜੇਹਾ ਅਵਰੁ ਨ ਦਿਸਈ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਲਵੈ ਨ ਲਾਇ ॥
 ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰਿਓਨੁ ਨਿਹਚਲ ਦਿਤੀਅਨੁ ਜਾਇ ॥
 ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਰਖਿਅਨੁ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੈ ਧਾਇ ॥
 ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਅਨੇਕ ਗੁਣ ਤਰੇ ਨਾਨਕ ਚਰਣੀ ਪਾਇ ॥
 ਫਲਗੁਣਿ ਨਿਤ ਸਲਾਹੀਐ ਜਿਸ ਨੋ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ ॥

ਪੰਨਾ - 136

ਫੱਗਣ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬਾਇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਉਸਤਤੀ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਮਹਾਂ ਰਸ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਉਤਪਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੀ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਸ਼ ਅੰਦਰਲੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਉਤੇ ਚਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਰੂਪ ਸੇਜਾ ਸੌਭਨੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਵੱਡਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਪਤੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਰੀ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਇੰਦਰੀਆਂ ਰੂਪ ਸਖੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮੰਗਲਾਂ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਰੀ ਜਸ ਕਥਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਉਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮਿੱਤਰ ਸਜਣ ਸੰਤ ਸਤਿਸੰਗ ਰਾਹੀਂ ਹਰੀ ਜਸ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੂੰ ਵੀ ਹੋ ਜਗਿਆਸੂ, “ਉਸ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਹਾਜਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਮਾਣਸ ਜਨਮ ਨੂੰ ਸਫਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰ ਲੈ”।

ਹਰੀ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਸਕੇ। ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਵਾਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਅਟਲ ਪਦਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਗੋੜ ਖਤਮ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਹਨ। ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਜਿਹਵਾ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੇ

ਗੁਣ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਵੀ ਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰੂ ਚਰਨੀ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਗਣ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਅੰਦਰ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਸਲਾਹੁਣਾ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਿਲ ਮਾਤਰ ਵੀ ਤਮਾਇ (ਤੋਂ ਗੁਣ) ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਓਪਰੋਕਤ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਦਾ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵ ਇਹ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :-

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਹੀ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੀ ਸਰੋਸ਼ਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਣ ਹੈ :-

ਕਲਿ ਮਹਿ ਏਹੋ ਪੁੰਨ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਗਾਹਿ ॥

ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਜਾ ਕੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਰੂਰ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਜੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਰੋਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਫਤਾ ਵਾਰੀ ਐਤਵਾਰ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਜੁੜ ਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਰੋਜ਼ ਜਾਂ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੰਗਰਾਂਦ ਦਿਹਾੜੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਸਟ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਜੁੜ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਨ ਤੱਤਵੇਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਬਕਤਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੋਤਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਭਵ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਨਿਰੰਤਰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪੁਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰੋਲ ਰੂਹਾਨੀ, ਸ਼ਰਾਸ਼ਰੀਅਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਮਾਰਫਤ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਗ ਦਵੈਸ਼ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਉਮੈਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਲਾ, ਕਲੇਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਸੰਗਤ ਭਰਪੂਰ ਗੰਦੇ ਲਿਟਰੇਚਰ ਨਾਲ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਉਪਰ ਮੈਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ ਅਤੇ ਅਹੰ ਭਾਵ ਦੇ ਜੋੜ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਤਿਸੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਰਬਸਾਂਝਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁਗਾਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਚੌਗਿਰਦੇ ਸ਼ੁਧ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਨਿਰੰਤਰ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਹੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਏਗੀਏ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ 24 ਘੰਟੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਚੈਨਲ ਰਾਹੀਂ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੋ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਸੜਕਾਂ, ਸਕੂਲਾਂ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ, ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪਵਿਤਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਕਾਰਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸਤਿਸੰਗੀ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਰਾਹੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੰਮੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮਹਾਨ ਯੋਗਦਾਨ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਕਰਕੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਾਲੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਾਰਣ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਦਾਰੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵੱਲ ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਰਪੂਰ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਹਰ ਇੱਕ ਦੀ ਦੌੜ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘਣ ਦੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾ ਕੇ ਆਪ ਉਚਾ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅੱਜ ਦਾ ਇਨਸਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਉਣ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਥੇ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਦਿਆਕ ਅਦਾਰੇ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ

ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਆਣੈ ਮਾਪੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪਨੀਰੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਦਿਆਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਵੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਬੀ ਐਡ ਕਾਲਜ ਥੋੜ੍ਹੇ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਵਰਤੀ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਫਗਣ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਅੰਦਰ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਅਚਾਰੀਆ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾ ਕੇ ਨਾਮ ਤੱਕ ਰਸਵਾਈ, ਪੁਹੁੰਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹਜੂਰੀ ਅੰਦਰ ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦੀ ਪਹੁਲ ਛਕਾ ਕੇ ਮੂਲਮੰਤਰ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗੁਰਮੰਤਰ ਅਭਿਆਸ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾ ਕੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ।

‘ਸੰਸਾ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਹੈ’ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਨਮੋਲ ਕਿਰਤ ਹੈ। ਸੰਸਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਤਿਸੰਗ ਕੀਤਿਆਂ ਸੰਕਾ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ, ਕਿਹੜੇ ਸੰਕੇ ਹਨ? ਕਿਵੇਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਵਰਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਾਦਲੀਲ ਉੱਤਰ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੇਲਾ ਅਜੇਹਾ ਸੁਨਿਹਰੀ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਨਸਾਨ ਸੌਂ ਕੇ ਉਠਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਸੁਤੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ ਇਕਾਗਰ ਮਨ ਨਾਲ ਜਪਿਆ ਨਾਮ ਫਲੀ ਭੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੌਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਸੌਂ ਕੇ ਉਠਣ ਤੋਂ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ

ਹੀ ਅਨਮੋਲ ਸਮਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਵੀ ਉਠਦੇ ਬੈਠਦੇ ਸੌਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਕਾਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਜੋ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਬਚਨ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਜੀਵਨ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ‘ਤਿਨਿ ਤਿਆਰੀ ਮਾਇਆ’ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

“ਮਨ ਮੇਰੇ ਤਿਨ ਕੀ ਓਟ ਲੇਹੁ” ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਲੇਖ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਬੱਚੀ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਆਰੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ ਜਿਥੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਕਾਲਤ ਦੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰ ਸੰਗਰਾਂਦ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਰ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ ਦੀ ਜਾਗ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ।

‘ਸੰਤ ਬਿਮਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ’ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲੇਖ ਰਸਿਕ ਵੈਰਾਗੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਨਮੋਲ ਕਿਰਤ ਹੈ। ਸੰਤ ਬਿਮਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣੇ ਅਨੋਖੇ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਦੀ ਰਹਿਤ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਅਦਾਰਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੇਖ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

“ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ” ਸੰਸਾਰ ਸੁ-ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੋਗੀ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕਿਰਤ ਹੈ। ਗੁਰ ਅਸਥਾਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਬੀਜੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨੇਹ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਸੀ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਰਵਸਾਂਸ਼ੀ ਸੋਚ ਦੇ

ਮਾਲਕ ਮਹਾਨ ਯੋਗੀ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੇ ਜੰਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

“ਯੋਗ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ” ਵੀ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨਮੋਲ ਕਿਰਤਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ, ਬੈਰਾਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਅੰਨੰਨ ਮਹਾਨ ਸੇਵਕਾ ਡਾ. ਬੀਬੀ ਤਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯੋਗ ਨਾਮ ਜੁੜਨ ਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਲੰਕਾ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ ਦੇ ਟਾਪੂ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਕਸਟ ਯੋਗ ਅਤੇ ਭਗਤ ਯੋਗ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਰਸਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਯਮ, ਨੇਮ, ਆਸਣ, ਪਰਿਤਿਹਾਰ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਮ, ਧਾਰਨਾ, ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਮਾਧੀ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਯਮ, ਨੇਮ, ਆਸਣ, ਪਰਿਤਿਹਾਰ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਮ ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਧਾਰਨਾ, ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਮਾਧੀ ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਇਹ ਯੋਗ ਦੇ ਅੱਠ ਅੰਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਨਾਮ ਦੀ ਪੇਥੀ ਅੰਦਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਅੰਕਿਤ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਯੋਗ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਹਿਜ ਯੋਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਤਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਸਵਾਸ ਉਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮਤਿਰ ਲੋਡ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸਤਿਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸੁਣਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੁਣਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਵਾਹਿ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸੁਣਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੁਗਤੀਆਂ ‘ਸੁਰਤਿ ਸ਼ਬਦ ਮਾਰਗਿ’ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਯੋਗ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਪਰਮਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪੂਜਯ ਮਾਤਾ ਜੀਤੇ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ।

ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਨ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸੂਝ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਬੂਝ ਕੇ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸੰਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼,
ਬਾਨੀ ਵਿ.ਗੁ.ਤੁ.ਮਿਸ਼ਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸ਼ਾਨ----- ।

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ਼
ਡੱਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੯

ਧਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨ ਪਾਇਆ,
ਸੰਸਾ ਉਤਰ ਗਿਆ।
ਠਾਕੁਰ ਤੁਮੁ ਸਰਣਾਈ ਆਇਆ ॥
ਉਤਰਿ ਗੋਇਓ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ
ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਨਬੋਲਤ ਮੇਰੀ ਬਿਰਥਾ ਜਾਨੀ
ਅਪਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇਆ ॥
ਦੁਖ ਨਾਠੇ ਸੁਖ ਸਹਜਿ ਸਮਾਏ
ਅਨਦ ਅਨਦ ਗੁਣ ਗਾਇਆ ॥
ਬਾਰ ਪਕਰਿ ਕਵਿ ਲੀਨੇ ਅਪੁਨੇ
ਗ੍ਰਿਹ ਅੰਧ ਕੁਪ ਤੇ ਮਾਇਆ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਬੰਧਨ ਕਾਢੇ
ਬਿਛੁਰਤ ਆਨਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੧੮

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਆਪ ਸਾਰੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਦੂਰ ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਲ ਤੇ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦੁਰਾਲੀ ਨਗਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੱਸ਼ੋਬਤ ਹੋ। ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ 'ਸੰਸੇ' ਦਾ। ਤਿੰਨ ਬੰਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਤਿੰਨ ਬੰਦੇ ਐਸੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਕੋਈ ਨਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਸਾ ਰਹੇ, ਤਰਕ ਰਹੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ -

**ਸੰਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ ॥
ਇਕਿ ਆਪਣੈ ਭਾਣੈ ਕਵਿ ਲਇਅਨੁ
ਆਪੇ ਲਇਓਨੁ ਮਿਲਾਇ ॥** ਅੰਗ - ੩੬

ਸੰਸੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਗਿਆਨੀ ਪੁਰਸ਼। ਤੀਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਕਲੇਸ਼ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਅਵਿਦਿਆ, ਅਸਿਮਿਤਾ, ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼, ਰਾਗ, ਦੈਸ਼। ਸੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ

ਦੇ ਦਰਸਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਹ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਇਹ ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਸੰਸਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ 36 ਸਾਲ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਐਸੀ ਵੀ ਅਵਸਥਾ ਆਈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਸੁੱਕ ਗਿਆ, ਮਾਸ ਕਾਂਵਾਂ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂ ਮੁਰਦਾ ਸਮਝ ਕੇ ਖਾਣ ਲੱਗਿਆ, ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਤਰਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਆਂ ਕਾਂ! ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਾਸ ਸਾਰਾ ਖਾ ਲਿਆ -

ਕਾਗਾ ਕਰੰਗ ਛਵੇਲਿਆ ਸਗਲਾ ਖਾਇਆ ਮਾਸ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਪਰ ਜੇ ਤੂੰ ਅੱਖਾਂ ਖਾ ਲਈਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਰਸਨ ਕਾਹਦੇ ਨਾਲ ਕਰਾਂਗਾ। ਨਾ! ਤੂੰ ਉਡ ਜਾ।

ਏ ਦੁਇ ਨੈਨਾ ਮਤਿ ਛਹਉ ਪਿਰ ਦੇਖਨ ਕੀ ਆਸ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਸਾ ਹੈ। ਘੋਰ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ, 36 ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ, 12ਈ ਸਾਲੀਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਤਪਸਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਹੋ ਆਈਆਂ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਚਿੜੀਆਂ ਦਰਖਤ ਤੇ ਬੈਠੀਆਂ ਨੇ ਕਹਿੰਦਾ ਮਰ ਜਾਓ, ਸਾਰੀਆਂ ਮਰ ਕੇ ਥੱਲੇ ਗਿਰ ਗਈਆਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਜੀਉਂਦੀਆਂ ਹੋ ਜਾਓ। ਜੀਉਂਦੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਉਡ ਗਈਆਂ, ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਮਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ, ਮਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ ਵਿਚ ਹੈਂ ਅਜੇ ਤਾਂ। ਅਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣੀ, ਫਰੀਦਾ ਅਜੇ ਬੜੀ ਦੂਰ ਹੈ ਉਹ ਮੰਜਲ, ਜਿਸ ਮੰਜਲ ਵਲ ਮੈਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਘੋਰ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਲਟਕਦਾ ਹੈ ਪੁੱਠਾ ਹੋ ਕੇ, ਕਦੇ ਭੁੱਖਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਵੀ ਕੁਛ ਨਾ ਬਣਿਆ। ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਫਰੀਦਾ! ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤਰਲੇ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਉਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਜਿਹੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੋਵੇ ਉਹਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾਉਂ, ਉਹਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁਲੀਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਛੋਟੇ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦੀ ਕੌਠੀ ਦਾ ਨੰਬਰ, ਸੈਕਟਰ ਦਾ ਨੰਬਰ ਤੇ ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਦਮੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਅਤਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਾਹਨੂੰ ਖੇਚਲ ਝਲਦਾ ਹੈ, 36 ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਰੱਬ ਦੀ ਪਛਾਣ ਤਾਂ ਕਰ ਕਿ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦਸਤਕ ਦੇਹ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾ ਉਹ ਖੋਲ੍ਹੇ ਦੇਂਗਾ। ਜਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਹਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਕਰੋ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ ਵਣਿ ਕੱਢਾ ਮੋੜੇਹਿ ॥
ਵਸੀ ਰਥੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਛੂਢੇਹਿ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੮

ਕਾਹਨੂੰ ਜੰਗਲਾ ਵਿਚ ਖੋਜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜਾਣ ਲੈ ਕਿ ਉਹ ਮਿਲਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਫੇਰ ਇਹ ਜਾਣ ਲੈ ਕਿ ਸੁਖਾਲੇ ਤੋਂ ਸੁਖਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਕੀ ਹੈ?

ਆਪਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਪੈਦਲ ਚੱਲੀਏ, ਅੱਧੀ ਉਮਰ ਲੰਘ ਜਾਈਗੀ, ਬਾਰ੍ਵਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ, ਵੀਰ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਤੱਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪੈਦਲ ਜਾਂਦਾ ਆਦਮੀ ਬੀਮਾਰੀਆਂ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਦਿੱਕਤਾਂ, ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਜੇ ਤੇਜ਼ ਸਵਾਰੀ ਤੇ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਵੀ ਬੜੀ ਦੇਰ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਸਵਾਰੀ ਹੋਵੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਫੇਰ ਵੀ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੇ ਦਿੱਕਤਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨੇ, ਸਮੁੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਲੰਘ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਜੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੇਰ ਘੱਟ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖੈਨ ਤਰੀਕਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨੇ ਕੋਈ ਤਾਂ ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਯੋਗ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਰਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ। ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਭੂਮਣ ਕਰਕੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਲਈ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਚੱਲੀਏ। ਬੜੇ ਨਿਹਚੇ ਨੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਿਹਚੇ ਨੇ ਕਿ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਈਏ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ, ਹੇਮਕੰਟ ਸਾਹਿਬ ਜਾਈਏ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਅੰਤ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰ, ਤੂੰ

ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣ ਕਿ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਟੋਲ੍ਹੇ। ਉਹ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹਰੀ ਦਾ ਵਾਸਾ,
ਬਾਹਰ ਕਾਹਨੂੰ ਫਿਰਦੇਂ ਟੋਲ੍ਹਦਾ।

ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਕਿ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਐਨਾ ਨਿਆਣਾ ਹੈਂ ਤੂੰ -

ਇਆਨੜੀਏ ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹਿ ॥

ਅਪਨੜੈ ਘਰਿ ਹਰਿ ਰੰਗੋ ਕੀ ਨ ਮਾਣੇਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਬਾਹਰ ਕਿਉਂ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰ, ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈ।

ਸਹੁ ਨੇੜੈ ਧਨ ਕੰਮਲੀਏ ਬਾਹਰੁ ਕਿਆ ਛੂਢੇਹਿ ॥

ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੋ ॥

ਤਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਜਾਣੀਐ ਲਾਗੀ ਜਾ ਸਹੁ ਧਰੇ ਪਿਆਰੋ।

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਬਾਹਰ ਨਾ ਟੋਲ੍ਹੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇਖੀਏ ਕਿਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਝਾਕਦੀਆਂ ਨੇ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਝਾਕਣ ਦੀ ਜਾਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪੜਦਾ ਹੈ -

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਰੇ ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ॥

ਭਾਂਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ॥

ਅੰਗ - ੬੨੪

ਭੰਬੀਰੀ ਦੇ ਫੰਗ ਜਿੰਨਾ ਪਤਲਾ ਜਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਾਗਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਕੁ ਪਰਦਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਇਹ ਕੰਧ ਬਣ ਗਈ -

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗ ਵਾਸਾ

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥

ਗਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਕਰਾਰੀ ਕੰਧ ਬਣ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਤੋੜੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਕੰਧ ਹਉਮੈ ਦੀ ਦਿਸਣ ਨਾ ਦੇਵੇ,

ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ ਰੱਬ ਵਸਦੈ।

ਰੱਬ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਈ! ਚਾਹੇ ਪਾਪੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਪੁੰਨੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਨਵਰ ਹੈ, ਕੁੱਤਾ ਹੈ ਬਿੱਲਾ ਹੈ, ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ, ਹੰਗਤਾ, ਮਮਤਾ। ਇਹ ਕੰਧ ਬਣ ਗਈ, ਇਹ ਰੱਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ

ਦਿਸਣ ਦਿੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੋੜ ਸਕਦਾ, ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋੜਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੇ ਚੌਲੇ ਪਾ ਲਈਏ, ਸੰਸਾਰ ਛੱਡ ਦੇਈਏ, ਭਗਵੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲਈਏ, ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲਈਏ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਾਲੇ, ਪੀਲੇ, ਨੀਲੇ ਪਾ ਲਈਏ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੇ? ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੌਲਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ। ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਹੋਰ ਚੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਕਿਹੜਾ ਤੂੰ ਰਿਝਾ ਲਏਂਗਾ ਰੱਬ ਨੂੰ। ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਚੌਲਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਲਵੇਂ, ਫੇਰ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਾਅ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਬੀਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਲਾਲਚ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅੰਹਕਾਰ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ, ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ, ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀਆਂ ਡੈਣਾਂ, ਆਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਮੈਲਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਭਾਈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਦੁਰਗੰਧ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਭਾਈਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਚੌਲਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਰੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ, ਜੇ ਸੁੰਦਰ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਫੇਰ ਇਹ ਭਾਉਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਧਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਚੌਲਾ ਨਾ ਹਗੀ ਨੂੰ ਭਾਵੇ
ਮਾਇਆ ਵਾਲੇ ਰੰਗ ਰੰਗਿਆ।
ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ
ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ ॥
ਮੇਰੈ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ
ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨**

ਮਾਇਆ ਦਾ ਰੰਗ ਚਾੜ੍ਹ ਲਿਆ ਸਰੀਰ ਨੂੰ। ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਮੋਹ, ਝੂਠ, ਬਿਕਾਰ, ਮਹਾ ਲੋਭ, ਧੋਹ। ਅਨੇਕਾਂ ਭੈੜੇ ਰੰਗ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਤੇ, ਬਦਬੂਦਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਬਦਬੂਦਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰੰਗ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਕੌਣ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਚੌਂ ਬਦਬੂ ਆਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਲੈ ਕਿਸੇ ਤੋਂ, ਪੁੱਛ ਲੈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪੁਛਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ, ਪੁੱਛ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੰਗ ਮਾਣ ਲਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਲਈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੁੱਛੋ

ਭਾਈ! ਜਾ ਕੇ। ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸਵਾਲ ਕਰੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਰਨਾ - ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਓ ਸੋਹਾਗਣ ਸਦੀਓ
ਕਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਰਾਵਿਆ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ।**

ਪੁੱਛੋ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਪੁਛਦੇ, ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਜੁਗਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ਼ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

**ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਵਾਹੈ ਕਿਨੀ ਬਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ॥
ਅੰਗ - ੨੨੨**

ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਜਾ ਕੇ ਕਿ ਰੱਬ ਜਿਹੜਾ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਕਿਹੜਾ ਗੁਣ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲੇ। ਸੋਹਾਗਣੀ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਤਾਂ ਸਿੱਗਾਰ ਕਰ ਤੂੰ ਅਦਬ ਦਾ, ਗੁਸਤਾਖੀ ਦਾ ਨਾ ਕਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਇਹ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਇਹ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਚਕ ਗਿਆਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਅਸਵੀ, ਮੈਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ, ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਅਦਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਅਦਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ। ਨਿਰਮਲ ਭਾਉ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ।

**ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੇ ॥
ਤਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਜਾਣੀਐ ਲਾਗੀ ਜਾ ਸਹੁ ਧਰੇ ਪਿਆਰੇ ॥**

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਸਿੱਗਾਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ -

**ਇਆਣੀ ਬਾਲੀ ਕਿਆ ਕਰੇ ਜਾ ਧਨ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ॥
ਕਰਣ ਪਲਾਹ ਕਰੇ ਬਹੁਤੇਰੇ ਸਾ ਧਨ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥
ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਜੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਧਾਵੈ ॥
ਲਬ ਲੋਭ ਅਹੰਕਾਰ ਕੀ ਮਾਤੀ ਮਾਇਆ ਮਾਹਿ ਸਮਾਣੀ ॥
ਇਨੀ ਬਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਭਈ ਕਮਣਿ ਇਆਣੀ ॥**

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਲਭ ਦੇ ਵਿਚ, ਕਾਮ ਦੇ ਵਿਚ, ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਵਿਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਤਿਆ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ। ਉਹਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ

ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬੜਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਵਿਰੋਧ ਹੈ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹੰਗਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੈ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਲੇਕਿਨ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪੈ ਗਿਆ, ਪਰਛਾਵਾਂ ਪੈ ਕੇ ਮੈਂ ਬਣ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਬਣ ਕੇ ਅਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਅਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ, ਅਹੰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਮਾਣ, ਤੇਰਾ ਮਾਣ, ਤੇਰਾ ਮਾਣ ਜੀ,
ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭਾਵੇਂ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਮਾਣ ਜੀ।
ਗਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਵੇਦ ਕੁਕਿ ਸੁਣਵਹਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੦੯੯

ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਾਸ਼ਤਰ, ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਮਾਣ ਛੁਟਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

**ਕਬੀਰ ਮਾਇਆ ਤਜੀ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ
ਜਉ ਮਾਨੁ ਤਜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਇ ॥
ਮਾਨ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿਵਰ ਗਲੇ ਮਾਨੁ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੨੨

ਜਿੱਥੇ ਵੀ ‘ਅਹੰਕਾਰਿਆ ਸੋ ਮਾਰਿਆ’ ਬਾਂਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਕਬੀਰ ਬਾਂਸੁ ਬਡਾਈ ਬੁਡਿਆ ਇਉ ਮਤ ਭੁਬਹੁ ਕੋਇ ॥
ਚੰਦਨ ਕੈ ਨਿਕਟੇ ਬਸੈ ਬਾਂਸੁ ਸੁਗੰਧੁ ਨ ਗੋਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੯੫

ਸੋ ਮਾਣ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ। ਜਿਹਨੇ ਵੀ ਮਾਣ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗਿਰਿਆ ਹੈ।

ਇਕ ਰਾਜਾ ਜਜਾਤੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਹਦਾ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਦਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਯੱਗ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਸਨੇ ਫਤਹਿ ਕਰ ਲਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਕਮਾਨ ਤੇ ਤੀਰ ਚਿਲ੍ਹੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਤੇ ਮਾਰਨਾ ਖਿੱਚ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਗਿਰਨਾ, ਉਥੇ ਯੱਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਐਨਾ ਉਹਦਾ ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧਿਆ, ਏਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਪਲੈਨਟ ਤੋਂ ਤੋਂ ਉਪਰਲੇ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਜਦੋਂ ਇੰਦਰ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਜਲਾਲ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤੇਜ਼ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਇੰਦਰ ਡਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਮੇਰੀ ਉਮਰ

ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇੰਦਰ ਦੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ, ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ, 56 ਲੱਖ ਸਾਲ ਦਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਹੋਵੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਇਹ ਰਾਜਾ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਲਾਹ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਕ ਗੱਲ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਯੱਗ ਕਰਕੇ, ਦਾਨ ਕਰਕੇ, ਤੌਰਥ ਕਰਕੇ ਜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ -

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਤੂੰ ਜਾਹ, ਜਾ ਕੇ ਉਹਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰ। ਇੰਦਰ ਆ ਗਿਆ। ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਾਜਨ! 3 ਕਰੋੜ 56 ਲੱਖ ਸਾਲ, ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਨੁੱਖ ਕਰੋੜਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਰਾਜੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਬਹੁਤ ਹੋਏ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਰ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹਨੇ ਐਨੇ ਯੱਗ ਕਰੇ। ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਜਸ ਸਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਵ ਲੋਕ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਪਿੱਤਰ ਲੋਕ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਗੰਧਰਥ ਲੋਕ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਦੇਵ ਗੰਧਰਥ ਲੋਕ ਵਿਚ, ਕਰਮ ਦੇਵ ਲੋਕ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਤੇਰਾ ਜਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਫੇਰ, ਮੈਂ ਪਤਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਵਡਿਆਈ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰੇ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਉਹਦਾ ਤੇਜ਼ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜੋ ਜੋ ਕਰਤੇ ਅਹੰਮੇਉ ਝੜਿ ਧਰਤੀ ਪੜਤੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੭

ਇਕ ਦੋ ਕਰਮ ਨਹੀਂ, ਕਰੋੜਾਂ ਕਰਮ ਕੋਈ ਕਰ ਲਵੇ, ਸ਼ੁੱਭ ਕਰਮ ਕਰ ਲਏ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦਾਨ ਦੇ ਆਵੇ, ਕਰੋੜਾਂ ਕਰਮ ਕਰ ਲਵੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਆਲ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਦਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਕੇਵਾਂ ਪੱਲੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਸਿਰਫ ਉਹਦੇ, ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਅਗਰ ਮਗਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਨਾ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਈ

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਬੜਾ ਸਾਫ਼ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -
 ਕੌਟਿ ਕਰਮ ਕਰੈ ਹਉ ਧਾਰੇ ॥
 ਸ੍ਰਮ ਪਾਵੈ ਸਗਲੇ ਬਿਰਥਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੮
 ਸਭ ਬਿਰਥੇ ਚਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ।
 ਅਨਿਕ ਤਪਸਿਆ ਕਰੇ ਅਹੰਕਾਰ ॥
 ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਅਵਤਾਰ ॥
 ਅੰਗ - ੨੨੯

ਤਪਸਿਆ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਪੈਸੇ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪੰਜ ਅਭਿਮਾਨ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਰਾਜ ਹੈ - ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਸਾ ਬਹੁਤਾ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਵਿਦਿਆ ਬਹੁਤੀ ਹੋ ਜਾਣੀ। ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ ਪੰਜੇ ਠੱਗ ਨੇ। ਇਹ ਉਹਦੇ ਜਪ ਤਪ ਸਾਰੇ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਨੇ।

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥
 ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥
 ਅੰਗ - ੧੨੮

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋਵੇ -
 ਜਿਸ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਰਾਜ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
 ਸੋ ਨਰਕਪਾਤੀ ਹੋਵਤ ਸੁਆਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੮
 ਗਿੱਦੜ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਮਾਨ ਕੀਤਾ ਰਾਜ ਦਾ -
 ਜੋ ਜਾਨੈ ਮੈ ਜੋਬਨਵੰਡੁ ॥
 ਸੋ ਹੋਵਤ ਬਿਸਟਾ ਕਾ ਜੰਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੯

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸ-ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਅਹੰਕਾਰ ਕਰਿਆ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਉਹਦੀ ਹਾਰ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿ -

ਦੁਰਮਤਿ ਹਰਣਾਖਸੁ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੪

ਹਰਨਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ -

ਜਲੇ ਹਰਨਾਖਸ, ਬਲੇ ਹਰਨਾਖਸ

ਈਹਾਂ ਹਰਨਾਖਸ ਉਹਾਂ ਹਰਨਾਖਸ

ਹਰ ਤਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹਰਨਾਖਸ ਹੈ, ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਤੇ ਰਾਜਾ ਹੀ ਰੱਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣ ਦਿੰਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿੱਥੇ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋਵੇ -

ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ॥

ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਉਧਾਰੇ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੪

ਦੂਸਰੀ ਮਿਸਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਤੁਲੋ ਰਾਵਣੁ ਮੁਗਯੁ ਅਚੇਤਿ ॥
 ਲੁਟੀ ਲੰਕਾ ਸੀਸ ਸਮੇਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੪

ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਅਹੰਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੰਕਾਂ ਵੀ ਲੁਟੀ ਗਈ ਤੇ ਸੀਸ ਵੀ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ।

ਗਰਬਿ ਗਇਆ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਹੇਤਿ ॥
 ਅੰਗ - ੨੨੪

ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਬੁਡਾ ਦੁਰਜੋਧਨੁ ਪਤਿ ਥੋਈ ॥
 ਰਾਮੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ਕਰਤਾ ਸੋਈ ॥
 ਜਨ ਕਉ ਦੁਖਿ ਪਚੈ ਦੁਖ ਹੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੫

ਦੁਰਜੋਧਨ ਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਆਪਣੀ ਵੀ ਪੱਤ ਖੋ ਲਈ। ਹਿੰਦੇਸਤਾਨ ਦਾ 45 ਲੱਖ ਬੰਦਾ 18 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਮੈਦਾਨੇ-ਏ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਕੇਵਲ ਅਭਿਮਾਨ ਸੀ ਉਸਨੂੰ। ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਨਗਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਸ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ। ਐਡਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਤਾਕਤਵਾਰ ਹੈ। ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਰੁਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕੈਰਉ ਕਰਤੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਸੇ ਭਾਈ ॥
 ਬਾਰਹ ਜੋਜਨ ਛੜ੍ਹ ਚਲੈ ਥਾ ਦੇਹੀ ਗਿਰਝਨ ਖਾਈ॥
 ਅੰਗ - ੬੯੩

ਗਿਰਝਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੇਹੀ ਨਾ ਖਾਧੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਜਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਦੁਖਾਇਆ ਜਾਵੇ ਉਥੇ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਮਾਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਇਹ ਛੱਡਣਾ ਬਹੁਤ ਅੰਖਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਮਾੜਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਈਏ ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਤਾਂ ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਲੈ ਗਏ ਮੈਨੂੰ। ਉਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਪਹਿਲੀਓ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਰੀ ਕਿ ਬਈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਹਿਕਮਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਹ ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਨੇ। ਪੰਜ ਛੇਅਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀ। ਮੈਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਾ ਭਰਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸੁਣਾਓ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ, ਕੀ ਸੁਣਾਨੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਐਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਹਮ ਨਹੀਂ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੮

ਬਾਈ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਚੰਗੇ, ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਬੁਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
ਬਾਕੀ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਆਪਸ ਕਉ ਜੋ ਭਲਾ ਕਹਾਵੈ ॥

ਤਿਸਹਿ ਭਲਾਈ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੯

ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਨਹੀਂ ਭਲਾਈ ਆਉਂਦੀ ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ
ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਭਲਾ ਹਾਂ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ -
ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ

ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਜੇ ਬੁਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ।
ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਭਲੇ ਨੇ। ਗਿਆਨਵਾਨ ਤਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਤਾ ॥

ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੁਲਾ

ਜਿਨਿ ਸਗਲੋਂ ਬੁਹਮੁ ਪਛਤਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੧੦

ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ
ਜਿਹਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬੁਝ ਲਈ -

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਉਹ ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਆਦਮੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਛੱਡ ਦਿਤੀ।

ਕਬੀਰ ਮਾਇਆ ਤਜੀ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ

ਜਉ ਮਾਨੁ ਤਜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਇ ॥

ਮਾਨ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿਵਰ ਗਲੇ ਮਾਨੁ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੨

ਬੱਚੇ ਛੱਡ ਦਿਤੇ, ਘਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਛੱਡ
ਦਿਤੀ, ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਉਥੇ ਫੇਰ
ਮਾਨਤਾ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਜੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਵੀ ਉਹਦੀ
ਮਾਨਤਾ 'ਚ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਇਹ ਛੱਡਣਾ
ਸਾਧਮੰਗਤ ਜੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਖਾ ਹੈ -

ਧਰਨਾ - ਛੱਡਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਮਾਣ ਲਗਦੈ ਪਿਆਰਾ।

ਐਸੀ ਮਾੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਮਾਣ, ਇਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ

ਛੱਡ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮਾਣ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ। ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰ
ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਐਸਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ -

ਲੈਣੇ ਕੋ ਸਤਿ ਨਾਮ ਹੈ, ਦੇਣੇ ਕੋ ਅੰਨ ਦਾਨ।

ਜੇ ਲੈਣਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਸਤਿ ਨਾਮ ਲਓ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਅੱਲਾਹ-ਅੱਲਾਹ। ਜੇ
ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਨ ਦਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਸੇਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ
ਹੈ। ਭੁੱਖੇ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਤਰਨੇ ਕਉ ਹੈ ਦੀਨਤਾ।

ਜੇ ਤਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿਚ ਆ ਜਾ, ਆਪਣੇ
ਆਪ ਨੂੰ ਨਾ ਕੁਛ ਬਣਾ।

ਭੂਬਨ ਕਉ ਅਭਿਮਾਨ।

ਜੇ ਭੁੱਬਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਭਿਮਾਨ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈ।

ਬਡਾ ਹੁਆ ਤੇ ਕਿਆ ਹੁਆ ਜੈਸੇ ਬਡੀ ਖੜ੍ਹਰ

ਪੰਖੀ ਕਉ ਛਾਇਆ ਨਹੀਂ, ਫਲ ਲਾਗੈ ਅਤਿ ਦੂਰ।

ਉਚੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਟਿਕੇ ਨੀਚੇ ਹੀ ਠਹਿਰਾਇ

ਨੀਚਾ ਹੁਏ ਸੁ ਭਰ ਪੀਏ, ਉਚਾ ਪਿਆਸਾ ਜਾਇ।

ਐਸਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਰਨਾ - ਗਰਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਡਿਆਈਆਂ,

ਖਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਤੋਂ ਜਾਣਗੇ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਬੱਚਾ ਆਇਆ ਜਿਸਦਾ
ਨਾਮ ਜੋਗਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋਗਾ। ਆਪ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕੀਹਦੇ
ਜੋਗਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ
ਜੋਗਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਸਭ ਕੋਈ ਇਸਤਰੀ
ਜੋਗਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪੁੱਤਰਾਂ ਜੋਗਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਜੋਗਾ
ਹੈ, ਕੋਈ ਨਸ਼ਿਆਂ ਜੋਗਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਜੋਗਾ,
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਜੋਗਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਜੋਗਾ ਹੈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮੇਰਾ
ਬਣ ਕੇ ਰਹੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਗਾ ਫੇਰ ਜੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਜੋਗਾ ਤੇ
ਗੁਰੂ ਤੇਰੇ ਜੋਗਾ ਹੋਇਆ। ਪੜ੍ਹਨ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਵਿਦਿਆ
ਵਲ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਿਤਾ। ਜਵਾਨ ਹੁੰਦਾ
ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖਾ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ
ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹ ਭਾਵ ਸਮਝਾ ਦਿਤੇ। ਬੰਦਰੀ ਦੇ ਵਿਚ
ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਸੁਰਤੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ,
ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਤਹਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੜੀ ਉਚੀ

ਸੁਰਤ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਵਕਤ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਜਦੋਂ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ 18 ਸਾਲ ਦਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਬਾਪ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਤੋਂ ਆਏ, ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਬੱਚਾ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਲਿਖ ਗਿਆ ਜੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਛੁੱਟੀ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਹੀ ਨਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਜੜੂਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਓ। ਐਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਨਾ ਕਰਾਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੂਲ ਨੇ, ਜੇ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਜੇ ਤਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਚੱਲੇਂਗਾ, ਜਿਹੜੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦੇ ਅਸੂਲ ਨੇ ਤਾਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ। ਤੈਨੂੰ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਪਰ ਜੇ ਇਹਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਚੱਲੇਂਗਾ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਵਰਗਾ ਨਰਕ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਦੁਖ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਭਾਰਾ। ਉਹ ਅਸੂਲ ਕਿਹੜੇ ਨੇ -

ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੇ ਸਰੀਰੁ ॥
ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਗੰਗਾ ਕਾ ਨੀਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੨

ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਕੁਛ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣਾ ਕੁਛ ਨਾ ਸਮਝੇ। ਨਿਰਲੇਪ ਰਹੇ। ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਾ ਕਰੇ, ਨਿਗ੍ਰਹ ਕਰੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗੇ, ਆਪ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੇ, ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪੜਾਵੇ, ਆਪ ਨਾਮ ਜਪੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਾਵੇ, ਆਪ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਵੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਵੇ। ਸਰੀਰ ਹੀ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਾ ਬਣਾ ਲਵੇ। ਉਹ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਗੰਗਾ ਦੇ ਨੀਰ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਗੰਗਾ ਦੇ ਨੀਰ ਵਰਗਾ ਜਿਹਦਾ ਮਨ ਹੋ ਗਿਆ -

ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਭਇਆ ਜੈਸਾ ਗੰਗਾ ਨੀਰੁ ॥
ਪਛੈ ਲਾਗੋ ਹਰਿ ਫਿਰੈ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਕਬੀਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੭

ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਮਨ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਇਹਦੀ।

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ
ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥
ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ
ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੧

ਜਦੋਂ ਮੈਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ

ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹਿੰਦਾ, ਰੱਬ ਹੀ ਕਬੀਰ ਕਬੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਫੇਰ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਭਾਈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਿਹੰਗਮ ਹੋਵੇ।

ਕਬੀਰ ਜਉ ਗ੍ਰਿਹੁ ਕਰਹਿ ਤ ਧਰਮੁ ਕਰ

ਨਾਹੀਂ ਤ ਕਰੁ ਬੈਰਾਗੁ ॥

ਬੈਰਾਗੀ ਬੰਧਨੁ ਕਰੈ ਤਾ ਕੋ ਬਡੋ ਅਭਾਗੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੭

ਜੇ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਪਰਚ ਗਿਆ, ਸਿੱਖਾਂ ਸੇਵਕਾਂ, ਚੇਲੇ, ਚਾਟਿੜਿਆਂ 'ਚ ਫਸ ਗਿਆ -

ਕਬੀਰ ਸਿਖ ਸਾਖਾ ਬਹੁਤੇ ਕੀਏ ਕੇਸੋ ਕੀਓ ਨ ਮੀਤੁ ॥

ਚਾਲੇ ਥੇ ਹਰਿ ਮਿਲਨ ਕਉ ਬੀਚੈ ਅਟਕਿਓ ਚੀਤੁ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਜੇ ਉਹ ਕਰ ਲਏ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਧਿਆਨ ਜਾਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਦੁਖ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਮੁਕਣੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਅਟਕ ਗਿਆ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼! ਐਸੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੋਵੇਂ ਮਤ ਚੰਗੇ ਨੇ। ਬੈਰਾਗੀ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਤਿਆਗੀ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੈ ਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਤੇ ਕੁਛ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਸਨੇ ਐਸੇ ਕਰੇ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਮਾਣ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਮਰਿਆ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਘਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋ ਲਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਫੜਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘਾ। ਜੇ ਪਾਣੀ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੂਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪੀਈਂ, ਜੇ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤੁਰਿਆ ਤੁਰਿਆ ਖਾਈਂ, ਜੇ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਇਕ ਪੈਰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਵਾਸਤੇ ਨੇ ਅਟਕੀਂ ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪੈਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵਧੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਬੜਾ ਕਰੜਾ ਹੁਕਮ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਸਿੱਖ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਵਿਚ। ਲਾਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡ ਦਿਤੀਆਂ। ਬਬੇਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਾ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਹ ਗੋੜਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਐਧਰ ਹੈ ਮੈਂ ਐਧਰ ਨੂੰ ਹੀ ਤੁਰਨਾ ਹੈ। ਪੱਲਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਮੋਢੇ ਤੋਂ ਲਾਹ ਦਿਤਾ, ਦੋ ਲਾਵਾਂ

ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਦੋ ਵਿਚਾਲੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ, ਬੜੀਆਂ ਸਮਝੌਤੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਕਿ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਹੁਣ ਪੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਤੇਜ਼ ਹੋਵੇਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ, ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਕਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਵੇਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਮਨ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੈ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੯

ਜੇ ਤਾਂ ਮਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿਓ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸ। ਜੇ ਮਨ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬਕਾਇਆ ਰੱਖ ਲਵੇ, ਤਾਂ ਮਨ ਤਾਂ ਧੋਬੇਬਾਜ਼ ਹੈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਧੋਖਾ ਦੇ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਮੰਜ਼ਲ ਦਰ ਮੰਜ਼ਲ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਨਿਗ੍ਰਾ ਮਾਰੀ ਸਾਰੇ ਤੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਲਿਵ ਦਾ ਤੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਵੈਰ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ

ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੫੦੦

ਜਾਂ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਰਹੇਗੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਰਹੇਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਨਹੀਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਹੁਣ ਨਸ਼ਾ ਉਤਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਆ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਅਭਿਮਾਨ ਉੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਲਿਵ ਸੀ ਉਹ ਥੱਲੇ ਦੱਬ ਗਈ। ਹੁਣ ਮਨ ਨੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰੀ, ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਵੇਸਵਾ ਹਾਰ ਸਿੱਗਾਰ ਲਾਏ ਹੋਏ, ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਅਜੀਬ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਸਾਰ ਗੁਰੂ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਕਾਬੂ ਆ ਗਿਆ ਕਾਮ ਦੇ। ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਈ, ਘਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਵਸਤਰ ਦੂਸਰੇ ਬਦਲ ਲਏ ਤੇ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਆ ਗਿਆ। ਅੱਗੇ ਪਹਿਗ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ। ਫੇਰ ਆਉਂਦੈ, ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਓ ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਲ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ -

ਗਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਉਪਰੋਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥
ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੇਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋ ਆਇਆ ਸਿੱਖਾ! ਕਿੱਥੇ ਭੁਲਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ। ਜਿੱਥੇ ਤੂੰ ਆਇਆ ਹੈਂ-

ਸੇਜ ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨੁ ਚੋਆ ਨਰਕ ਘੋਰ ਕਾ ਦੁਆਰਾ॥

ਅੰਗ - ੬੪੯

ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਦੇ ਟਿਕਟ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਗਈਆਂ। ਜਾਗ ਆ ਗਈ। ਨਸ਼ਾ ਉਤਰ ਗਿਆ ਕਾਮ ਦਾ। ਪਛਤਾਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਥੋਂ ਰੋਂਦਾ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲ ਨੂੰ। ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਭੁੱਲ, ਸਿੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭੁੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਸਿੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ।

ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਗਏ ਸੀ, ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰ ਲਈ। ਸਿੱਖ ਨੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਹਰਵਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਡੀਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਭੁਲਾ ਕੇ ਫੇਰ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੇ ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਬੈਲਡ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਟਾਂਕਾ ਦਿਸਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ।

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠ ਲਾਵੈ

ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੫੪੪

ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ! ਬਖਸ਼ ਲਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘਾ! ਰਾਹ ਵਿਚ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ। ਨਰਕ 'ਚ ਗਿਰਨ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਬਚਾ ਲਿਆ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਹ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ, ਭਾਣਾ ਕੀ ਵਰਤਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪ ਦਾ

ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ। ਪਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘਾ! ਗੱਲ ਐਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਮ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਭਿਮਾਨ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਅਭਿਮਾਨ ਆ ਜਾਵੇ ਉਥੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਸੇ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੈ। ਲਿਵ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਲਿਵ ਟੁੱਟ ਗਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਤੇਰੀ ਤਾਰ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਗਿਰਿਆ। ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭਾਇਆ ਕਰਦਾ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਸਭ ਤੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ -

ਬੁਡਾ ਦੁਰਜੋਧਨ ਪਤਿ ਖੋਈ ॥

ਰਾਮੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ਕਰਤਾ ਸੋਈ ॥

ਜਨ ਕਉ ਦੂਖਿ ਪਚੈ ਦੁਖੁ ਹੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੫

ਦੁਰਜੋਧਨ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਕੌਰਵ ਤੇ ਪਾਂਡਵ ਦੋ ਭਰਾ ਸੀ। ਇਕ ਦੀ ਅੰਲਾਦ ਕੌਰਵ ਕਹਾਉਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਦੀ ਪਾਂਡਵ। ਧੋਖੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ ਰਾਜ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਰਾਜਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਉਸ ਦਾ ਮੁਖਤਿਆਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਝਗੜਾ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਬਨਵਾਸ ਮਿਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਤੇਰ੍ਹਵਾਂ ਗੁਪਤ ਵਾਸ ਹੋਏਗਾ। ਜੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਮੁੜ ਕੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਫੇਰ ਕੱਟੋਂਗੇ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਾਲ ਗੁਪਤ ਕੱਟਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ 12 ਸਾਲ ਦਾ ਬਨਵਾਸ ਕੱਟ ਕੇ ਜਦੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਆਏ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆ ਗਏ, ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਦੇਹ ਸਾਡਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਅਖੀਰ ਗੱਲ ਚਲਦੀ-ਚਲਦੀ ਪੰਜ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਆ ਗਈ ਕਿ ਪੰਜ ਭਰਾ ਨੇ ਇਕ-ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਨਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਨਿਬੇੜੋ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਤਰੀਕ ਦੱਸ ਗਈ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਦੁਰਜੋਧਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦੇਖੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। 16 ਕਲਾਂ ਸੰਪੂਰਨ, ਦੁਆਪਰ ਜੁਗ ਦਾ ਅਵਤਾਰ। ਉਹਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਉਹਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ। ਮੈਂ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਵਾਂ ਤੇ ਉਹਦੇ ਆਦਰ ਵਾਸਤੇ ਖੜਾ ਹੋਵਾਂ। ਵਿਉਂਤਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿ ਐਉਂ ਕਰਿਓ ਕਿ ਮੈਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਤਬੇਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਜੇ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਉਥੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਖੜਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਉਹ ਵੀ ਖੜਾ ਹੋਏਗਾ, ਜੇ ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ ਤੁਸੀਂ ਬਿਠਾ ਲੈਣਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਵਾਂਗਾ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਖੜੇ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸੋ ਆਹ ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹਦਾ ਹੀ ਜੋ ਭਰਾ ਸੀ ਬਿਦਰ, ਉਹ ਰਾਜ ਅੰਸ ਚੌਂ ਪੈਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ, ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਅੰਸ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਮਾੜਾ ਧਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਮੈਲ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਐਸੀ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਕੌਰਵਾਂ ਦਾ ਤੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਯੋਗੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੂਰਜ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਦਖਨੈਇਣ ਵਿਚ ਹੈ। ਜੇ ਦੱਖਣ ਦੇ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ ਦਿਓ ਤਾਂ ਲੰਮੇ ਰਸਤੇ ਜਾਣਾ ਪੈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਤਰਾਇਣ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਿਚ ਅਜੇ ਚਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਉਸਨੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਸੇਜ ਦੇ ਉਤੇ ਆਸਣ ਲਾ ਕੇ ਸਮਾਂ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਪਿਆ ਹੀ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦਰੋਪਤੀ ਹੱਸ ਪਈ ਸੂਣ ਕੇ। ਉਹਨੇ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਹੱਸੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟਾ! ਕੀ ਗੱਲ ਤੂੰ ਹੱਸੀ ਕਿਉਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਹੱਸੀ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਐਡੇ-ਐਡੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਓਂ, ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਵਸਤਰ ਉਤਾਰ ਰਹੇ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਬੋਲੇ ਨਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟੀ! ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਰਾਜ ਅੰਸ ਖਾਂਦਾ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾਂਦਾ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਦਾ ਧਾਨ ਜ਼ੋਰ, ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਟੈਕਸ, ਖੋ ਖਿੰਡ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸੀ ਹੁਣ ਕਿਉਂਕਿ ਖੂਨ ਸਾਰਾ ਨਿਕਲ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਨੁਚੜਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਰੋਜ਼, ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋ ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਬਿਦਰ ਸੀ ਇਹ ਦਾਸੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਰਾਜ ਅੰਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਂਦਾ, ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ

ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ ਝੋੜਪੜੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੀ ਸੀ, ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਗਰਖਸ਼ਕ ਸੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਓ ਤੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਉਤਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਰਹੋਗੇ ਕਿੱਥੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਗਤ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਾਂਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਜੇ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਿਆਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਦਿੰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਉਮਰਾਂ ਲੰਘਾ ਲੰਘਾ ਕੇ ਨਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਤੁਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਮੇਰੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਰਚ ਕੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਕਰੇ। ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭੁੱਖ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਮੈਨੂੰ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵਸ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਫੇਰ ਜੋ ਕੰਮ ਉਹ ਕਰੇ ਮੈਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਮੇਰੀ ਭਗਤੁ ਛਡਾਵੈ
ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਨ ਛੂਟੈ ਮੌਹਿ ॥

ਏਕ ਸਮੈ ਮੋ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ

ਤਉ ਛੁਨਿ ਮੋ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੩

ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ -

ਸਭ ਕੋ ਤੇਰੈ ਵਸਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰਾ ॥

ਤੁ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੨

ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਤੇ -

ਰਾਮੁ ਬਡਾ ਕੈ ਰਾਮਹਿ ਜਾਨਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੩੧

ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਰਾਮ ਵੱਡਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਨੇ ਰਾਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ। ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ 'ਜਿਨਿ ਰਾਮੈ ਜਾਨਿਆ'। ਸੰਤ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਰੱਬ ਤੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਤ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਉਸਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰ

ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕੁਛ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੋ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ॥

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ॥ (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਚੌਥੇ)

ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਲਸਾ ਕੌਣ ਹੈ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਸੋ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਚੌਥੇ)

ਖਾਲਸਾ ਉਹ ਹੈ -

ਪੁਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ

ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ॥

ਜਦੋਂ ਅਗਿਆਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤ ਘਟ ਘਟ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰੂਪ ਸਮਝ ਕੇ ਲੀਨ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਗਿਆਨ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਜਾਵੇ -

ਜਲ ਤਰੰਗ ਅਰੁ ਫੇਨ ਬੁਦਬੁਦਾ

ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੫

ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲਹਿਰਾਂ ਨੇ, ਬੁਲਬੁਲੇ ਨੇ ਤੇ ਝੱਗ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ -

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਾਹਮੰਡ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੂੰ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਅਨੰਦ ਇਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੋਈ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਹਿ

ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੪੮

ਜੋ ਕੁਛ ਉਹ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੰਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀਤਾ ਆਪਣੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ।

ਚਲਦਾ.....

ਚਉਥੇ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ

ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ

(ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਕੀਤੇ ਬਚਨ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਕੁ. ਮਿਸ਼ਨ

ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੩ ਘੁਰੂ ੧ ਤਿਤੁਕੀ
੧੯੮੮ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਭਗਤਾ ਦੀ ਸਦਾ ਤੂ ਰਖਦਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪੁਰਿ ਤੂ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ॥
ਪ੍ਰਗਿਲਾਦ ਜਨ ਤੁਧੁ ਰਾਖਿ ਲਏ ਹਰਿ ਜੀਉ ਰਣਲਖਸੁ ਮਾਰਿ ਪਚਾਇਆ ॥
ਗੁਰਮੁਖਾ ਨੋ ਪਰਤੀਤਿ ਹੈ ਹਰਿ ਜੀਉ ਮਨਮੁਖ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥ ੧ ॥
ਹਰਿ ਜੀ ਏਹੋ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ॥
ਭਗਤਾ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖੁ ਤੂ ਸੁਆਈ ਭਗਤ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਭਗਤਾ ਨੋ ਜਮੁ ਜੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ ਨ ਨੇੜੈ ਜਾਈ ॥
ਕੇਵਲ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਨਾਮੇ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਪਾਈ ॥
ਜਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭ ਭਗਤ ਚਰਣੀ ਲਗੀ ਗੁਰ ਕੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਈ ॥ ੨ ॥
ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਆਵੀ ਅੰਤਰਿ ਲੋਭ ਸੁਆਉ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਿਰਦੈ ਸਬਦੁ ਨ ਭੇਦਿਓ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਨ ਲਗਾ ਭਾਉ ॥
ਕੁਝ ਕਪਟ ਪਾਸੁ ਲਹਿ ਜਸੀ ਮਨਮੁਖ ਫੀਕਾ ਅਲਾਉ ॥ ੩ ॥
ਭਗਤਾ ਵਿਚਿ ਆਪਿ ਵਰਤਦਾ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਭਗਤੀ ਹੁ ਤੂ ਜਤਾ ॥
ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਸਭ ਲੋਕ ਹੈ ਤੇਰੀ ਤੂ ਏਕੋ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ ॥ ਹਉਮੈ
ਮਾਰਿ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਈ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਪਛਤਾ ॥ ੪ ॥
ਅਚਿੰਤ ਕੰਮ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਭ ਤਿਨ ਕੇ ਜਿਨ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਸਦਾ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸਭਿ ਕਾਜ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ ॥
ਛਿਨਾ ਕੀ ਰੀਸ ਕਰੇ ਸੁ ਵਿਗੁਰੈ ਜਿਨ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਹੈ ਰਖਵਹਾ ॥ ੫ ॥
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੇ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ ਮਨਮੁਖਿ ਭਉਕਿ ਮੁਏ ਬਿਲਾਈ ॥
ਆਵਹਿ ਜਾਵਹਿ ਠਉਰਿ ਨ ਪਾਵਹਿ ਦੁਖ ਮਹਿ ਦੁਖਿ ਸਮਾਈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵੈ ਸਹਜੇ ਸਾਰਿ ਸਮਾਈ ॥ ੬ ॥
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੇ ਜਨਮੁ ਨ ਛੋਡੈ ਜੇ ਅਨੇਕ ਕਰਮ ਕਰੈ ਅਧਿਕਾਈ ॥
ਵੇਦ ਪੜਹਿ ਤੈ ਵਾਦ ਵਖਾਣਹਿ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਪਤਿ ਗਵਾਈ ॥
ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਰੀ ਜਿਸੁ ਬਣੀ ਭਜਿ ਛੂਟਹਿ ਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥ ੭ ॥
ਜਿਨ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੇ ਦਰਿ ਸਚੇ ਦਰਿ ਸਚੈ ਸਚਿਆਰਾ ॥
ਛਿਨਾ ਦੀ ਸੋਭਾ ਜੁਗ ਜੁਗ ਹੋਈ ਕੋਇ ਨ ਮੇਟਣਹਾਰਾ ॥
ਨਨਕ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਿਨ ਹਰਿ ਰਾਖਿਆ ਉਰਿ ਧਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੭

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ !

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਛਤਹਿ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਆਪ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ-ਮੂਰਤ ਕਹਿੰਦੇ

ਹਨ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਧਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਓਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਲ ਪਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ ਘਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਚੱਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਏਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਦੂਸਰਾ ਪੱਖ ਵੀ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰਮੁਖ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸਾਧੂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਪੱਖ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬੜੇ ਕਠੋਰ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ, ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣ ਆਉਂਦਾ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਤੇ ਅਵਿਨਿਵੇਸ਼ ਬਿਰਤੀ ਏਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਤਿ-ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਲਿਆਉਣਾ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਮਨ ਟਿਕਣਾ ਨਾ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਮੁਖ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਤੇ ਭਗਤ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਫੇਰ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਕਨਾ ਦਾ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦੇ ਕਠੋਰ ਨੇ, ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਮਨ ਦੀ ਮਤ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਏਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ ਰੱਖਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਣ-ਕਣ ਦੇ ਵਿਚ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਿੱਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਓਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ - ਭਗਤੀ, ਭੈ-ਗਤੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਦਬ ਦੇ ਨਾਲ ਟਿਕਣ ਵਾਲੇ। ਇਕ ਭੈ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਚੋਰ-

ਡਾਕੂਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਤੋਂ ਭੈ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸੰਪਤੀ ਹੈ ਲੁਕੋ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਭੈ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਭੈ ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਗੜਬੜ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਜੀਅ ਵਿਛੜ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਬਿਮਾਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਐਸੇ ਅਨੇਕਾਂ ਭੈ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਜੋ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਨੇ ਪਰ ਜੋ ਇੱਥੇ ਭੈਗਤੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - ਅਦਬ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣਾ, ਗੁਸਤਾਖ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ, ਅਦਬ ਨਾਲ, ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ। ਸੋ ਭੈ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਚਲਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ - ਇਕ ਭਗਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣਾ-ਆਪਾ ਗੁਆ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥

ਭੇਟੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੁਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੭

ਸਾਈਂ ਵਰਗੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਦੱਸੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਦੋਹਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ -

ਦੁਹੂ ਪਾਖ ਕਾ ਆਪਹਿ ਧਨੀ ॥

ਉਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਉਨਹੁ ਬਨੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੨

ਦੋਹਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇੱਥੇ ਕੁਝ। ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਹੈ।

ਏਕ ਮੁਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ।

ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲ ਅੰਤ ਕਉ ਫਿਰ ਏਕ॥

ਪਰ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਖਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ, ਕੋਈ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਸਿਫਰ ਲਾਈਏ ਏਕੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਿ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਸੰਸਾਰ ਰਚੇ ਨੂੰ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਧਰਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਤਾਂ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਨਾ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਬਣੀ ਨੂੰ, ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੂਰਜ ਬਣੇ ਨੂੰ ਐਨਾ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਲਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿ ਕਿੰਨੀ-ਕੁ ਵਾਰੀ ਸੂਰਜ

ਬਣਿਆ ਹੈ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਵਾਰੀ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਵਾਰੀ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਬਣੀ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਕੱਢਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੇ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਧਰਤੀ ਦਾ ਜੋ ਦਿਨ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਜੀਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਗਦੀਆਂ ਨੇ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਉਮਰ 4 ਅਰਬ 32 ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਲਪ ਇਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 4 ਅਰਬ, 32 ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਜਾੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਗ੍ਰਾਹੀ ਘੁੰਮੇਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸੂਰਜ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੇਲ੍ਹ ਆਪ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਹ ਦੋ ਸ਼੍ਰੋਣੀਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਚ 100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਸ ਘਟਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 90% ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 80% ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 60% ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 50% ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 40% ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 20% ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 10% ਵੀ ਉਸਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਬਾਕ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ, ਸੁਰਤੀ ਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਐਨਾ ਕੁ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ? ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ? ਕਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਰਤਦਾ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਕੀ ਨਿਗਾ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸੂਰਜ-ਮੰਡਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਈ ਅਰਬ ਤਾਰੇ ਤੇ ਸਿਤਾਰੇ ਘੁੰਮੇਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਐਨਾ ਛੌਟਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਾਰੇ ਬੁਹਿਮੰਡ ਚੌਂ ਟੋਲ੍ਹਣਾ (ਲੱਭਣਾ) ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਏਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਵੱਡੇ ਰੇਤੇ ਦੇ ਟਿੱਬੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਰੇਤੇ ਦਾ ਕਿਣਕਾ ਟੋਲ੍ਹੀਏ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵਸਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਹਸਤੀ ਕੀ ਹੈ? ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਐਨਾ ਸਬੰਧ ਕਿਵੇਂ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਐਸੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ। ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀਆਂ ਕਿ ਸੂਰਜ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ, ਜੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਇਕ ਫੁਟਬਾਲ ਜਿੰਨਾ ਗਿਣ ਲਈਏ ਤੇ ਧਰਤੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਮ੍ਰਾਣੇ ਰਾਈ ਦੇ ਦਾਣੇ ਜਿੰਨੀ

ਹੈ, ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਦਾਣੇ ਜਿੰਨੀ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਸੀਂ 25000 ਮੀਲ ਦਾ ਘੈਰਾ ਹੈ ਧਰਤੀ ਦਾ, 8000 ਮੀਲ ਗਹਿਰੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹਾਂ 25000 ਮੀਲ ਦੇ ਸਾਮ੍ਰਾਣੇ। ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਡਾ ਹਿਰਦਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੈ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਐਡਾ ਵੱਡਾ? ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਸੀਸ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਤੋੜ ਦਿਓ, ਬਿਲਕੁਲ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਕਰ ਲਓ ਇਕ ਰੇਤੇ ਦਾ ਕਿਣਕਾ ਚੁੱਕ ਲੋ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦੇਖੋ ਨਿਗਾ ਮਾਰ ਕੇ, ਸੂਰਜ ਨਜ਼ਰ ਆਏਗਾ, ਉਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸੀਸ਼ੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਨਜ਼ਰ ਆਏਗਾ।

ਪਾਣੀ ਦਾ ਇਕ ਚੁੱਗੜਾ ਦਿਓ ਭਰ ਕੇ, ਨਿੱਕੇ ਤੋਂ ਨਿੱਕਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਝਾਕੋ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਪੈਂਦੇ ਹੀ ਸੂਰਜ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਏਗਾ। ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਅਸੀਂ ਛੋਟੇ ਹਾਂ ਚਾਹੇ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹਾਂ, ਚਾਹੇ ਸਾਥੋਂ ਵੀ ਕਰੋੜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰੀਪੂਰਣ ਹੈ।

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ 100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਨਿਰ੍ਵੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਫਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜੇ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ -

ਜੜ੍ਹ ਤੜ੍ਹ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੋਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ।

ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਉਹ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਵੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂ ਅੱਗੇ ਦਾ ਕੰਢਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ endless ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਕਿਹਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ। ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਨਿਰਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਹੀ ਹੈ ਸੋ -

ਸਾਰ ਕਹੋਂ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

ਭਗਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ 100% ਉਸਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਨਿਗਾ ਹਰ

ਵਕਤ ਚਾਹੇ ਪੂਜਾ ਕਰੋ, ਚਾਹੇ ਪਾਠ ਕਰੋ, ਚਾਹੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ, ਚਾਹੇ ਕਬਾ ਕਰੋ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਵੀ ਆਬਾਦੀ ਆਈ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ ਉਹ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਓਸ ਨੇ ਬਣਨ ਦਿਤਾ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਤੁਰੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ -

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭ ਭਗਤਾ ਚਰਣੀ ਲਾਗੀ

ਗੁਰ ਕੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੭

ਚਰਨਾਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਕਲਪਦਾ ਹੈ, ਧੋਖੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਰੇਬ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਠੱਗੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਕਪਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਫੇਰ ਭੁਖੇ ਦਾ ਭੁਖ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲ ਕੇ ਵੀ -

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੋ ॥

ਕੋਟਿ ਜੌਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੋ ॥ ਅੰਗ - ੨੧੩

ਕਹਿੰਦੇ ਕਰੋੜ ਜੋੜ ਲਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, 100 ਖਰਬ ਰੁਪਈਆ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕੋਟਿ ਜੌਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੋ ॥ ਅੰਗ - ੨੧੩

ਹੁਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖੜਿਆ ਮਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਜਰਬ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਝਾਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਿਗਾ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਸ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿੱਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ

ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੯

ਤੇ ਨੌਂ ਨਿੱਧੀਆਂ, ਅਠਾਰ੍ਹ ਸਿੱਧੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਸਬੰਧ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਏ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਘਰ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੀਆਂ

ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ -

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਗੈ ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੯

ਐਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਪਰਵਾਨ ਹੋ ਚੁਕੇ ਨੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪਣਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਦਾ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਖਦਾ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਦੇ ਵੀ ਨੇੜੇ ਲੱਗ ਕੇ ਜੇ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ।

ਇਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਧਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਧਰਮ ਦੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, 10 ਖੰਭੇ ਗਿਣੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਮੁੱਚਿਆਂ ਨੂੰ।

ਦੂਸਰਾ ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੀਜ਼ਾ ਬੇਅੰਤ ਕਾਮਨਾਵਾਂ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੇ। ਚੌਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਧਰਮ-ਸੁਖ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੇ ਤੂੰ ਲੈਣੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ -

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਗੈ ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੯

ਤੀਰਥ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਕ ਫਲ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਪਹਿਲਿਆਂ ਜੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਆਠ ਪਹਰ ਸਿਮਰਹੁ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ ॥

ਅਨਿਕ ਤੀਰਥ ਮਜ਼ਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਪਰਬੁਹਮ ਕੀ ਸਰਣੀ ਪਹਿ ॥

ਕੋਟਿ ਕਲੰਕ ਖਿਨ ਮਹਿ ਮਿਟਿ ਜਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੯੪

ਉਹ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਮੈਲ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਕਤੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਕਿ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ। ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਪਿਆਰਾ ਭੇਜ ਜਿਹੜਾ ਇੱਥੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਾਡੇ ਜੋ ਰੰਗ ਕਾਲੇ ਸਿਆਹ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਫੇਰ ਆ ਜਾਵੇ -

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ ਤੇ ਕਰਹਿ

ਉਦਮੁ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਉਦਮ ਕਿਉਂਕਿ -

ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ
ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਉਹੀ ਜਿਹੜੇ ਸਾਧੂ ਨੇ, ਭਗਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਨੂੰ ਤੀਰਥ ਲੋਚਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਐਸੀ ਬਰਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਫੇਰ ਰਾਖਾ ਆਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੈ ਤੇ ਸਖਤ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਆਹ ਜੋ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਵਾਨ ਜਿਹੜੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਸਨੂੰ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿਓ, ਅਸੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਵਾਂਗੇ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਲੱਗਣ ਇਸ ਦੇ। ਜਦੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਸੈਕੱਢੇ ਹੀ ਤੀਰ ਚਲਾਏ ਗਏ ਪਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੇ ਇਕ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗਿਆ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਦੇ ਚੁਕਿਆ।

ਹਰਿਨਾਖਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਵਧੋ। ਸਾਰੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਲੈ ਲਓ ਜਿੰਨੇ ਬੰਦੇ ਘੇਰਾ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਦਮ ਮਾਰ ਸਕਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਮਾਰੋ ਇਕੱਠੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਤਲਵਾਰਾਂ ਗਈਆਂ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸ ਦਾ। ਜਿਸ ਦਾ ਰਾਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇ -

ਜਿਸ ਦੈ ਹੋਵੈ ਵਲਿ ਸੁ ਕਦੇ ਨ ਹਾਰਦਾ ॥

ਸਦਾ ਅਭਗੁ ਦੀਬਣੁ ਹੈ ਹਉ ਤਿਸੁ ਨਮਸਕਾਰਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੧੯

ਉਸ ਦੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਉਸ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਿੱਤ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਆਪ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੱਖਦਾ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਆਇਆ ਹੈ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਮਨਸੁਖ ਨੇ ਉਹ ਗੀਸਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਗੀਸਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਉਹ ਵਿਗੁਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਐਵੇਂ ਪਾਖੰਡ ਕਰ-ਕਰਕੇ ਬੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਚਿੰਤ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਛੁਰਨਾ ਪਿਛੋਂ ਆਏਗਾ ਤੇ ਕੰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਿਆ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਇਹ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਮੈਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 43 ਤੇ)

ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ..

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਨਾਰਾਇਨ ਨਰਪਤਿ ਨਮਸਕਾਰੈ ॥
ਐਸੇ ਗੁਰ ਕਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ
ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੌਹਿ ਤਾਰੈ ॥ ੧ ॥
ਕਵਨ ਕਵਨ ਕਵਨ ਗੁਨ ਕਹੀਐ ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਕਛੁ ਪਾਰੈ ॥
ਲਾਖ ਲਾਖ ਕਈ ਕੋਰੈ ਕੋ ਹੈ ਐਸੇ ਬੀਚਾਰੈ॥
ਬਿਸਮ ਬਿਸਮ ਬਿਸਮ ਹੀ ਭਈ ਹੈ ਲਾਲ ਗੁਲਾਲ ਰੰਗਾਰੈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੰਤਨ ਰਸੁ ਆਈ ਹੈ
ਜਿਉ ਚਾਖਿ ਗੁੰਗਾ ਮੁਸਕਾਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੦੧

ਅੱਜ ਦਾ ਜੋ ਪੁਰਬ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
ਸਾਧੂਆਂ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਗਈ
ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿੰਮੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਖਾਸ ਡਿਊਟੀਆਂ
ਲੱਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਉਹ
ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ ਕਿ ਭੁੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਟੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਦੇ ਕੰਮ
ਜੋ ਫੁਰਸਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੌਜ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਕਰਨ, ਨਾ ਕਰਨ। ਪਰ ਇਕ ਡਿਊਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੱਕੀ
ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭੁੱਲੀਆਂ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ।
ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਬਖ਼ਸ਼ਣਾ, ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਲਾਈਟ ਦੇਣੀ। ਜੋ ਮਨ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਘੂਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ
ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ
ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜੋ ਡਿਊਟੀਆਂ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ
ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਾਉਣੇ,
ਸਕੂਲ ਬਣਾਉਣੇ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਾਉਣੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ
ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਅਸਲੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੰਦਰ ਅਸਲੀ ਹੈ, ਮਸਜਿਦ ਜੋ ਅਸਲੀ
ਹੈ ਉਹ ਸਰੀਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਸ
ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ
ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ
ਦੇ ਉਤੇ ਏਸੇ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦੇਣ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਣ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਿੰਨੀ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੋ ਕਿ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰੂਪ ਸੀ, ਆਪ ਦਾ
ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥
ਅੰਗ - ੩੦੫

ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਜਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ
ਰਸਤੇ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਧੂੜੀ ਮੰਗਦੇ
ਹਾਂ ਭਾਈ ਉਹਦੀ। ਐਵੈਂ ਹੀ ਨਾ ਸਮਝਿਓ।

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਫਤਹਿ ਵੀ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ
ਕਿਤੇ ਫਤਹਿ ਨਾ ਬੁਲਾ ਦੇਈਏ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਬੁਲਾ ਦੇਵੇ
ਚੰਗਾ ਹੈ ਮੈਂ ਨਾ ਬੁਲਾਵਾਂ। ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਨਾ ਇਹਦੇ ਅੱਗੇ ਜੁੜ
ਜਾਣ। ਪਰ ਧੰਨ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੋ ਸੱਚ ਨੂੰ
ਲਕੋਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਅਸੀਂ
ਵੀ ਧੰਨ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੰਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਣਦੇ ਨਹੀਂ
ਫੇਰ ਸੁਣ ਕੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ। ਦੋਵੇਂ ਧੰਨ ਨੇ ਇਕ
ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਹੈ ਇਕ ਉਧਰ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ
ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ
ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ
ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ, ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ,
ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਫਰਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਬੁਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ
ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਦੇ
ਤੁਰੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼
ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਐਨੇ ਘੁੱਲ ਮਿਲ ਗਏ ਸੀ
ਕਿ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਕੇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ
ਜਹਾਨਾਂ ਦਾ ਜੋ ਮੁੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਨਾ ਪਿਆਰ
ਵਿਚ ਉਹ ਸਮਾਅ ਗਏ ਸੀ। ਹਰ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ
ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ
ਵਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਸੀ, ਜੋ ਬੋਲਦੇ
ਸੀ ਅੰਦਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਲਿਖਿਆ
ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਦੇ ਕਿ ਉਹ
ਬਾਣੀ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਹੈ
ਅੱਜਕਲੁ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਰਦੂ ਵੀ ਭੁੱਲ
ਗਏ ਫਾਰਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਹੀ। ਉਹ ਬਾਣੀ ਸਾਡੇ
ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ
ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਸੇ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਂ
ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ
ਚਾਰ-ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਦੋਂ ਭੇਟਾ ਹੋਏ,
ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤ-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਥੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੰਦਰੀਨਾਮਾ ਲਿਖਿਆ ਉਥੇ ਆਪ ਨੇ ਕੱਟ ਕੇ

ਜਿੰਦਗੀਨਾਮਾ ਆਪ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਗੰਥ approve ਕਰੇ ਹੋਏ।

ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਭੁੱਲੇ ਭਟਕੇ ਜੀਵ ਜੋ ਨਰਕਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾ ਦੇਣਾ। ਸੰਤ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਆ ਕਰ, ਮਾਸ ਖਾਇਆ ਕਰ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਕਰ, ਛਲ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਕਪਟ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਿਆ ਕਰ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦਿਆ ਕਰ। ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ। ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਕੱਢਣੀਆਂ, ਜਿਸ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਉਕਾਈ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਉਕਾਈ ਨੂੰ ਜੀਵਨ 'ਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਪਾ ਦੇਣਾ। ਸਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

**ਦਰ ਦਹਰ ਕਿ ਮਰਦਾਨਿ ਖੁਦਾ ਆਮਦਰ ਅੰਦ।
ਬਰ ਗੁਮ ਖੁਦਗਾਂ ਰਾਹਨਾਮਾ ਆਮਦਰ ਅੰਦ॥**
(ਦੀਵਾਨਿ ਗੋਯਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ)

ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਏ, ਗੁੰਮਸ਼ੁਦਾ, ਭੁੱਲ ਗਏ ਰਸਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।

**'ਗੋਯਾ' ਅਗਰ ਈਂ ਚਸ਼ਮਿ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਤਾਕਿ ਖੁਦਾ ਅਸਤ।
ਮਰਦਾਨਿ ਖੁਦਾ ਖੁਦਾਨਾਮਾ ਆਮਦਰ ਅੰਦ॥**
(ਦੀਵਾਨਿ ਗੋਯਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ)

ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਨੰਦਲਾਲ! ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਚਾਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਇਹਨਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਲਵਾਂ, ਤਾਂ ਸੁਣ ਲੈ ਜਿਹੜੇ ਸੰਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸੁਣ ਲੈ। ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨੇ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭੁੱਲੇ-ਭਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਪਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਅੰਦਰ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਇਹ ਨੀਸਾਣੀ ਸਾਧ ਕੀ ਜਿਸੁ ਭੇਟਤ ਤਰੀਐ॥
ਜਮਕੰਕਰੁ ਨੇਤਿ ਨ ਆਵਈ ਫਿਰਿ ਬਹੁਤਿ ਨ ਮਰੀਐ॥
ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਸੰਸਾਰੁ ਬਿਖੁ ਸੋ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ॥
ਗਰਿ ਗੁਣ ਗੁੰਢਹੁ ਮਨਿ ਮਲ ਹਰਿ ਸਭ ਮਲੁ ਪਰਹਰੀਐ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਿਲਿ ਰਹੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਰਹਰੀਐ॥**
ਅੰਗ - ੩੨੦

ਮਹਾਰਾਜ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੱਸ ਦਿਤੀਆਂ ਕਿ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਦਮੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤਰ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਸਾਧੂ ਦੀ

ਨੀਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ 'ਜਮਕੰਕਰ ਨੇਤਿ ਨ ਆਵਈ ਫਿਰਿ ਬਹੁਤਿ ਨ ਮਰੀਐ' ਦੁਬਾਰਾ ਮੌਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜਮਾਂ ਦਾ ਜੋ ਡਰ ਹੈ ਉਹ ਨੇੜੇ ਨਾ ਆਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਬਿਹੁ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ, ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵਸਾਗਰ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਪਾਰ ਉਤਰ ਜਾਵੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਮੈਲ ਢੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਬਾਲਮੀਕੀ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਮਿਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰਿਆ। ਬਚਨ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਇਕ ਬਚਨ ਨੇ ਹੀ ਤਾਰ ਦਿਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਲਮੀਕੀ! ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਚੌਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਡਾਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈਂ, ਬੰਦੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈਂ ਪਰ ਤੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਇਹ ਤੂੰ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਇਹ ਜੀਵ ਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ -

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥

ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੁੱਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੬

ਇਹ ਤਾਂ ਲੇਖੇ ਤੈਨੂੰ ਦੇਣੇ ਪੈਣੇ ਨੇ, ਜਾਹ ਘਰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਆ, ਕੋਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਲੇਖੇ ਦੇਣ ਨੂੰ। ਉਹ ਹਸਦੇ ਨੇ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਵੰਡਾ ਸਕਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਸਹਿਣੇ ਪੈਣੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ। ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ਼! ਮੈਨੂੰ ਤਾਰ ਦਿਓ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਾਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮਰਾ ਮਰਾ ਮਰਾ ਕਰੀ ਜਾਹ ਇਹ ਪਲਟ ਕੇ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਹਟੀ ਨਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਤ ਚਲੇ ਗਏ, ਐਡਾ ਭੁੰਘਾ ਘਾਵ ਪਿਆ ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕੁਹਾੜਾ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ, ਘਰ ਜਾਣਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਘਰ ਦੇ ਤਾਂ ਪੁੱਠੀ ਮਤ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ। ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਤੇ ਟਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਤਮਾ ਫੇਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਰਾਮ-ਰਾਮ-ਰਾਮ ਰਾਮ, ਜਿੰਨੀ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਹੈ, ਦਰਖਤਾਂ 'ਚੋਂ, ਹਰ ਚੀਜ਼ 'ਚੋਂ, ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਐਨੀ ਸਮਾਈ ਹੋ ਗਈ, ਪੱਤੇ-ਪੱਤੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ

ਸੁਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੀ ਸਾਰਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੂਜਨੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਜਾਤ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਿੱਕੀ ਤੋਂ ਨਿੱਕੀ ਜਾਤ ਸੀ ਉਹਦੀ। ਕਿਹੜੀ ਜਾਤ ਤੋਂ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਪਦ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਭੁੱਲੇ ਨੂੰ ਰਾਹ ਪਾ ਦਿਤਾ।

ਜੇ ਗਨਕਾ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਤੋਤਾ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੀਬਾ ਐਹਦੇ ਨਾਲ ਤਰ ਜਾਏਗੀ, ਤੂੰ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹਾਈ ਜਾਹ। ਕਹਾਈ ਗਈ, ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ -

**ਲਿਵਲਾਗੀ ਤਿਸੁ ਤੌਤਿਅਹੁ ਨਿਤ ਪੜਾਏ ਕਰੈ ਅਸੋਤਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/21**

ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸਰੀਰ, ਜਿਹੜਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਪਾਪ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ -

**ਗਨਿਕਾ ਪਾਪਣਿ ਹੋਇਕੈ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਗਲਿ ਹਾਰੁ ਪਰੋਤਾ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/21**

ਇਕੋ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰੀ ਜਾਈਂ, ਉਹਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਉਹ ਹਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਵਾਲ ਇਥੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਚਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬੇਅੰਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਆਹੀ ਸਾਡੇ 'ਚ ਨੁਕਸ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਆ ਕਰੈ
ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੂਕ ॥
ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੂਕ ॥**
ਅੰਗ - ੧੩੭੨

ਕਹਿੰਦੇ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਲਗਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬਾਂਸ ਵਿਚ ਫੂਕ ਸਾਰ-ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਐਹ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਅਖੰਡਪਾਠ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਰਾਗੀ ਢਾਡੀ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸਾਧੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜੀਵ ਇਕ ਬਚਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ, ਇਕ ਵੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ-

**ਕਬੀਰ ਕੇਸੋ ਕੇਸੋ ਕੁਕੀਐ ਨ ਸੋਈਐ ਅਸਾਰ ॥
ਗਤਿ ਦਿਵਸ ਕੇ ਕੁਕਨੇ ਕਬਹੂ ਕੇ ਸੁਨੈ ਪੁਕਾਰ ॥**
ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਢਾਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰ ਲਓ, ਕਿਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰ ਲਓ, ਲਗਾਤਾਰ ਕਰ ਲਓ, ਹਟੇ ਨਾ ਕਦੇ ਵੀ, ਜੇ ਕਹੋ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜੀਭ ਥੱਕ ਜਾਏਗੀ, ਜੀਭ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹਟ ਜਾਣਾ ਹੈ,

ਬੋਲਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੀਭ ਮਾੜੀ ਮਾੜੀ ਹਿੱਲਣ ਲਗ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਬੋਲ ਨੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕੰਠ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕੰਠ ਨੇ ਹਰਕਤ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਮੁੰਹ ਬੰਦ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ vibration ਹੋਣੀ ਹੈ, ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮਹਾਨ ਚੁਪ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਨਾਲ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਵੱਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਲੰਘਦੇ-ਲੰਘਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਨਾਮ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਾਮ ਭੁੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ

ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੪

ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਟਰੈਕਟਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਾਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਬੰਦ ਹੁੰਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਦੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇੰਜਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਟਿਊਬਵੈਲ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸੁਣਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਹਰਹਟ ਭੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਬੋਲਹਿ ਭਲੀ ਬਾਣਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੦

ਤੇ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਵਿਚ, ਫੇਰ ਚਾਹੇ ਕਰੋ, ਚਾਹੇ ਨਾ ਕਰੋ, ਆਪੇ ਹੀ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮ ॥

ਸੁਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਲੇਕਿਨ ਬਾਹਰੋਂ ਜਪ ਜਪ ਕੇ ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਜੋੜਨਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਜੁੜ ਗਿਆ ਫੇਰ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਾਹਰ ਉਭਲ ਵਾਂਗੂੰ ਨਿਕਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ vibration ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਚੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਜਪ ਲਓ ਏਸ ਨੇ ਜਪ ਲਿਆ।

ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ, ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਸ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਸਰੀਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ

ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਜਿੱਥੇ ਚਰਣ ਧਰ ਦੇਵੇ ਉਹ ਧੂੜਾ ਪਵਿੱਤਰ
ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਧੂੜੀ ਐਨੀ
ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਦਾਨੁ ਮਹਿੰਡਾ ਤਲੀ ਖਾਕ
ਜੇ ਮਿਲੈ ਤ ਮਸਤਕਿ ਲਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੪੯੯

ਜੇ ਕਿਤੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ
ਧੂੜ ਤਾਂ ਮਸਤਕ ਨਾਲ ਲਾ ਲਈਏ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ
ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਕੁੜਾ ਲਾਲਚੁ ਛੱਡੀਐ ਹੋਇ ਇਕ ਮਨਿ ਅਲਖੁ ਧਿਆਈਐ ॥
ਫਲੁ ਤੇਵਰੇ ਪਾਈਐ ਜੇਵੇਹੀ ਕਰ ਕਮਾਈਐ ॥
ਜੇ ਹੋਵੈ ਪੁਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਤਾ ਧੂੜਿ ਤਿਨਾ ਦੀ ਪਾਈਐ ॥
ਮਤਿ ਬੜੀ ਸੇਵ ਗਵਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੪੯੯

ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਬ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ
ਦੀ ਧੂੜੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਚਰਨ ਦੀ ਧੂੜੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ
ਮੁਖ ਦੀ ਧੂੜੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਨਕਾ ਨੇ ਕਮਾਈ ਕਰਨ
ਲਈ ਨਾਮ ਦੀ, ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਸਗੀਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੈਲ
ਨਿਕਲ ਗਈ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ। ਜਿਵੇਂ ਚੁਵੱਚਾ ਹੋਵੇ
ਟਿਊਬਵੈਲ ਦਾ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਬਣ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ
ਨਿਚੋੜ ਦਿਤੇ ਹੋਣ ਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਵਾਲੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਧੋ ਦਿਤੇ
ਹੋਣ, ਉਹ ਵੀ ਕੂੜ ਕਬਾੜ ਧੋ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ,
ਉਹ ਪਾਣੀ ਸਾਫ਼ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਚਲਾ ਕੇ
ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਆਪਣੇ ਆਪ
ਹੀ ਕੁੱਛ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਹੋ ਜਾਇਆ
ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਸਾਰੀ ਸੈਲ ਧੋ ਕੇ
ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ-ਜਪਦੇ ਜਿਹੜੀ ਖੋਟੀ ਮਤ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੀ
ਉਹਦੀ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ। ਫੇਰ ਉਚੀ ਵੱਡੀ ਪਰਮਗਤੀ ਨੂੰ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।

ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਬਹੁਤੀ ਉਚੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਗੁਣ - ਰਜੇ ਗੁਣ,
ਤਮੇ ਗੁਣ, ਸਤੇ ਗੁਣ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ
ਇਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ। ਵੇਦ
ਜਿਹੜਾ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਹੈ-

ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਬੀਚਾਰਦੇ
ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥ ਅੰਗ - ੯੨੦

ਤੱਤ ਦੀ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੀ
ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਸਾਧੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਤਿੰਨ
ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਚੌਥੇ ਪਦ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ
ਕਰਕੇ ਇਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਦੂਰ ਹੈ,

ਉਚੀ ਹੈ ਬਹੁਤੀ।

ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ ॥
ਜੇਤਾ ਸੁਨਹਿ ਤੇਤਾ ਬਖਿਆਨਹਿ ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਤਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਦੂਰਿ ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਰਹੀ ਭਰਪੁਰਿ ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਾ ਨਾਹੀ ਅੰਤ ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਦਾ ਬੇਅੰਤ ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਉਚ ਤੇ ਉਚੀ ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਮੁਚ ਤੇ ਮੁਚੀ ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਾਧ ਬਨਿ ਆਈ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦ ਨ ਭਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨

ਐਸੇ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਸਾਧੂ,
ਗੁਰਸਿੱਖ, ਗੁਰਮੁਖ, ਸੰਤ ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਦੇ ਲਓ। ਨਾਉਂ ਦਾ
ਨਹੀਂ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤਿੰਨੋਂ
ਗੁਣ ਰਜੇ ਗੁਣ, ਤਮੇ ਗੁਣ, ਸਤੇ ਗੁਣ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ
ਕਰਕੇ, ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਵੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।

ਇਕ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਸੰਕਾ ਪ੍ਰਗਟ
ਕੀਤੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੰਤ ਜੀ! ਵੇਦ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ
ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਾਣੀ। ਉਹ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ
ਉਚੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਹਿਮਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ? ਮਹਾਤਮਾ
ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਵੇਦ ਬਾਣੀ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ
ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਪਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵੇਦ ਕੋਲ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਚੌਥੇ ਪਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਹੋਇਆ
ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੇਦਾਂ ਸਾਸ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ
ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਲਿਖੀ ਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ
ਉਹ। ਉਹਨੂੰ ਸਾਧੂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ
ਨਹੀਂ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ
ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਥੇ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਵੇਦ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਵੇਦ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ
ਵਾਸਤੇ ਰਚੇ ਗਏ ਨੇ, ਸਾਧੂ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਚੌਥੇ ਪਦ
ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਏਸ ਕਰਕੇ ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ
ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹਠ ਕਰਦੇ, ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ
ਤੈਨੂੰ ਦੱਸੇਗਾ ਇਸ ਬਾਰੇ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਸੰਤ
ਜੀ! ਮੈਂ ਬਚਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ।
ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਵੇਦ ਦਾ ਜੋ ਜੋਤਿਸ਼ ਸਾਸ਼ਤਰ
ਹਿੱਸਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੇਰੇ ਤਾਂ
ਪੁੱਤਰ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਏਸ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ? ਤੁਸੀਂ ਇਹ
ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ ਕਿ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਦੱਸੇਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਮਹਿਮਾ
ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ, ਵੇਦ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਹਿ
ਦਿਤੀ ਸਾਧੂ ਉਲਟਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਉਹ

ਕਿਵੇਂ ? ਕਹਿੰਦਾ ਜਦੋਂ ਸਿਆਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰੀ ਸੀ ਨਾ ਵੇਦਾਂ ਦੀ, ਹਿਮਾਲੀਆਂ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸੋਧ-ਸੋਧ ਕੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਸੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸ੍ਰੋਧ ਥਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਤ੍ਰ-ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਸ੍ਰੋਧ ਕਰਿਆ ਗਿਆ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਜਗ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਣਾ ਸੀ। ਨਾਮ ਬੇਅੰਤ ਸ੍ਰੋਧ ਸੀ ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਸ੍ਰੋਧ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਿਖਦੇ ਗਏ ਤੇ ਜਦੋਂ ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਲਿਖੇ ਗਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁੱਝ ਸਿਆਹੀ ਬਚ ਗਈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਆਹੀ ਬਚੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਲਿਖੀਏ, ਕਿੱਥੇ ਰੱਖੀਏ ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇ ਦਿਓ, ਪੰਜਵਾਂ ਵੇਦ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਲਿਖਿਆ ਜਾਏਗਾ, ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਹੋਏਗੀ ਤੇ ਉਹ ਪੰਜਵਾਂ ਵੇਦ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੰਤ ਬੋਲਣਗੇ, ਚਾਰ ਵੇਦ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਨੇ ਤੇ ਸੰਤ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਠੀਕ ਹੈ ਚਾਰਾਂ ਵੇਦਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਢਿਲਾਦ ਹੋਏਗੀ, ਜੋਤਸ਼ ਨੇ ਤੇ ਹੁਣ ਢਿਲਾਦ ਹੋਏਗੀ ਤੇ ਨੌਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦੀ ਉਮਰ ਵੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣੀ ਹੈ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਦੱਸ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਮਹਿਮਾ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਦੀ। ਨੌਂ ਸਾਲ ਗਿਆਰਾਂ ਦਿਨ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋਏਗੀ, ਦਿਨ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਤੇ, ਪਹਿਰ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਤੇ। ਰਾਜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋਤਸ਼ੀ ਬੁਲਾਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵਿਚਾਰ ਤਾਂ ਕਰੋ ਕਿ ਸੰਤ ਕਹਿ ਗਏ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ! ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਹਿਸਾਬ ਸੋਧ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਗਲਤੀ ਨਾ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋਵੇ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਲੇਕਿਨ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦੇ ਘਰ ਢਿਲਾਦ ਹੋ ਗਈ। ਲੜਕਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਅਗਲਾ ਬਚਨ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਨੌਂ ਸਾਲ ਗਿਆਰਾਂ ਦਿਨ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਇਹਦੀ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬਚਾਓ। ਜੇ ਮੈਂ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪੀੜਾ ਹੋਏਗੀ। ਚੰਗਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਨੌਂ ਸਾਲ ਗਿਆਰਾਂ ਦਿਨ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਕੇ ਪਾਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਜੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵਧ ਗਿਆ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਣਾ। ਜੰਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਮਹਿਲ, ਪਾਲਣ ਦਾ ਬੰਦੇਬਸਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੇ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਦਾਈ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮੈਂ ਤੇਰੀ

ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕੀ ਗੱਲ ? ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਵੇਦ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਪਰ ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

**ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਾਧ ਬਨਿ ਆਈ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨**

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਉਥੇ ਚੱਲ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਤਮਾ ਆ ਗਏ, ਬੱਚੇ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਸੀਂਰਵਾਦ ਦਿਤੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ! ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਦਿਨ ਰਹਿ ਗਏ, ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਮਰ ਐਨੀ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਦੇ ਘਰ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਅਰਥ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ -

ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨

ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਮਹਿਮਾ ਉਹਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸਾਂ ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਿਮਾ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਚੱਲ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਹ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਕੌਲ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। 109 ਸਾਲ ਗਿਆਰਾਂ ਦਿਨ ਦੀ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਹੋਏਗੀ। ਉਹਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਈਂ ਕਿ ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੌ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸੰਤ ਨੇ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸ ਦੇ ਹੋਏ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗ ਨਾਮਦੇਉ ਮਨੁ ਲੀਣਾ॥
ਅੰਗ - ੪੮੭**

ਗੋਬਿੰਦ-ਗੋਬਿੰਦ ਜਪਦੇ ਦਾ ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਮਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਨ, ਅਮਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਨਮਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ -

**ਆਵ ਦਾਮ ਕੋ ਛੀਪਰੋ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ ॥
ਅੰਗ - ੪੮੭**

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਸਾਡੀ ਹੈਸੀਅਤ ਨਾਪਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਬੰਦੇ ਦੀ ਐਨੀ ਹੈਸੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਐਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿਓ। ਕਿਸਾਨ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ,

ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਜਾਣਦੇ, ਇੰਡਸਟਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਨੀ ਲਿਮਟ ਮੇਰੀ ਫਿਕਸ ਹੋਈ ਹੈ, ਐਨਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੈਂ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਬੈਂਕ ਵਿਚੋਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਕੇ, ਲਿਮਟ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਹੇਗਾ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰ, ਉਹ ਤਾਂ ਟਕੇ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤੀ ਵੱਡੀ, ਉਹ ਮਾਮੂਲੀ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਣ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਜ਼ ਨਾਲ ਤੋਲਦਾ ਸੀ, ਉਹ ‘ਆਢ ਦਾਮ ਕੋ ਛੀਪਰੋ’ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੱਪੜੇ ਧੋਣੇ, ਚੰਦੇ ਠਾਪਣੇ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਘਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚਲਦਾ ਸੀ।

ਅੱਜਕਲੁ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ
ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਧਨੀ ਸੀ।
ਵੱਡਾ ਅਮੀਰ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਕੋਈ ਖਿੱਚਾ-ਖਿੱਚੀ
ਜਿਹੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਕਲਜੁਗ
ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਨੌਤ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ
ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ੍ਤੀਂ ਦੇ ਕੁਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਜੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ
ਕਰੋੜਾਂਪਤੀ ਕਹਾਂਗਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਇੱਜਤ ਹੋਏਗੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ
ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕਉਡੀ ਦਾ ਸਮਝਣਗੇ।

ਆਵ ਦਮ ਕੋ ਛੀਪਰੋ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ ॥
ਅੰਗ - ੪੮੭

ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਉਹ, ਜੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਸਲੇਮਸ਼ਾਹ। ਉਸ ਨੇ ਨਾਮਦੇਵ ਫੜ ਲਿਆ,
ਗਊ ਮਰੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਜੀਉਂਦੀ ਕਰ ਦੇਹ।
ਨਾਮਦੇਵ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਐਸਾ ਕਿਉਂ
ਹੋਵੇ।

ਬਿਸਮਿਲਿ ਕੀਆ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥
ਮੇਰਾ ਕੀਆ ਕਛ ਨ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੫

ਐਸੀ ਕਿਉਂ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ? ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਵੀ ਕਦੇ
ਜੀਉਂਦਾ ਹੋਇਐ ? ਅਖੀਰ ਉਹਨੇ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ
ਤਕਰਾਰ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਇਥੇ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੇ ਅੱਜ
ਦੁਪਿਹਰ ਤਕ ਜੀਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀ, ਪਹਿਰ ਦੀ ਘੜਿਆਲ
ਵੱਜਦੀ ਸਾਰ ਤੇਰੀ ਗਰਦਨ ਦੇ ਉਤੇ ਤਲਵਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ
ਤੇਰਾ ਸਿਰ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆ
ਕੇ ਗਊ ਜੀਉਂਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ
ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰ ਐਸਾ ਇਹਦੇ
ਦਰਦ ਉਠਿਆ ਕਿ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਭਗਤ ਦੀ
ਅਵਗਿਆ ਕਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਤੇ

ਮੁਲਾਂ ਨੂੰ, ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਆਪ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਘਾਹ ਮੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਗੱਲ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਸੀਂ ਗਲ ਵਿਚ ਪੱਲਾ
 ਕਿਉਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਮਰਤਾ
 ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਪੱਲਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ
 ਨੀਸ਼ਾਨੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਨਿਮਰਤਾ ਦੀ। ਸੋ ਨਿਮਰਤਾ
 ਦੇ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਘਾਹ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ
 ਹੈ, ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਬਖਸੀ ਹਿੰਦੂ ਮੈ ਤੇਰੀ ਗਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੯

ਐ ਨਾਮਦੇਵ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦੇ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਾਲੀ
ਗਊ ਸਮਝ ਕੇ ਬਖਸ਼ ਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਦ ਉਠ ਰਿਹਾ ਹੈ,
ਉਹ ਬਾਚਸ਼ਾਹ ਨਾਮਦੇਵ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ‘ਆਚ
ਦਾਮ ਕੋ ਛੀਪਰੋ ਹੋਇਓ ਲਖੀਣਾ’ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਆਪ ਇਕ ਵਾਰੀ ਬਾਹਰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਮੰਦਰ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਣ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਜਨ ਗਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਿੱਤ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਾਹਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੌੜ ਪਈ ਉਥੋਂ।

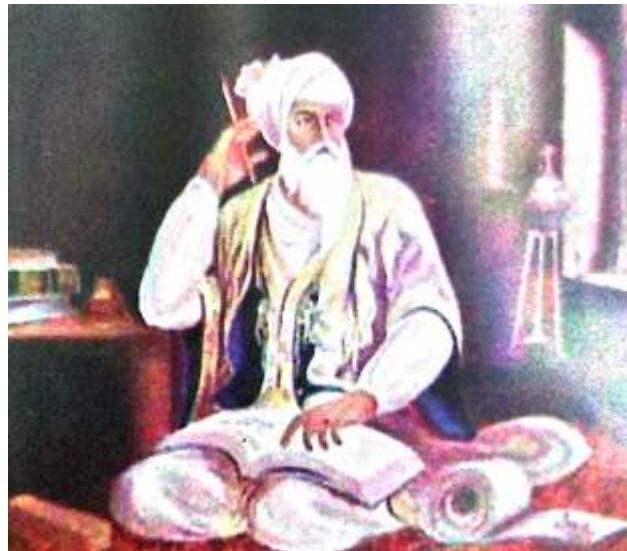
ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਬੀਤੀਆਂ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਗਮੀਏ ਨੇ ਹਗੀ ਦੇ ਜਸ ਦੇ ਜੇ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਜਾਵੇ, ਵਾਜੇ ਦੀ ਢੋਲਕ ਦੀ ਵਜਦੀ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੈਰ ਕਦੇ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਥੱਲਿਓਂ, ਧਰਤੀ ਹਿੱਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੇ ਉਹ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮਰੇ ਹੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ, ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੌ ਰੁਮਕਦੀ ਹੈ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਛੱਡਣਾ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਚਾਹੇ ਕੌਲ ਹੋਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ।

ਸੋ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਐਸਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਵਰਤਿਆ
ਤੇ ਆਪ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਝੋਲਾ
ਕੌਲ ਸੀ, ਝੋਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੋੜਾ ਵੀ
ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਝੋਲਾ
ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਦੇਵਾਂ, ਜੋੜਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਮਸਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਝੂਮਦੇ ਰਹੇ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਤਾਲ ਦੇ
ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਹੱਥ ਵੱਜਣ ਲੱਗੇ, ਤਾਲੀ ਵੱਜਣ ਲੱਗੀ

ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤਾਲ ਕੱਢ ਲਵਾਂ, ਤਾਲ ਕੱਢਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਛਿੱਤਰ ਸੀ ਉਹ ਨਿਕਲ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਜਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਵਜਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੌਣ ਆ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਨਾਮਦੇਵ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਲਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਇਹ ਵੜਿਆ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਇਹ ਵੱਡੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਵੜਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਦੋ ਚਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਧੱਕੇ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਓ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਮੈਂ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸੁਣ ਲੈਣ ਦਿਓ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਤੂੰ ਹੈ ਛੋਟੀ ਜਾਤ ਦਾ, ਇਹ ਹੈ ਸਵਰਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਮੰਦਰ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਬੈਠ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਅੰਦਰ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਿਆ? ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਹਸਤ ਖੇਲਤ ਤੇਰੇ ਦੇਹੁਰੇ ਆਇਆ ॥
ਭਗਤਿ ਕਰਤ ਨਾਮਾ ਪਕਰਿ ਉਠਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੬੪

ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ਪਿਛੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਦਰ ਤੇ ਵੀ ਜਾਤਾਂ ਪਾਤਾਂ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਰੀਰ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਜਾਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਜਾਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਹਵਾ ਦੀ ਜਾਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਆਕਾਸ਼ ਦੀ ਜਾਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਸ਼ੂਦਰ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਸ਼ੂਦਰ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਜੋਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਬਰੈਰ ਜਾਤ ਤੋਂ ਹੈ ਤੇ ਆਹ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ

ਹਰਿ ਗੁਣ ਉਚਰੈ ॥
ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਕਉ ਦੇਹੁਰਾ ਫਿਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੪

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ, ਦੇਹੁਰਾ ਘੁੰਮਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਢੋਲਕੀਆਂ ਛੈਣੇ ਵਜਾ ਕੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਗਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਘੜਿਆਲਾਂ ਸੀ, ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਸੀ, ਸੰਖ ਵਜਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਹ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਮੰਦਰ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਮੁੰਹ ਉਥੇ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਭਾਉਂਦੀਆਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਸੁੰਨ-ਮੁੰਨ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਪੂਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਹੈ ਨਾ, ਇਹ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਲੈ ਲਓ ਉਹਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਹੀ ਟੁਕੜੇ

ਬਣਾ ਦਿਓ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ, ਉਹ ਇਕ ਟੁਕੜਾ ਚੁੱਕ ਲਓ ਕੋਈ
ਵੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੀ ਸੂਰਜ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ
ਉਹ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਭ ਦੀ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜ਼ੁਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ॥
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ॥
ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੜੈ ਸੋ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ॥
ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਜੋ ਨਿਮਖ ਮਹਿ ਸੋ ਅਲਪ ਸੁਖ ਭਨੀਐ॥
ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ਅਧਿਆਉ ਦੇਇ ਕਛ ਉਨ ਨ ਹੋਈ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸੰਮਾਲਤਾ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ॥

ਅੰਗ - ੬੨੨

ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਸ-ਸਾਸ ਦੀ
ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ
ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਉਹਦਾ ਇਹ ਹੈ
ਕਿ ਆਪਣੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੇ
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਣ ਤੋਂ
ਰਹਿਤ ਗਿਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ
ਤਾਂ ਮਾੜੇ ਹਾਂ -

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ
ਤਜਿ ਭਲੋ ਸਭ ਕੋਇ॥
ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ
ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ ਬਾਕੀ
ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਭਲਿਆਂ ਦਾ ਹੈ,
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ
ਨੇ -

ਹਮ ਨਹੀ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀ
ਕੋਇ॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਤਾਰੇ
ਸੋਇ॥

ਅੰਗ - ੨੨੮

ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਣ ਨਹੀਂ

ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਹੜਾ ਉਹਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਐਡੀ ਹੈ, ਐਡੀ
ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਉਹਦੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਾਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਨੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ
ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ
ਵਡਿਆਈ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ
ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਗ ਗਈ।
ਖਤਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਦੇਹੁਰਾ ਸੀ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਆਪਣੀਆਂ
ਜਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆ ਰਹੇ ਸੀ, ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ
ਮੁਖ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਖਤਰੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ

ਭੋਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਜਾਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ
ਹਨ ਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਵੀ ਉਥੇ ਬਹਿ ਗਿਆ।

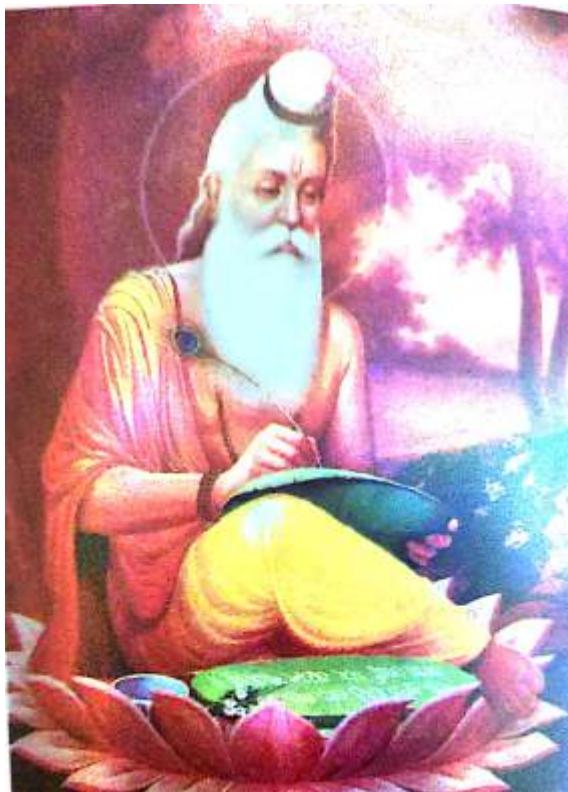
ਫੜ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਗਤ
ਵਛਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਦਇਆ
ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਕੀ ਕਰਿਆ, ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ
ਪੈਜ ਰਖਾ ਦਿਤੀ। ਦੇਹੁਰੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਘੁੰਮਾ ਦਿਤਾ। ਜਿਸਨੇ
ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਹਦੇ ਚਾਰੇ ਵਰਣ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਆ
ਕੇ ਪਏ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਨੀਵੇਂ ਥਾਉਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਪੈਣਾ
ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੱਜ
ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਦਿਨ
ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ।
ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੁਛ
ਉਚੀ ਜਾਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ
ਜਾਤ ਐਸੀ ਸੀ ਜਿਹਨੂੰ ਅਛੂਤ
ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਛੋਹਿਆ
ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਹੱਥ ਨਹੀਂ
ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹਨੂੰ
ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਬੀਰ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੇ
ਨਾਮ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਬੜੀ
ਵਿਰੋਧਤਾ ਹੋਈ ਕਿ ਤੂੰ
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋ ਕੇ ਕਰਿਆ ਕੀ ਹੈ,
ਜਦੋਂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ
ਦਿਤਾ ਫੇਰ ਤਾਂ ਬੜੀ ਹੀ ਭਾਗੀ
ਵਿਰੋਧਤਾ ਹੋਈ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਐਉਂ ਨਹੀਂ
ਸਮਝਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਂ ਅਸੀਂ

ਵੀ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਛਕਣ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਚਲਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਠੀਕ ਜਾਂ ਫੇਰ ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਰੁਚੀ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਹੁੰਦੀ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਛਕਣਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮੀਆਂ!
ਪਹਿਲਾਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੂੰ ਸਵਾ ਲੱਖ ਪਾਠ ਕਰ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦਾ।

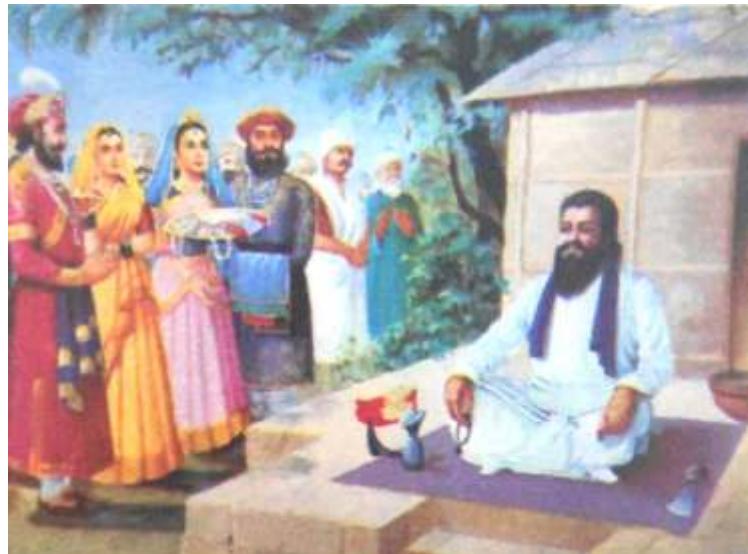
ਭਗਤ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ

ਕਰਦਾ ਹੀ ਰਹਿ, ਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਾਂਗੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਉਹਨੇ ਕਰ ਲੈਣੇ, ਚਾਰ-ਪੰਜ ਲੱਖ ਪਾਠ ਹੋ ਗਿਆ ਸਮਝੋ, ਐਨਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਆਉਣਾ। ਪੁਛਣਾ ਕਿ ਕਰ ਲਿਆ ਭਾਈ? ਉਹਨੇ ਕਹਿਣਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜਾਹ ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈ ਭਾਈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ, ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ਼! ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਜੁਗਤ ਸਮਝਾ ਦਿਓ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਕਰਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜੁਗਤ ਹੈ, ਜੋਤ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਜੁਗਤ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਕਿ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਪਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਅਰਥ ਹੀ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸੁਰ ਸਰੁ ਸੌਸਿ ਲੈ
ਸੌਮ ਸਰੁ ਪੋਖਿ
ਲੈ ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ
ਮਰਤੁ ਸੁ ਸਨਬੰਧੁ
ਕੀਜੈ ॥
ਮੀਨ ਕੀ ਚਪਲ
ਸਿਉ ਜੁਗਤਿ ਮਨੁ
ਰਾਖੀਐ
ਉਡੈ ਨਹ ਹੰਸੁ ਨਹ
ਕੰਧੁ ਛੀਜੈ ॥ ਅੰਗ
- ੯੯੧

ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਇਹ

ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਨੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਥੇ ਸੰਕਾ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਅਰਥ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਸੰਕੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਉਧਰ ਨਾ ਉਧਰ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਉਹਦੀ ਜੁਗਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੈਰ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਮਗਰਮੱਛਾਂ ਚੌਂ ਕਿਸੇ ਨਹਿਰ ਜਾਂ ਦਰਿਆ ਚੌਂ ਲੰਘ ਕੇ, ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੂੰਬਾਂ ਵਿਚ ਮਗਰਮੱਛ ਨੇ, ਇਥੇ ਨਾ ਜਾਈਂ, ਇਧਰ ਪੇਤਲਾ ਪਾਣੀ ਹੈ ਇਥੇ ਘੱਟ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਜੁਗਤ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁੰ ਇਧਰ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾ, ਇਧਰ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੁਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ। ਆਹ ਲਘੂਤਮ ਦਾ ਸਵਾਲ ਕੱਢਣ ਲਗ ਜਾਣ, ਜੇ ਜੁਗਤ ਨਾ ਦੱਸੋ, ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਹੋਇਆ

ਚਿਤੌੜਗੜ ਦੀ ਗਣੀ ਝਾਲਾਖਾਈ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੋਈ।

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦੱਸ ਦੇਣੀ ਕਿ ਐਉਂ ਨਾਮ ਜਪ ਲੈ, ਭਾਈ! ਫੇਰ ਦੱਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏਗਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੁਰਤੀਆਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਲਈ ਜਾਣੀਆਂ। ਬਥੇਰੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਨੇ।

ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਛਕਾਉਂਦੇ ਸੀ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, 101 ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੋਏ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ। ਪੂਰੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਸੋ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਫੇਰ ਇਹ ਪੂਰੇ ਹੀ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਏਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਵੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਰੱਖਿਆ, ਨਾ ਆਪ ਆਏ ਉਸ ਦੇ ਅਸਰ ਦੇ ਬੱਲੇ ਨਾ ਮਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਸਕੀ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਫਰਮਾਨ ਹੈ -

ਬਨਨਾ ਤਨਨਾ ਤਿਆਗਿ
ਕੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ
ਕਬੀਰਾ॥ ਨੀਚ ਕੁਲਾ
ਜੋਲਾਹਰਾ ਭਇਓ
ਗੁਨੀਯ ਗਰੀਰਾ॥
ਰਵਿਦਾਸੁ ਛੁਵੰਤਾ ਛੇਰ

ਨੀਤਿ ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥

ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੨

ਜਦੋਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਛੋਟੀ ਜਾਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ। ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਕਰੋੜ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਧਾਰ ਕਰਿਆ। ਡੇਢ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦੇਵਤਾ ਬਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮਹੇਸੂ ਵਗੈਰਾ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਆਏ।

ਰਵਿਦਾਸੁ ਛੁਵੰਤਾ ਛੇਰ ਨੀਤਿ ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੨

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ ਸੀ, ਮਰੇ ਹੋਏ ਡੰਗਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਡੁਡਲੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਆਉਣੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਮੜਾ ਲਾਹ ਲੈਣਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਧੋ

ਲੈਣਾ, ਧੋ ਕੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਰੰਗ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਕੇ, ਸੁਕਾ ਕੇ ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਜੋੜੇ ਬਣਾਉਣੇ ਤੇ ਜੋੜੇ ਗੰਢਣੇ। ਆਹ ਕੰਮ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕਰਦੇ ਸੀ।

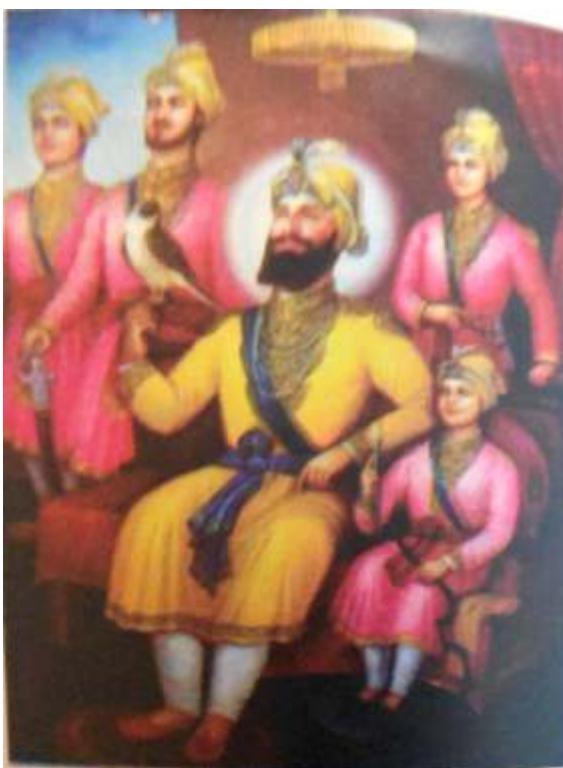
ਹਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੈਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੀ ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ ਬੰਦੇ ਸੀ, ਬੜਾ ਪੈਸਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ। ਹੋਰ ਹੀ ਕੁਛ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੋ ਕੁਛ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ, ਮਾਇਆ ਵਲ ਅੱਖ ਚੁਕ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ
ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੪੮੭

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸਨ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਪੂਰੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਣੇ ਗਏ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਚੁਰਾਹੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ, ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਅੱਡ ਕਰ ਦਿਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੋ ਕੁਛ ਕਮਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਖਰਚ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਮੰਗਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਖਾਲੀ ਨਾ ਕੋਈ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਘਰਵਾਲੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਤੰਗ ਪੈ ਗਏ ਕਿ ਲਿਆਂਦਾ ਤਾਂ ਕੁਛ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਝੋੜਪੜੀ ਪਾ ਦਿਤੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਵਿਦਾਸ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋ ਜਾ, ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਅੱਡ ਹੋ ਗਏ, ਚੁਰਾਹੇ ਦੇ ਉਤੇ ਝੋੜਪੜੀ ਪਾ ਲਈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਘਰਵਾਲੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਈ ਤੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅੱਡਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ। ਬੋਰੀ ਵਿਛਾ ਲਈ ਤੇ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਜੋੜੇ ਗੰਢਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ।

ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਨਾਲ
ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ

ਗੰਢਦੇ ਹੋਏ, ਖਰਚ ਬਹੁਤ ਹੋਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਆਪ ਜੇ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਛਕ ਲਿਆ, ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰੀ ਐਨੀ ਚੰਗੀ ਸੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੀ।

ਸੋ ਹੁੰਦੇ-ਹੁੰਦੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਸਾਧੂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਗਤ ਜੀ!

ਮੇਰਾ ਜੋੜਾ ਗੰਢ ਦਿਓ, ਬੜਾ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿੱਥੋਂ ਗੰਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਟਾਕੀਆਂ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓ ਵੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਧਾਰਾ ਪਾਵਾਂ ਤੇ ਜੋੜਾ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਚਰਾਂ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕੇ, ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਐਨ ਵਧੀਆ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ ਬੈਠੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਜੋੜਾ ਗੱਠ ਦਿਤਾ, ਗੱਠਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਭਗਤ ਜੀ! ਆਹ ਦਿਖਾਇਓ ਤਾਂ ਜ਼ਰਾ ਆਰ ਤੇ ਰੰਬੀ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਿਖਾਓ ਤੇ ਬੁੱਕਲ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਝੋਲੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੱਥਰ ਜਿਹਾ ਕੱਢਿਆ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿਤਾ ਦੋਵੇਂ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਚਮੜਾ ਕੱਟਣੇ ਲੱਗੇ, ਸੋਨਾ ਨਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੋਹੇ ਨਾਲੋਂ, ਮੂੰਹ ਗਿਆ ਉਹਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੰਤੋ! ਆਹ ਕੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੁਸੀਂ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਆਰ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਗਈ, ਰੰਬੀ ਵੀ ਗਲਤ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਮੜਾ ਕੱਟਣਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਸੋਨੇ ਦੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੋੜਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਚਮੜਾ ਕੱਟਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਹ ਲਓ ਆਹ ਪਾਰਸ ਦੀ ਵੱਟੀ ਹੈ, ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਲਾ ਲਓ ਤੇ ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ, ਵੇਚ ਆਇਆ ਕਰੋ ਤੇ ਆ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਚਲਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹਾਂ,

ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਮੈਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਫੇਰ ਐਉਂ ਕਰੋ ਅਸੀਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਚ ਕਿਤੇ ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਗੁਆਚ ਜਾਵੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖ ਲਓ ਤੇ ਨਾਲੇ ਵਰਤੀ ਜਾਇਓ, ਮੈਂ ਫੇਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਇਹ ਆਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਆਪ ਹੀ ਰੱਖ ਦਿਓ, ਜਿਥੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੀਰ ਵਿਚ ਵਲੇਟਿਆ ਤੇ ਛੱਪਰ ਵਿਚ ਟੰਗ ਦਿਤਾ। ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ ਆਹ ਪਿਆ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਏਗਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਉਣਾ ਹੈ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਮੰਦਰ ਬਣੇ ਹੋਣਗੇ, ਵਧੀਆ ਮਕਾਨ ਬਣੇ ਹੋਣਗੇ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਛੱਪਰੀ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਮੁੰਮਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਨੇ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ। ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ ਪਛਾਣ ਤਾਂ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਪਾਰਸ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਟੋਲ੍ਹ ਲਓ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਲੈ ਲਓ। ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤੋ! ਸਾਨੂੰ ਏਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
 ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥
 ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
 ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀਂ ਬਿਚਿਗੁ ॥
 ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
 ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥
 ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
 ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥
 ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੫

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਖੁਸ਼ੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਗਮੀ ਆ ਜਾਵੇ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਰਖਦੇ ਨੇ। ਡੋਲਦੇ ਨਹੀਂ।

ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਦੇ ਘਰ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਆ ਗਈ, ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਵਿਆਹ ਕੇ ਆਏ ਲੜਕਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਗਮੀ ਵੀ ਆ ਗਈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਜੀ! ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਬਿਰਤੀ ਉਹੀ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮਨਾਈ ਤੇ ਹੁਣ ਗਮੀ ਵਿਚ ਵੀ ਗਮੀ ਨਹੀਂ ਮਨਾਈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਓਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖਾ! ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਕਿਸਨੇ ਹੈ ਸਭ ਕੁਛ? ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਹੀ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਕ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਇਕ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ, ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੈਸੇ ਨਾ ਦਿਤੇ ਤੇ ਬੜਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਲਵਾਂ। ਅੱਗੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਨਾਲ ਦਾ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਇਥੇ ਪੈਸੇ ਬਿਨਾਂ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹਤ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਬਾਰਡਰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾ, ਉਥੇ ਲੈ ਲੈ ਤੇ ਫੇਰ ਮੌਜ ਦੇਈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਥੇ ਗਿਆ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੁਆਨ ਲੜਕਾ ਸੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਹਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿੰਮੀਦਾਰ, ਉਹਦਾ ਲੜਕਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਹ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਫਲਾਣੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਲੜਕਾ ਇਹਦਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਇਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਹੱਲ ਵਾਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਹਨੇ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਨਾ ਰੋਇਆ, ਨਾ ਕੁਛ ਕਿਹਾ, ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ, ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਸੈਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦੱਸ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ, ਐਸੇ ਪਾਸੇ ਚਲਿਆ ਜਾਈਂ, ਸਾਡੇ ਘਰ ਕੋਲ ਦੀ ਤੂੰ ਲੰਘ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਐਉਂ ਕਰੀ ਆਹ ਸਾਡਾ ਘਰ ਹੈ, ਆਹ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਘਰ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਦੇਈਂ, ਮੇਰੀ ਨੂੰਹ ਨੇ ਸਾਡੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਈਂ ਕਿ ਇਕ ਦੀ ਲੈ ਆਵੇ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਨਾ ਲਿਆਵੇ।

ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਅੱਗੇ ਉਹ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਲੈ ਕੇ ਘੜੋਂ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਇਹਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸੀਸ ਦੇ ਉਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਲੱਸੀ ਦਾ ਝਕਰਾ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵੀ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੀਬੀ ਤੂੰ ਜਿਹੜੇ ਹੱਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਵੀਰਾ! ਮੈਂ ਇਥੇ ਚੱਲੀ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਇਕ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਦਿਓ। ਇਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਹੈ ਨਾ, ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਗੱਲ ਨਾ ਅੱਗੇ ਕਹਿ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਵੇ ਵੀਰਾ! ਸੁਨੇਹਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬੀਬੀ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਹੈ ਨਾ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਰੁਕ ਗਿਆ, ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਹੁੰਦੀ ਇਸ ਤੋਂ। ਤੌਸਗੀ ਵਾਰੀ ਉਹਨੇ ਫੇਰ ਕਰ ਗੱਲ ਕਰੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਹੈ ਨਾ.....? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੀ, ਹੁਣੇ ਕਰ ਗਿਆ। ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿ ਗਈ, ਫੇਰ ਕੀ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇੱਕਲੇ ਦੀ ਹੀ ਰੋਟੀ ਲਿਆਵੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਠੀਕ ਹੈ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਰੋਟੀ ਇਥੇ ਹੀ ਖਾ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਲੱਗ ਗਈ।

ਇਹਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਨੇ। ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਮਾੜੇ ਬੰਦੇ। ਪੁੱਤਰ ਮਰ ਜਾਏ, ਇਹਦਾ ਪਤੀ ਮਰ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਇਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਾਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ ਉਸ ਬੰਦੇ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਾਲ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਉਸਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਵਧਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੋਂ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਲ ਪੈਸਾ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਪੈਸਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਉਹਨੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਉਂ ਕਰ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਬੈਲੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਉਹ ਬੈਲੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ ਇਹਨੇ ਗੱਲ ਚਲਾ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੇਠ ਜੀ! ਮੈਂ ਇਕ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਦੇਖੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਉਥੇ ਹਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸੀ ਦੋ ਜਣੇ, ਇਕ ਪਿਉ ਸੀ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਗਿਰਦੇ ਸਾਰ ਮਰ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਘਰ ਕਹਿ ਦੇਈਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇੱਕਲੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲਿਆਵੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਨਾ ਲਿਆਵੇ, ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਰੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਬਲਦ ਪਰੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੇ ਤੇ ਆਪ ਹਲ ਚਲਾਉਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ, ਨੂੰਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਨੇ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਇਥੇ ਹੀ ਛਕ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ ਅੱਜ ਮੈਂ ਖਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬੜੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ।

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਓਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਡੇ ਜੇ ਹੋ ਜਾਏ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਪਿੱਟ-ਪਿੱਟ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਛਾਤੀਆਂ ਪਿਟਦੇ ਹਾਂ, ਸਿਆਪੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਬਹੁਤ, ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਸੋਗ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਆਹ ਰਿਵਾਜ ਹੈ। ਜੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਜੁਆਨ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੇ, ਨਾ ਭਾਈ ਬਾਣੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਨਾ ਕਰ। ਇਥੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਸਾਡੇ ਪੜੰਸ ਵਿਚ। ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਿਆ ਕਿ ਆਹ ਪੈਸੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿਹੜੇ ਉਹਨੂੰ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ।

ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੇਠ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ? ਕਹਿੰਦਾ, ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਕਿਉਂ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਦਾਤ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਐਨਾ ਚੱਕਰ ਪਾਉਂਦੇ ਓਂ, ਐਨਾ ਰੋਂਦੇ ਓਂ, ਪਿਟਦੇ ਓਂ -

ਦਸ ਬਸਤੂ ਲੇ ਪਛੈ ਪਾਵੈ ॥
ਏਕ ਬਸਤੂ ਕਾਰਨਿ ਬਿਖੋਟਿ ਗਵਾਵੈ ॥
ਏਕ ਭੀ ਨ ਦੇਇ ਦਸ ਭੀ ਹਿਰਿ ਲੇਇ ॥
ਤਉ ਮੁੜਾ ਕਹੁ ਕਹਾ ਕਰੇਇ ॥
ਜਿਸੁ ਠਾਕਰ ਸਿਉ ਨਾਹੀ ਚਾਰਾ ॥
ਤਾ ਕਉ ਕੀਜੈ ਸਦ ਨਮਸਕਾਰਾ ॥
ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਲਾਗ ਪ੍ਰਭੁ ਮੀਠਾ ॥
ਸਰਬ ਸੂਖ ਤਾਹੁ ਮਨਿ ਝੂਠਾ ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਅਪਨਾ ਹੁਕਮੁ ਮਨਾਇਆ ॥
ਸਰਬ ਬੋਕ ਨਾਨਕ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੮

ਪੁੱਤਰ ਤੁਹਾਡਾ ਹੁੰਦੇ? ਉਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਿਤਾ ਵਾਪਸ ਮੰਗ ਲਿਆ, ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿੱਟ-ਪਿੱਟ ਕੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਬੰਦੇ

ਓਂ, ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਤੂੰ ਕਿਥੋਂ ਮੋੜ ਦਏਂਗਾ। ਉਧਾਰ ਮੋੜਨ
ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਰੌਲਾ ਪਾਏਂਗਾ, ਜਾਹ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਦਿੰਦੇ।

ਸੋ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਗੁਰਮੁਖਾ! ਇਹ
ਤਾਂ ਦਾਤ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ। ਦਿਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹਦੀ
ਦਾਤ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਉਹਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਾਹਦੀ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼
ਸੀ, ਪੁੱਤਰ ਆਇਆ ਇਹਨੂੰ ਪਾਲਾ ਪੋਸ਼ਾਂਗੇ ਠੀਕ ਹੈ।
ਹੁਣ ਉਹਨੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਰੋਣਾ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ
ਦਾ ਹੋਇਆ? ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਾਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਹੁਣ ਰੌਲਾ ਰੱਪਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਨਾ।

ਦਸ ਬਸਤੁ ਲੇ ਪਾਛੈ ਪਾਵੈ ॥

ਏਕ ਬਸਤੁ ਕਾਰਨਿ ਬਿਖੋਟਿ ਗਵਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੮

ਜੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੈ ਲਏ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀਂ ਬਿਚਿਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੪

ਅਨੰਦ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਭਾਈ ਗੜ੍ਹੀਆ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ,
ਭਾਈ ਗੜ੍ਹੀਆਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਾਹ, ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਉਥੋਂ
ਦਸਵੰਧ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਸੁਨੇਹੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਤੇ ਤੂੰ ਜਾ
ਕੇ ਦਸਵੰਧ ਲੈ ਆ ਤੇ ਨਾਲੇ ਉਥੇ ਰਹਿ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਕਰੀ ਜਾਹ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਭਾਈ ਗੜ੍ਹੀਆ ਪੀਰ ਦੌਲੇ ਕੋਲ
ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਗੁਜ਼ਰਾਤ ਦਾ ਪੀਰ, ਬੜਾ ਕਰਮਾਤੀ
ਪੀਰ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਇਕ ਚੇਲਾ ਸੀ ਜਹਾਂਗੀਰ, ਉਹ
ਬਹੁਤੀਆਂ ਹੀ ਕਰਮਾਤਾਂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ
ਪਿਛੇ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿਖਾ-ਦਿਖਾ ਕੇ। ਉਥੇ
ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਪੀਰ ਦੌਲੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ
ਆਇਆ ਹੈ। ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ
ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਬਾਉਂ ਦਿਤਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ
ਪਾਣੀ ਜਲ ਦੀ ਸਭ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਵਸਤਰ ਧੁਆਏ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਬਕੇਵਾਂ ਲਾਹਿਆ ਤੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਰੋਜ਼
ਸੁਣਿਆ ਕਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਾਣ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਹਿਣ
ਕਿ ਮੇਰਾ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨੇਮ ਟੁੱਟ ਜਾਏਗਾ। ਮੈਨੂੰ
ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸੁਣਾਓ। ਸੋ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਕਈ ਦਿਨ
ਰਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਰਿਹਾ, ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਚਲਦੀ
ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪੀਰ ਦੌਲੇ ਸ਼ਾਹ ਛੱਡਣ
ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਕੱਚੇ ਰਾਹ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਅੱਡੀ ਟੁਟੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਛੱਡਤਰ ਬਣਿਆ
ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਤੁਰਨ ਅੱਡੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮਿੱਟੀ ਪੈ
ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੈਰ ਪੁੱਟਣ ਉਹ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਤੇ ਮਾਰੇ।

ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਧੂੜ ਹੀ ਧੂੜ ਭਰ ਗਈ। ਮਨ ਵਿਚ
ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕੁਛ
ਕਪੜੇ ਲੀੜੇ ਦਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਕੱਪੜਾ ਪਾਈ
ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਜੁੱਤੀ ਪਾਈ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਕੋਈ
ਮਾਇਆ ਦੇ ਦੇਵਾਂ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਚਲ ਜਾਵੇ।
ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਗੜ੍ਹੀਆ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ
ਦੱਸਣਾ ਸੀ, ਇਥੇ ਜੋੜਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ
ਕੋਲ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਨੇ। ਨਵਾਂ ਜੋੜਾ ਤੇ ਵਸਤਰ ਤੈਨੂੰ ਦੇ
ਦਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਧਿਆਨ
ਆਇਆ। ਐਉਂ ਕਰ ਆਹ ਸਾਮੁਣੇ ਦੇਖ ਹਲ ਵਾਹਿਆ
ਪਿਆ ਹੈ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਡਲਾ ਹੈ ਚੁੱਕ ਲੈ। ਭਾਈ ਗੜ੍ਹੀਏ
ਨੇ ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਡਲਾ ਸੋਨੇ ਦਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਉਹਨੇ।
ਦੇਖਿਆ, ਦੇਖ ਕੇ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ,
ਭਾਈ! ਗੜ੍ਹੀਆ! ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੂਣ, ਆਹ ਡਲਾ ਚੁੱਕ
ਲੈ, ਇਹਦੇ ਵਸਤਰ ਲੈ ਲਈਂ, ਜੋੜੇ ਲੈ ਲਈਂ, ਸਵਾਰੀ
ਵਾਸਤੇ ਘੜਾ ਲੈ ਲਈਂ ਹੋਰ ਵਰਤ ਲਈਂ ਜਿੱਥੇ ਵਰਤਣਾ
ਹੈ ਤੂੰ। ਭਾਈ ਗੜ੍ਹੀਆ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ।
ਕਹਿੰਦਾ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ
ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ, ਠੀਕ ਹੈ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ
ਮੌਜ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਹੈਗੇ, ਹੈਗੇ। ਉਸ ਵਕਤ ਭਾਈ
ਗੜ੍ਹੀਏ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪੀਰ ਜੀ! ਕਿਹੜੇ ਡਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ
ਓਂ ਤੁਸੀਂ, ਕਿਹੜਾ ਚੁੱਕਣਾ ਹੈ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਜਦੋਂ ਪੀਰ
ਨੇ ਉਸ ਡਲੇ ਵਲ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਿਆ, ਹੈਰਾਨ
ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਡਲੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪਏ
ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਝਿਲਮਿਲ-ਝਿਲਮਿਲ ਹੋ
ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਿਹੜਾ ਦੱਸੇ ਕਿ ਆਹ ਚੁੱਕ ਲੈ। ਉਹਨੇ
ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਿਚ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ
ਇਕ ਡਲਾ ਹੀ ਸੋਨੇ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਹਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ
ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਖੇਤ ਹੀ ਸੋਨੇ ਦਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ
ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਹੈ -

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੪

ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੱਖ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਟਿਆਲੇ ਗਏ
ਹੋਏ ਨੇ ਆਪ ਉਥੇ ਆਪ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ
ਕਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਥਾ ਸੂਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦਾ
ਹੈ, ਉਥੇ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲੇ ਰਾਜੇ ਸੀ ਸਿੱਖ ਰਾਜੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬਾਹਮਣ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ,
ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬਾਹਮਣ ਕਵੀ ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਹ
ਆਪਣੇ ਅਸਰ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ।
ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਨਿਖਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ

ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਲਾਅ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਲਾਅ ਕਰ ਦਿਤੇ ਬਹੁਤ, ਵਹਿਮ ਪਸਤੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 25-26 ਸਾਲ ਅਣਛਪਿਆ ਪਿਆ ਰਿਹਾ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਕਿਤੇ ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਾ ਦਿਤੀਆਂ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਛੋਟੇ, ਹੈ ਤਾਂ ਬਹਾਦਰੀ ਦੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨੇ ਲੱਖਾਂ ਫੌਜ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਜਾਣਾ, ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਲੇਕਿਨ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਟ ਕੀ ਕਰੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਾਹ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗ ਆਈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਮੁੜਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਭਰਾ ਕੋਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਾਹ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਬੜੀ ਛੁਪਾ ਕੇ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ।

ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਦਰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਵੀ ਦੇਖੋ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਡਰ ਗਿਆ, ਡਰ ਕੇ ਸਾਹ ਸੁੱਕ ਗਿਆ। ਸੋ ਵਿੱਥ ਪਾ ਦਿਤੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬੁਰਜ ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ।

ਉਹ ਯੋਗੀ ਸਨ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ, 28 ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਭੁੱਝੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅੰਦਰ ਤਪ ਕਰਿਆ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਚ ਕਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਐਡੀ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਾਥੀ, ਉਥੇ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਤਪ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ, ਰਾਜੇ ਸੀਗੇ, ਉਤਰਾਕਾਸ਼ੀ ਦੇ। ਉਹ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਛਾਲ ਮਾਰੀ। ਅੱਜਕਲੁੰ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ heart fail ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਹ ਯੋਗੀ ਸੀਗੇ। ਜੇ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋਂ ਜੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਭੁਕ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਸਫਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਐਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੯੩੨

ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਮੁੜ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।

ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਾਸ ਨੰਦੇੜ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਾ ਛਕ ਕੇ ਆਪ ਬਿਗਾਜਮਾਨ ਹੋਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ, ਇਹ ਮਾਰੂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

“ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ।”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਿਆਰਾ ਸੀ, ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਓ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹੋ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਣ।

ਗੁਰਸਿੰਘ ਗਿਆ ਜਾ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਓ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਗਏ। ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕਰੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘਾ! ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਆਪਾਂ ਸਾਥੀ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੇਰੀ ਵੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਖਾਲਸੇ ਵਾਲੀ, ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਲਸਾ।

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੋ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸੁ ॥

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੌਂ ਕਰਹੁ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਬੜਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਹਰਕ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਚਾਹੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਕਹਿਣਗੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਂ। ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰੂਪ ਨੇ? ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਵੀ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ, ਭਰਾ ਮਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਨੇ? ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਹੈ, ਖਾਲਸਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ,

ਤਥ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ ॥

ਨਖਾਲਸਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਖਾਲਸ ਕੇਵਲ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗ ਗਈ।

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੋ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥

ਭੇਉ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੭

ਕਹਿੰਦੇ, ਬੜੀ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਗੁਰਸਿੰਘ ਹੈ

ਪਿਆਰਿਆ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬਣ ਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਤੇਰਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਜਿੰਨਾ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੱਧ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹੁਕਮ ਦਿਤੇ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਥਾਂ ਤੇ ਭੇਜੇ ਨੇ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਗੱਲਾਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਨਾਉਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਘੱਟ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ? ਮਿਲ ਕੇ ਨਾ ਗਏ ਤੁਸੀਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਏਧਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਓਧਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ। ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਕਮ ਹੀ ਐਸਾ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚੰਗਾ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੱਧਾ ਸਾਡੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੇ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਦੇਈਂ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਮਾਫ਼ੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ -

ਮਿਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਗੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ।

ਸੋ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੱਧ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਕੁਸ਼ਾ ਦਾ ਆਸਣ ਵਿਛਾ ਕੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਵੀਹ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਵੀ ਆਪਣਾ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਚੌਲਾ ਅਲੋਪ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਪੂਰੇ ਵੀਹ ਦਿਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ ਦੋਹਾਂ ਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੱਧ ਜੀ ਆਪ ਪਟਿਆਲੇ ਕਥਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਉਹ ਖਾਰ ਖਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਹਰ ਵਕਤ ਖਾਰ ਖਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਿਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਗਾੜਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਹ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਸੀ -

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਣੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੫

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਇਹ ਤੁਕ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਅਰਥ ਹੋਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਅਗਰ ਮਗਰ ਕਰਕੇ, ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜ਼ਹਿਰ ਵੀ ਉਹੀ ਜਿਹੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੀ ਓਹੋ ਜਿਹਾ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦਿਤੀ ਸੀ ਜ਼ਹਿਰ ਉਹਨੂੰ ਲੱਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਕੋਲ ਸੱਪ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਉਸਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮ ਰੂਪ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਸੱਪ ਨੇ ਡੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਰਿਆ ਉਹਨੂੰ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਿਹੜੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਗਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਬਿਹੁ ਬਰਾਬਰ ਹੀ

ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੜੀ ਬਹਿਸ ਕਰੀ ਉਹਨੇ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਵੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਹੋਰ ਵੀ ਪਤਵੰਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਇਹੀ ਕਥਾ ਛੇੜ ਲਈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ। ਜ਼ਹਿਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਗਲਾਸ ਹੈ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਦੇਖੋ ਹੁਣੇ ਮਰ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਜ਼ਹਿਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਿਗਿਆਨੀ ਨਿਕਲੇ ਜਿਹੜਾ ਪੀ ਲਵੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਬ੍ਰਾਹਮਿਗਿਆਨੀ ਦੀ ਤਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਜ਼ਹਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਬਣਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣਾ ਹੈ -

**ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥
ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਿਖੁ ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ ॥**

ਅੰਗ - ੫੩

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੇ ਤਾਂ ਬਿਹੁ ਲਾਹੂਣੀ ਹੈ ਉਹਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਿਗਿਆਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੀ ਕੇ ਦਿਖਾਵੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਕਾਹਨੂੰ ਅੰਤਵਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਸੰਗਤ ਦਾ ਮੈਂ ਹੀ ਪੀ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਗਿਲਾਸ ਲੈ ਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਰਬਤ ਪੀਈਦਾ ਹੈ ਐਉਂ ਪੀ ਗਏ ਬਾਬਾ ਜੀ। ਨਾ ਬੋਲ ਫਟਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋਈ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਪੰਡਤ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਾਫ਼ੀਆਂ ਮੰਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਕਰੀ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਅੰਤਵਾਰਾ ਲੈ ਲਿਆ।

**ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਉ ਕਹਾਵੈ ॥
ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀਂ ਬਿਚਗੁ ॥
ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਣੀ ॥
ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਜਾਨੁ ॥
ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥**

ਅੰਗ - ੨੨੫

ਸੋ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ। ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜਿਹੜਾ ਪਾਰਸ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਾ ਇਹ ਲੈ ਜਾਓ। ਇਹਦੀ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਲੈ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਾਇਆ - ਸੂਬਦ ਮਾਇਆ, ਸਥਲ ਮਾਇਆ, ਚੇਤਨ ਮਾਇਆ। ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਸਾਂਧ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲ ਡੋਲਾਏ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਮਾਈ ਮਾਇਆ ਛਲ ॥

**ਤ੍ਰਿਣ ਕੀ ਅਗਨਿ ਮੇਘ ਕੀ ਛਾਇਆ
ਗੋਬਿਦ ਭਜਨ ਬਿਨੁ ਹੜ ਕਾ ਜਲੁ ॥**

ਅੰਗ - ੨੧੨

ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਚਾਹੇ ਸੂਬਦ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸਥਲ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਚੇਤਨ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਜੜ੍ਹ ਮਾਇਆ ਇਹ ਛਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਸੇਠ ਨੇ ਵਿਰਲਾ ਟਾਟਾ ਵਾਲੇ, ਇਕ ਸੰਤ ਹੁੰਦੇ ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ। ਕਪੂਰਬਲੇ ਦੇ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ। ਇਹਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀ ਤੇ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਭੇਜਿਆ, ਵਿਰੱਕਤ ਸੀਗੇ ਉਹ। ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਉਂਦੇ ਨਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਅੱਜ ਇਥੇ, ਕਲੁਚੇ, ਪੰਜਵੇਂ ਉਥੇ। ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਮੈਨੇਜਰ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਕਿ ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ ਆਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਹੁਣ ਦੇ 50 ਲੱਖ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਪੂਰਬਲੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਆ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਿਆ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ, ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਢੰਗਣ ਵਾਸਤੇ ਨਾਗਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਉਥੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਇਕ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਦੇ ਲੰਘਦੇ। ਜੇ ਪੁਲ ਤੋਂ ਲੰਘਾਉਣਾ ਕਹਿਣਾ ਨਾ ਕਿਤੇ ਗਿਰ ਨਾ ਪਵੇ ਬੱਲੇ। ਮੇਟਰਾਂ, ਕਾਰਾਂ ਗੱਡੇ ਗੱਡੀਆਂ ਸਭ ਲੰਘਦੇ ਸੀ, ਆਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੰਘਦੇ, ਸਿਰ ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਣੇ ਦਰਿਆ 'ਚ ਵੜ ਜਾਣਾ, ਪਾਰ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਚਾਹੇ ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਵੇਈ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਰਨੀ ਤੈਰ ਕੇ ਹੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਗਰਮੀ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਸਰਦੀ ਹੋਵੇ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਦੇ ਲੰਘੇ। ਮੈਜ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸੇਠ ਦਾ

ਮੈਨੇਜਰ ਉਥੇ ਗਿਆ, ਉਹ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢਿਓਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਦੂਏ ਪਾਸੇ ਆ ਗਏ, ਉਹ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਏ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ਼! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੜੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਸੋ ਭਾਈ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੰਮ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ਼। ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੋਗੇ, ਸਾਡੇ ਸੇਠ ਜੀ ਨੇ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਰੁਪਈਏ ਬਹੁਤੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਨੇ ਢੇਰ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਲੱਖ ਰੁਪਈਏ ਦਾ। 3300 ਰੁਪਈਏ ਦਾ ਮਣ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। 33 ਮਣ ਪੱਕਾ ਹੋਵੇ ਜਿੱਥੇ ਉਥੇ ਢੇਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੱਲੇ ਐਨੇ ਰੁਪਈਏ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰੱਖਾਂਗੇ ਕਿੱਥੇ? ਓ ਭਾਈ! ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਸਾਡੇ ਗਲ ਘੁੱਟ ਜਾਏਗਾ ਕੋਈ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨੇ ਨੇ ਰੁਪਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਾ ਦਿਓ, ਕੋਈ ਸਕੂਲ ਬਣਾ ਦਿਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨੇਉਂ ਕਿਧਰੋਂ ਸਹੀ ਪੁੱਟੀਦੀ ਹੈ, ਕਿੱਧਰ ਪੁੱਟੀਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਕਮਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਦਰਖਤਾਂ ਬੱਲੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਬਣੇ ਬਣਾਏ ਘਰ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਏਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਆਹ ਦੁਨੀਆਦਾਰ ਬਥਰੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਖਹਿੜਾ ਹੀ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਉਵਰਸਿਅਰ ਵੀ ਭੇਜ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਮੈਨੇਜਰ ਵੀ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਬਾਉਂ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਵੀ ਲੈ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੈਸੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਈ ਜਾਇਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਵੀ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਕਾਹਨੂੰ ਵਿਚ ਫਸਾਉਂਦੇ ਓਂ? ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਬਣਾ ਲਓ। ਬੱਸ ਠੀਕ ਹੈ।

ਸੋ ਐਨਾ ਰੁਪਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਡੋਲਦੇ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਨੇ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਜਿਆਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਐਨਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਾ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਐਨਾ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਐਨਾ ਭਜਨ ਕਰਨਾ। ਸੌਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ, ਨੌਦਿ ਛੱਡ ਦਿਤੀ, ਚਾਰ ਛੁੱਟ ਦਾ ਟੋਆ ਸੀ, ਚਾਰ ਛੁੱਟ ਗਹਿਰਾ, ਚਾਰ ਛੁੱਟ ਚੌੜਾ, ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬਹਿ ਜਾਣਾ ਜਾ ਕੇ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ। ਨਾ ਕੋਈ ਮੰਜਾ ਨਾ ਕੁਛ ਹੋਰ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਨੌਂ ਸਾਲ ਅਸੀਂ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਨਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਨਾ ਮੰਜੇ ਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ

ਆਈ ਨਾ, ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਦੂਰ ਦਰਸ਼ਕ ਸਿੱਧੀ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਗੱਲ ਦਿਖਾ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲਓ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਆਏਗਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਗੱਲ ਆ ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਇਹ ਫਲਾਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਇਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੱਸ ਦਿਆ ਕਰੋ ਤੁਹਾਡੀ ਬੜੀ ਮਾਨਤਾ ਹੋਏਗੀ। ਕੋਈ ਕੋਈ ਸਿੱਧੀ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਸਿੱਧੀ, ਅਸੀਂ ਝਾਕੇ ਵੀ ਨਾ, ਐਨਾ ਵੈਗਾਗ ਸੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ। ਗੱਲ ਨਾ ਅਸੀਂ ਸੁਣੀ। ਹਾਰ ਕੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨ, ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਝਾਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਨੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਲਓ ਦੌੜੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਦਾਸੀ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨੂੰ।

ਦਾਸੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਭਾਲਦੀਆਂ ਨੇ ਹੁਕਮ। ਸੋ ਛਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

**ਮਾਇਆ ਮੌਰੁ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਈ ॥
ਸਬਦਿ ਲਗੇ ਤਿਨ ਬੁਝਿਆ ਦੂਜੈ ਪਰਜ ਵਿਗੋਈ ॥**
ਅੰਗ - ੫੪੯

ਸੋ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਬਾਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਛਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਇਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰਭਾਈ ਸੀ, ਪਰਮਾਨੰਦ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਜਾ ਕੇ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਦਾ ਇਕ ਥਾਲ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਜਾ ਕੇ ਮੂਹਰੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ ਕਿ ਰਵਿਦਾਸ ਤੂੰ ਲੰਗਰ ਵਗੈਰਾ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ ਤੇਰਾ ਖਰਚ ਬੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਆਹ ਲੈ ਲੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਗੁਰਭਾਈ ਹੋਂ। ਤੁਹਾਡੀ ਬਿਰਤੀ ਅਜੇ ਮਾਇਆ ਚੌਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ। ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮਗਰ ਐਨਾ ਪਏ ਓਂ। ਗੋਰਖ ਆ ਗਿਆ, ਗੋਰਖ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਗੋਰਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਛ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਜੋੜਾ ਗੰਢਣ ਵਾਸਤੇ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਜਦੋਂ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਕਹਿੰਦੇ ਭਗਤ ਜੀ! ਉਨ੍ਹੇ ਆਉ ਤੁਸੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਲੈ ਲਓ ਪੈਸੇ ਕਿੰਨੇ ਲੈਣੇ ਨੇ, ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਝੋਲੀ ਲਿਆਓ ਮੈਂ ਝੋਲੀ ਮੁੰਧੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਕੀ ਨਾਥ ਜੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ, ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ। ਤੂੰ ਮੌਜ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਚਲਾਈਂ ਬੈਠ ਕੇ, ਕਾਹਨੂੰ ਜੋੜੇ ਗੰਢੀ

ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ -

**ਰਵਿਦਾਸ ਛੁਵੰਤਾ ਛੋਰ ਨੀਤਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥
ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥**
ਅੰਗ - ੪੮੭

ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਜੋੜੇ ਗੰਢੀ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ। ਲੋਕ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਥੇ ਮੌਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੰਢਦਾ ਹੈ ਚੁਰਾਹੇ ਵਿਚ। ਉਹ ਟਾਵੇ-ਟਾਵਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਅਸੂਲ ਹੈ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦਾ।

**ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਕੈ ਮਾਲੁ ਖਜੀਨਾ ॥
ਹਰਿ ਧਨੁ ਜਨ ਕਉ ਆਪਿ ਪ੍ਰਭਿ ਦੀਨਾ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਕੈ ਓਟ ਸਤਾਣੀ ॥
ਹਰਿ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਜਨ ਅਵਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥
ਓਤਿ ਪੇਤਿ ਜਨ ਹਰਿ ਰਸਿ ਰਤੇ ॥
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਨਾਮ ਰਸ ਮਤੇ ॥
ਆਠ ਪਹਰ ਜਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੈ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਛਪੈ ॥
ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਬਹੁ ਕਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਜਨ ਸੰਗਿ ਕੇਤੇ ਤਰੇ ॥** ਅੰਗ - ੨੯੫

ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਛੁਪਾ ਲਈ ਹਰੀ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਕਦੇ ਛੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ, ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਟ ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ ਲਾ ਦੇਖੇਗਾ। ਜੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਸੀ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਆਪੇ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਿਰੋਧਤਾ ਹੁੰਦੀ, ਜਾਤ ਵਿਲੰਭਬੀਆਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਠੇਕਾ ਹੀ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ, ਜਾਂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਛੋਟੀ ਗਿਣਦੇ ਸੀ ਤੇ ਖਿਲਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇ ਕਿ ਇਥੇ ਬੰਦੇ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਆਉਣੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ। ਨਿੰਦਕ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਾਪ ਲਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਅੱਜ ਇਥੇ ਚਿਤੌੜਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬਚਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਪੂਰੇ ਨੇ ਤੇ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਿਗਾਨੀ ਨੇ, ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ। ਰਾਣੀ ਨੇ ਵੀ ਬਚਨ ਸੁਣੇ, ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਇੱਛਾ

ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਪੂਰੇ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਿਲਦੇ ਸੀ, ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਟੀਕੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਅਰਥ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਲੇਕਿਨ ਕੋਈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਵੇ। ਸੋ ਇਹਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਚੰਦਰਹੰਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੀ। ਚਿਤੌੜਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰਾਜ ਨਾਲ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮਹਾਰਾਜ਼! ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਠੀਕ ਹੈ। ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ, ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ, ਘੱਝੀਆਂ ਘੱਝੇ, ਡੋਲੀਆਂ, ਸਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਜੇ ਉਹ ਸੱਚਿੱਤ ਹੀ ਪੂਰੇ ਨੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਜਦੋਂ ਕਾਸ਼ੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਗਈ, ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਧ ਦੇਖੇ ਲੇਕਿਨ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਕਿਤੋਂ ਵੀ ਆਈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ, ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਆਈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾ ਆਈ, ਜਿਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਉਹ ਗੱਲ ਨਾ ਬਣੀ। ਫੇਰ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਏਸ ਨੇ ਕਰ ਲਈ। ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਛ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਾਤ ਛੋਟੀ ਹੈ ਇਹਦੀ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਿਆ ਕਰਾਂਗੀ। ਚਮਾਰ ਇਹਦੀ ਜਾਤ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਲਗਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੋਕ ਛੋਂਹਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵਾਂ, ਜੇ ਮੈਂ ਗਿਲਾਨੀ ਕਰਾਂਗੀ ਫੇਰ ਮੇਰੀ ਭਗਤੀ ਅਧੂਰੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗੀ। ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ? ਸੋ ਬੜਾ ਘੁੰਮਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਚਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀ, ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਮਸਤੀ ਆ ਗਈ ਇਹਦੇ। ਨਿਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ, ਰਸ ਆ ਗਿਆ।

ਜੋ ਬਾਣੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਚਾਰਦੇ ਨੇ -

ਜਿਸ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਬਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥

ਤਿਸ ਕੀ ਸੀਖ ਤਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੯

ਜਿਥੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਸਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਜੋ ਬਚਨ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ ਉਹ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਉਹ ਗੋਲੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਖਾਲੀ ਕਹੀ ਜਾਓ ਨਾਮ ਜਪੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ। ਜੇ ਬੰਦਰੀ ਵਾਲਾ ਉਹੋ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਉਹਦਾ ਅਸਰ ਹੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅੰਦਰ।

ਸੋ ਰਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ, ਅਸਰ ਹੋ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰ ਲਵਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਮੰਗਾਂ ਲੇਕਿਨ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਸੂਖਸ਼ਮ ਖਿਆਲ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਜਾਤ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬਚਨ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਸਾਮ੍ਰਾਣੇ ਆ ਗਈ, ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ ਤੇ ਝੋਲੀ ਅੱਡ ਲਈ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ-

ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕਉ ਛਾਡਿ ਕੈ ਗਹਿਓ ਤੁਹਾਰੋ ਦੁਆਰ ॥

ਬਾਂਹਿ ਗਰੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ ਜਾਣ ਲਈ। ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਚੁੱਪ ਕਰੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬੀਬਾ! ਬਹਿ ਜਾਓ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀ ਉਸਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ਼! ਮੈਂ ਬੜੀ ਦੁਰ ਤੋਂ ਆਈ ਹਾਂ। ਚਿਤੌੜਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਆਈ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਵਣਜਾਰਨ ਬਣ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ ਨਾਮ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਸੱਤ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬੀਬਾ! ਇਹ ਰਸਤਾ ਨੀਵਿਆਂ ਦਾ ਹੈ, ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਛੋਟੀ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਕਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮਰਨਾ ਪੈਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕੰਬ ਗਈ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ ਸਾਰੀ ਬੁੱਝ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮਹਾਰਾਜ਼! ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਮੇਰੇ ਤੋਂ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੇਰੇ ਉਪਰ, ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਵਲ ਨਾ ਜਾਓ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਇਆ ਕਰ, ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਕਾਬਲ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਤੈਨੂੰ ਦਾਤ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀਆਂ ਮਨ ਮਨੌਤੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋ ਧਨ ਲਿਆਈ ਸੀ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਝਾੜ੍ਹ ਵਗੈਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ, ਮਾਣ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਚਿਤੌੜਗੜ੍ਹ ਦੀ ਰਾਣੀ ਹਾਂ। ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਲੋਕ ਲੋਕ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕੋਲ ਦੀ ਬੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਰਾਣੀ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਮਤ ਮਾਰੀ ਗਈ ਇਹਦੀ। ਚਮਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਆਹ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਸਨੇ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਅਖੀਰ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਿਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਜਾਹ ਬੀਬਾ, ਇਥੇ ਤੇਰੀ ਨਿੰਦਿਆ ਬਹੁਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਾਓ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਹੁਣ ਨਾਮ ਜਪੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖੇਦ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਲਟੀਆਂ ਪੁਲਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉੱਚ ਜਾਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁਣਦੇ ਓਂ। ਰਾਣੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਰਾਣੀ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਘਰ ਨਾ ਵੜਨ ਦਿਓ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ

ਸਿਖਾਓ ਜਾ ਕੇ, ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੁੱਧ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਇਹਨੇ ਜਾ ਕੇ ਛੋਟੀ ਜਾਤ ਦੇ ਰਵਿਦਾਸ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਵੀ ਮਾਂਜੇ ਨੇ, ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਭਖਾ ਦਿਤਾ ਰਾਜੇ ਨੂੰ। ਇਧਰੋਂ ਇਹ ਵੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਕਤ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਉਥੋਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਰਵਿਦਾਸ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤੇ ਰੱਬ ਵਿਚ

ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕੋ ਰੂਪ ਹੋਏ ਹੋਏ ਨੇ ਦੇਵੇਂ। ਸੰਤ ਤੇ ਅਨੰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਕਰ ਲਓ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਉੱਹ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਨੇ। ਇਥੇ ਬੁਲਾ ਲਓ। ਮੈਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ। ਉਥੇ ਦੇ ਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾਲ ਰਲੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਕਾਸ਼ੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਰਲਾ ਕੇ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਰੌਲਾ ਗੌਲਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕੋ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਨੇ ਮਰਿਆਦਾ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਛੋਟੀ ਜਾਤ-ਛੋਟੀ ਜਾਤ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਕੀ ਹੈ। ਰਵਿਦਾਸ ਦੀ

ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਹੀ ਤਕਲੀਫ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਦੱਛਣਾ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਂ ਜੱਗ ਕਰਨਾ ਹੈ ਹੁਣ, ਵੱਡਾ ਜੱਗ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾਂਗੀ, ਕਾਸ਼ੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਥੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੇਰ ਖੁਲ੍ਹੀ ਦੱਛਣਾ ਮਿਲੇਗੀ, ਦੋ-ਦੋ ਮੋਹਰਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਬੰਦਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ। ਰਾਜਾ ਚੰਦਰਹੰਸ ਬੜੀ ਅਧੀਨਗੀ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਉਥੋਂ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਗੱਲ ਵਿਚਾਰੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਚੱਲ ਪਏ ਤੇ ਜਦੋਂ ਆਪ

ਚਿਤੌੜਗੜ੍ਹ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਮਗਰ ਲਗ ਕੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਵੀ ਪਰਖ ਲਵਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ ਲਾਹ ਕੇ ਸੀਟ ਦੇ ਥੱਲੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ, ਜੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੇਰੀ ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਪਈ ਹੈ, ਤੂੰ ਪਹਿਨੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਪੂਰੇ। ਜੇ ਨਾ ਕਿਹਾ ਫੇਰ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਨੇ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ 108 ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਹਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ।

ਸੁਖ ਨ ਪਾਇਨਿ ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤ ਨਾਲਿ ਖਹੰਦੇ ॥
ਅੰਗ - 308

ਜਿਸ-ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਹਿ ਪਾਈ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਆਪਣਾ ਸਰਵਨਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹਨੇ।

ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ ਆਪ ਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਪੁਰਨਮਾਸੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਰਾਂਦ ਦਾ ਭਰਦਾ ਹੈ, ਦੁਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਗੱਡੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਪੈਰੀਂ ਚਲ ਕੇ ਆਉਂਦੀ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 41 ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਨਾਂਕਾ ਸਾਹਿਬ
Registration And Admission Open For Classes Nursery to X
(To be affiliated to C.B.S.E., New Delhi)

(ਸੀ. ਬੀ. ਏਸ. ਈ. ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ)

ਨਗਸ਼ੀ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤਕ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦਾਪਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ

School will be upgraded by one class every year up to +2

+2 ਹੋਣ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਮਾਤ ਵਧਦੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Limited Seats

ਸੀਮਤ ਸੀਟਾਂ

ਸਾਲ ਦੀ ਸਾਡੀ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਸੀਟਾਂ 6 ਵੱਡੇ
2005 ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ 6 ਵੱਡੇ।

"ਦੇਕਾ ਭੇਤ ਜਲਾ ਮੇਂ ਦੇਖੀ ਚੱਲੋ।"

Co-Educational

ਸਹ-ਸਿਥਿਅਕ

School Building

English Medium

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਕ

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੀਟਾਂ ਸਾਡੀ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਸੀਟਾਂ 6 ਵੱਡੇ।

ਪਰੌਪੁਰਨ ਸੰਭਾਲ, ਵਹਿਮਿਆਨੀ ਸੰਭਾਲ ਵਾਲਾ ਵਿਦਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਬਾਨੀ ਵਿਦਿਆ ਗੁਰੂਮਿਤ ਕੁਰਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਰਤਨਾਂਕਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾ-ਕਾਨੂੰਨ 'ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਨਾਂਕਾ ਸਾਹਿਬ' ਉਹ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਇਟ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਤੁਲਨਾਤਾਰ ਕਾਰੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਚੀਨ-ਨਾਲ ਵੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਦ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸੀਵਨ ਦੇ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੀ. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਵਾਲਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਸੀਸ਼ਾ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਗੀਏ ਵਿਚ ਕਸਾਈ ਕਿ ਵਿੱਚ ਤੁਲੀਮ ਕੀਤ ਕਾਰ ਉਹ ਸੰਭਾਲ-ਸੰਪਾਦੀ ਬਣਨ ਸੇ ਮਨੁੱਖ ਜੀਕਾਨ ਦੇ ਪਲਮ ਮਨੁੱਖ ਵੰਡ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੇ ਹੋਏ ਦੇਸ- ਕੈਮ ਤੇ ਪ੍ਰਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਨ ਨਾਲ ਕਾਰੀ ਵਰਤੀ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨੀਕ ਬੀਜੀ ਦੇ ਅਸੀਂਵਾਦ ਸਦਾਖਾ ਅੰਜ ਸਾਡਾ ਸਕੂਲ ਹਰ ਮੌਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਂ ਪ੍ਰਲਾਭਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋ ਤੇ ਪੰਖਲ ਟੈਕਾਵ ਤੇ ਆ ਕਿਵੇਂ।

ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੇਚੇ ਪਿੰਡੀਕ ਜਾਲ ਵਿਚ

ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਕੂਲ ਦੱਤਨ ਵਿਚ

ਸਿੱਖੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਕੂਲ ਦੱਤਨ ਵਿਚ

ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੇਚੇ ਪਿੰਡੀਕ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸਿੱਖੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਕੂਲ ਦੱਤਨ ਵਿਚ

Guru Gobind Singh Vidya Mandir Ratwara Sahib

(about 8 km from Chandigarh) Ph : 0166-2255003

Students in gur khanda at various occasions
therefore keep the Punjabi dress.

Some 24 and 30% of areas are illiterate.

Some 24 and 30% of areas are illiterate.

Some 24 and 30% of areas are illiterate.

Some 24 and 30% of areas are illiterate.

Salient Features

- Spacious school building in the lap of nature.
- No building fund is charged.
- Admission charges only once during admissions of the child in the school.
- Spiritualized Environment & scientific approach to religion and life.
- Specially designed and well equipped class rooms and playground.
- Medium of instruction - English.
- Well qualified and experienced faculty.
- Ideal Teacher Student Ratio 1:25
- Affordable fee structure.
- One special Divinity period everyday.
- Multimedia & computer aided education.
- Activity Based learning
- Play way method of education for Tiny Tots.
- Lays emphasis on English speaking.
- Special coaches for games like taekwondo etc.
- Hobby classes and summer camp a routine feature of the school.
- Music, Dance & Yoga classes.
- Students' participation in the shabad kirtan programmes at all levels.
- Sikh history taught by slides, shown through overhead projector.
- Hostel Faculty available Regular interaction with parents
- Best students sent to UK for 14 day education trip every year by NRI's**
- Modern teaching aids.
- Emphasis on all round personality development.
- Integrated learning with focus on individual intelligence.
- Nurturing child's abilities to bring out his maximum potential and strengths.
- Development of healthy and competitive spirit.
- Lays emphasis on apprising the students with upto date and advanced techniques of education.
- Emphasis on extra curricular activities.
(Literary, religious, sports, cultural etc.)
- Well stocked library catering to the needs of different age groups.
- Well equipped computer labs with internet.
- Art & craft room.
- Well furnished science lab.
- Playway rooms with latest educational toys for kids.
- Medical facilities - First aid and dispensary available.
- School bus facility available.
- Syllabus - as per C.B.S.E.**

Registration & Admission open for Classes Nursery to IX

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਮੱਸਿਆ

ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਲੀ ਵਿਖਾਨ ਵਿੱਚ

ਸਾਡੇ ਦਾ ਆਟਾਂ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਕੁਮ

ਸਾਡੀ ਦਾ ਆਟਾਂ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਕੁਮ

ਸਾਡੀ ਦਾ ਆਟਾਂ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਕੁਮ

ਸਾਡੀ ਦਾ ਆਟਾਂ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਕੁਮ

'ਹੈਂ ਕੰਗਾਟ ਨੂੰ ਆਵਸੀ ਕੀ' ਕਿਧਾ ਥਹਰੇ ਦਿਕ ਬਾਬੂ ਆ ਕੇ ਬਾਬੂ ਸੀ ਦ ਥਰਵਮਲਾ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਸੰਸਾਹ ਦ ਸਵੇਰੇ ਵੱਚਿਆ ਨੂੰ ਇਥ ਦਾ ਪਲ ਬਲਵਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਵਿਤ ਉਸਲ ਬਣਾਉ ਜੀ।

- ਸੁਖਦਾਤ ਦੀ ਸੀਵ ਵਿੱਚ ਸਾਡਾ ਕੌਰੂ - ਝੁਕੀ ਫਿਲਾਵਾਤ।
- ਪਾਸੀ ਫਿਲਾਵਾਤ ਦੇ ਸਾਡੀ ਕਿਆ ਮਾਂਦਾ।
- ਧਨ ਅਤੇ ਸੀਵ ਪਾਸੀ ਫਿਲਾਵਾਤ ਸੇ ਕਾਲਾ ਪ੍ਰਿਣ ਬਾਲਾ ਮਾਂਦਾ।
- ਫਿਲਾਵ ਸੁਕੂਰ ਦੀ ਤਾਜ ਸੀਵ ਪਾਂਗ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਬਲਾ ਦੇ ਸੇਵਾਤ।
- ਸੀਵ ਦੀ ਸੀਵ।
- ਤਸਵੀਰੀਕ, ਉਚਾ - ਬਲਾਕ ਪਾਂਗ ਅਧਿਆਪਕ।
- ਅਧਿਆਪਕ ਫਿਲਾਵਾਤੀ ਮਨੁਹਾਤ। 1.25
- ਬਲਾਕ ਕੀਮ, ਦੂਜੇ ਵੱਚ ਸਾਡੀ ਕੀਮ ਲੋਈ।
- ਬੇਸਾਹ ਸੁਕੂਰਾਟੀ ਪੀਠੀਆਹ।
- ਫਿਲਾਵ ਕੁਪਿਸ਼ਿਟ ਸੀਵ ਜਿਥੇ ਪਾਸੀ ਸੀਵ ਦੀ ਵਿਖਾਨਾ ਹੈ ਕੀ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿਵੇਂ ਹੈ।
- ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਤਾਜ - ਤਾਜ ਸਿਖਿਆਵਿਤ ਤਾਵੀਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਕਲਾਵਾਲੀ ਸਾਡਾ ਦੀ ਵਿਖਾਨਾ ਅੰਦਰਾਤੀ ਕਾਲਾ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਕੂਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੀਵ ਵਿਖਾਨ ਪਕੇ ਵੇਂਦੀ ਕਿਆ।
- ਅੰਦਰੋਂ ਦੇ ਲਾਟ ਦੇ ਬਿਸੋਂ ਸੇਵ।
- ਸੁਖ ਕੰਗਾਟ ਅਤੇ ਤਾਜਾਕੂਰਾਂ ਦੀ ਸੀਵ ਵਿਖਾਨਾ।
- ਕਾਲੀ ਦੀਆਂ ਝੂਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਹੀਂਪ ਦਾ ਆਵਿਸ਼ਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਿਵੇਂ ਹੈ।
- ਕਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਤਾਵਾ - ਕਾਲੀ ਉਚਾਕਟ, ਕਾਲੀ ਹੁਕਾਮਾਂ, ਪਿਲਾਈ ਦੁਹੋਤੀ।
- ਪ੍ਰਜੰਨਤਰ ਅਤੇ ਸਹਾਈਕੁਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਖਿਤਾਵ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ।
- ਪ੍ਰੋਸਟ ਸੁਹਾਇ ਉਪਲਾਬਿਤ।
- ਵਿਖਿਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਆਹਾ ਜਕ ਸਾਡ ਸੁਕੂਰ ਦੇ ਬੰਦੇ ਬੰਦੇ 14 ਵਿਖਾਨ ਦੀ ਵਿਖਾਨਾ ਵਿਖਾਨਾ ਹੈ।
- ਸਾਡੀਤਾਵ ਜਾਣਿਅਤ ਸਾਡਾਵੀ ਕੀਤਿਆ।
- ਵੰਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਥਮ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁੰਨ ਕਲਾ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸਾਕੂ ਸੇਵ।
- ਵਿਖਾਨ ਦੇਵ ਦੇ ਸੇਵਾਕ, ਥੇਡ ਸੁਕੂਰਾਂ।
- ਵੰਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੂਪੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਕੂਰੂ ਕਰਨ ਵੇਂਦ ਵਿਖੇ ਵਿਖਾਨ।
- ਸਾਡੁ ਤੁਹੀਆਂ ਤੇ ਵਿਖਾਨ ਦੇ ਸੇਵਾਕ, ਯਾਹਿਤਕ, ਯਾਹਿਤਕ, ਥੇਡਾਂ ਅਤੇ ਵਿਖਿਤੀ ਕਾਲ ਅੰਦਰ।
- ਨਾਵੀਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਤਾਵਾ ਦੀ ਵਿਖਾਨ।
- ਉਚਾ ਪ੍ਰਤੀਕਿਤ ਵਿੱਚ ਵਿਖਿਤ ਕਿਟਕੀਟ ਦੀ ਸੁਕੂਰ ਹੈ।
- ਆਗਰ ਤੇ ਕੰਗਾਟ ਕੁਮਜ਼।
- ਆਪੁਤਿਤ ਸਾਹਿਜ ਹੈਂਵ।
- ਛਾਕਟ ਦੀ ਸੁਕੂਰਾਂ ਉਪਕਲਾਹ।
- ਜਕ ਸਾਡ ਜਾਨਦਾਵ 'ਸੰਪੰਦਸਾਂ' ਦੀ ਅਲੋਸਿਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੁਕਾਲੇਵ, ਅਲੋਸਿਜ਼ ਕਲਾਵਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਸਾਡਾ ਪੈਂਤੀਆਂ ਆਤਮ - ਮੇਡ ਢਾਪੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਤਮ ਅਤੇ ਵਿਖਾਨ ਦੀ ਵਿਖਾਨ।
- ਬਾਨਦਾਵ ਜਾਨਦਾਵ ਰਿਹਾਵ ਬੇਡ ਸਮਾਂਵਾਵ ਅਤੇ ਕੇਲਾ - ਕੇਲਾ ਦੇਲਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਟਾਪੁਰਟ ਸੁਕੂਰ ਉਪਲਾਬਿਤ।
- ਸੀ ਸੀ ਸੇਵ ਦੀ ਤਾਜ ਸੰਕੀਤਾਵ।
- 2 ਹੱਦ ਵਾਲੀ ਜਕ ਸਾਡ ਸੁਕੂਰ ਵਿੱਚ ਵਿੱਖ ਜਾਗੂ ਕਾਫੀ ਸਾਡੀ।

ਵਾਹਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਬਾਲਸਾ। ਵਾਹਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

GURU GOBIND SINGH VIDYA MANDIR

P.O. Mullanpur Garibdas, Distt. Mohali-140901, Tel.: (160) 2255003, Fax.: 2255004, E-mail:

atammarg@glide.net.in

ਸੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਦੇ ਬੜੇ ਜਿੱਦੀ ਤੇ ਨਾਸਤਕ ਕਿਸਾਨ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਲੀਆਂ ਮਾਰਨੀਆਂ, ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮਸਕਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ। ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਛ ਨਾ ਕਹਿਣਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਕਿ ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ। ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਡੇਰੇ ਦੇ ਸੁਰਜ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਉੱਲੂਆਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਮਾ ਦਾ। ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ। ਕੁੱਤੇ ਲੈ ਆਏ, ਜਦੋਂ ਜਥੇ ਲੰਘਣ ਲੱਗੇ ਕੁੱਤੇ ਛੱਡ ਦਿਤੇ। ਕੁੱਤੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਉਹ ਮਗਰ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਦੌੜ-ਭੱਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਕਪੜੇ ਫਾੜ ਦਿਤੇ, ਚੱਕ ਮਾਰੇ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਲਿਆ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੀ ਆਹ ਪਿੰਡ ਬੜਾ ਦੁੱਬੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਦੀ ਰਸਤਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਰਸਤਾ ਇਕ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈਗਾ, ਮੀਲ ਦੋ ਮੀਲ ਪਰੋ, ਫਰਕ ਪਾ ਲਿਆ ਕਰੋ, ਉਧਰੋਂ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰੋ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਥੇ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਬਹਿਣ ਲੱਗ ਰਾਏ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਕੁੱਤੇ ਛੱਡ ਦਿਆ ਕਰਨ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਉਹ ਵੀ ਰਸਤਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਵੀ ਕੁੱਤੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਹਰ ਵਾਰੀ ਕਿੰਨੇ ਬੀਬੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ, ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਤੇ ਕੱਟ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮੀਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਣੇ ਇਹ ਜਾਣਨ ਆਪਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਡੰਡੇ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਤਾਂ ਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਸੀਗਾ, ਲੂ-ਗ੍ਰਾਮ ਉਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਡਾਕਾਂ ਮਾਰ ਕੇ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭੇਟਾ ਸੀ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਆਪ ਲੁੱਟ ਲਈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਸੰਗਤ ਚਲੀ ਗਈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬੜੀਆਂ ਦੂਰ ਤੋਂ ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਵਸਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸੀ। ਆਹ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲੁੱਟ ਲਈਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਹੀ ਜ਼ਿਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਘੇਰ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਘੇਰ ਗਿਆ, ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਗੜ੍ਹੀ ਸੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਤ ਮਾਰ ਕੇ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਡਾ ਬਲ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੂਹਰੇ ਚਲਦਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਨ ਆ ਗਏ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਿਆਓ ਸਾਰੀਆਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਲਿਆ

ਕੇ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਜੇ ਕੁਛ ਕਿਹਾ ਨਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿੰਡ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਉਜਾੜ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ ਸੀ, ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਬੰਦੇ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਜਾਣੇ ਇਹ ਜਾਣਨ।

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੇ ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆ ਜਾਣ ਨਾ, ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ action ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੋਜ਼ ਇਕ ਦੋ ਜਵਾਨ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੁਆਨ ਮਰ ਗਏ, ਇਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਬੀਬੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਇਕ ਬੀਬੀ ਦੀ ਕੁਛੜ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਾਲ ਸੀ ਨੌ ਮਹੀਨੇ, ਉਹਨੇ ਲਿਆ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਕਹਿੰਦੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਹਨੂੰ ਚਾਹੇ ਇਥੇ ਮਾਰ ਲਈ, ਚਾਹੇ ਬਚਾ ਲਈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੌ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਲੈ ਬੀਬੀ! ਤੇਰੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹਰੀ ਰਹਿ ਗਈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਜ਼ੜ ਜਾਣਾ ਸੀ ਇਹਨੇ। ਸੋ -

ਸਖੁ ਨ ਪਾਇਨਿ ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤ ਨਾਲਿ ਖਰੰਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੯

ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲ ਖਰਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਬੜੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬੜੀਆਂ ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਤਿਸੰਗ ਓਧਰ ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਰਾਣੀ ਨੇ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਮੋਹਰਾਂ ਲਾ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਕਾਸੀ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੰਗਾ ਲਈ, ਇਥੇ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤੌੜਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ, ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਹਿ ਕੁਛ ਸਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਾਹਰ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਯੱਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਝਾਲਾਬਾਈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਗੜਬੜ ਨਾ ਕਰਨ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਚੌਕਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪੇਗੀਡਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਲਈ। ਵਾਰੀ ਸਿਰ ਲੰਗਰ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਕਿ ਅੱਜ ਐਸ ਗੋਤ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਆਹ ਖਾਣਗੇ। ਰੋਜ਼ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਸਮੂਹ ਲੰਗਰ ਹੋਏਗਾ, ਜਦੋਂ ਸਮੂਹ ਲੰਗਰ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਸਣ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚਾ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਵਿਚਕਾਰ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਵਧ ਗਈਆਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਿੱਨੀਆਂ ਹੋਰ ਜਾਤੀਆਂ ਸਭ ਹੁੰਮ-ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਇਹ ਕੂੜਦੇ ਹੀ ਗਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਆਸਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਚੇ ਬਾਉਂ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਗੁਰੂ ਪੂਜਾ ਹੋਏਗੀ, ਉਸ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵਰਤਾਉਣਾ ਹੈ, ਲੰਗਰ ਚਲਣਾ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹੋਣਗੇ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਲੰਗਰ ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਛੱਡ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਤੇਰਾ ਯੱਗ ਸੰਪਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨਾਲ ਵਿਵਾਦ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਤ ਅਭਿਮਾਨੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨਗੇ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਆਪ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਲੰਗਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਆਸਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਉਥੋਂ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੁਲਾ ਲਓ ਪ੍ਰਮੀਓ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਭਿਮਾਨ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ। ਆਪਣੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਚੱਲੋ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਯੱਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਭੰਗਣਾ ਪਾਓ।

ਸੋ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪੰਗਤਾਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਣੀ ਹੈ। ਜਦ ਕਦ ਵੀ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਅੰਕੜ ਆਈ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ -

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥
ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ
ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - 403

ਪੰਗਤਾਂ ਲਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਅਸੀਂ ਰਾਜਾ ਤੌੜ ਦਿਤਾ ਭਗਤ ਜੀ ਨਾਲੋਂ। ਭਗਤ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਣਗੇ, ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੌਤਕ ਰਚ ਦਿਤਾ।

ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ ॥
ਜੋ ਜੋ ਕਰੈ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਸੇਵਕ
ਤਤਕਾਲ ਹੋਇ ਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - 403

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵਰਤ ਗਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਥਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੋਜਨ ਪਾ ਦਿਤੇ ਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਰਾਜਾ ਚੰਦਰਹੰਸ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇਵਤਾਓਂ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਾਂ ਛਕੋ। ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛਕਦਾ, ਹੱਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦਾ ਕੋਈ। ਇਕ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛਕਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਹਦਾ ਛਕੀਏ ਰਵਿਦਾਸ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਤੁਸੀਂ। ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾ ਰਵਿਦਾਸ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਇਕੱਲਿਆਂ-ਇਕੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਮੇਰੇ

ਨਾਲ ਤਾਂ ਰਵਿਦਾਸ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਇਹਨੂੰ ਉਠਾਲੋ। ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਇਕ ਨੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਹੋਂ ਸਾਰੇ? ਸਿਆਣੇ-ਸਿਆਣੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰਮੀਓ! ਆਪਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ, ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ। ਗਲਤੀ ਮੰਨੋ ਆਪਣੀ ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਬਿਠਾਲੋ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਜਾਓ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਣ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਬਿਠਾਓ। ਅਸੀਂ ਪੰਗਤਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਫੇਰ ਛਕਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਆਸਣ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਸਾਮੁਣੇ ਪੰਗਤਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਛੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦਾ।

ਅਠ ਪਹਰ ਜਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੈ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਛੈ ॥

ਅੰਗ - 264

ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕਰਿਆ।

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥
ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ ਮਾਬੈ ਛੜੁ ਧਰੈ ॥
ਜਾ ਕੀ ਛੋਤਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ ਤਾ ਪਰ ਤੁਹੈਂ ਚੜੈ ॥
ਨੀਚਹ ਉਚ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ ਕਾਹੁ ਤੇ ਨ ਡਰੈ॥
ਨਮਦੇਵ ਕਬੀਰੁ ਤਿਲੋਚਨ ਸਧਨਾ ਸੈਨੁ ਤਰੈ ॥ ਕਹਿ
ਰਵਿਦਾਸੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇ ਸਭੈ ਸਰੈ॥

ਅੰਗ - 9106

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਥਾਂ ਬੈਠੋ, ਬੈਠ ਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਪਚਾਰ ਕਰੋ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇਵੈ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ। ਸੋ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੂਰਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਿਥੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਪੱਕੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਮੱਤ ਐਸਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ
ਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਐਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਉਤੇ
ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ।

ਆਪੇ ਹੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ
ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਖਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ
ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਕੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਆਠ ਪਹਰ ਜਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੈ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੫

ਉਹ ਛਪਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਪ੍ਰਗਟ
ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਸੋ ਐਸਾ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਇਸ ਦੇ
ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਦਮੀ ਮਨਮੁਖ
ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਗੁਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਸ
ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੰਮ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਾਖੰਡ-ਪਾਖੰਡ ਰਹਿ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦੀ।

ਦੂਸਰਾ ਉਹ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ
ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਛੁਟਦੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਹਾਏ-ਹਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ
ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਵਰਗ ਨੇ - ਇਕ
ਤਾਂ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਵਰਗ ਹੈ, 999 ਮਨਮੁਖ
ਦਾ ਵਰਗ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਉਤੇ
ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ
ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਰੱਖਣ
ਵਾਲਾ ਕੌੜ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਹੋਵੇ -

ਕੋਨ ਮੈ ਨਾਨਕ ਕੋਊ ਨਾਰਾਇਨੁ ਜਿਹ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੯੨੯

ਜਿਸ ਦੇ ਚਿੱਤ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸ ਗਿਆ ਉਹ
ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼
ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਧ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ
ਬਾਣੀ ਪੜ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅੰਖਾ ਵੇਲਾ
ਆ ਗਿਆ ਉਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ
ਦਿਤੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼
ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਜੋ ਸਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਰਹੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ
ਹਾਜ਼ਰੀ ਅੰਦਰ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜ਼ੁਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਈ॥
ਰਹਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥
ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੁੜੈ ਸੋ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ ॥
ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਜੋ ਨਿਮਖ ਮਹਿ ਸੋ ਅਲਪ ਸੁਖ ਭਨੀਐ
॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ਅਧਿਆਉ ਦੇਇ ਕਛ ਉਨ ਨ ਹੋਈ ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸੰਮਾਲਤਾ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੨

ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਸੂਾਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਸੂਾਸ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮੋੜਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ
ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਹੋਇਆ ਸੂਾਸ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦਾ, ਜਿਸ
ਦਿਨ ਸਮਾਂ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਸ ਦਿਨ ਵਾਪਸ ਸੂਾਸ ਨੇ ਦੇਹ
ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਭਾਵੇਂ ਡਾਕਟਰ ਯਤਨ ਕਰ ਲੈਣ,
ਕੋਈ ਯਤਨ ਕਰ ਲਓ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ -

ਜਿਸ ਕਾ ਸਾਸੁ ਨ ਕਾਢਤ ਆਪਿ ॥

ਤਾ ਕਉ ਰਾਖਤ ਦੇ ਕਰਿ ਹਾਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯

ਸੋ ਐਡਾ ਸਾਡਾ ਨਿਕਟ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਨਾਲ, ਹਰ ਵਕਤ ਉਹ ਸਾਡੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਰ
ਵਕਤ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਨਿਗ੍ਰਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੀ ਨਿਗ੍ਰਾ
ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਦੁਨੀਆਂ
ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਸਾਡਾ ਫਰਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ
ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ
ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਨੌਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੁਆਫਕ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ ਵੈਸੇ ਨੌਂਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭਗਤੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ
ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 'ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ'। ਜਦੋਂ
ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਆ ਗਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਪਰਾ ਭਗਤੀ ਆ
ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਹੁਆ ਮੁੜ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿਂ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂੰ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੫

ਆਪਾ ਮਿਟਣ ਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਉਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਫੇਰ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਕਰਦਾ ਤਾਂ
ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰ ਅਸੀਂ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ
ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਮਿਟੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸੋ ਉਥੇ ਪ੍ਰਤੱਖ
ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਹਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸੇ
ਜੋ ਭਗਤ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ
ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਵਿਚ ਆਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਉਹ ਆਪ ਕਰਦਾ
ਹੈ, ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ, ਲੋੜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਹ ਆਪ ਹੀ
ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ
ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ
ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ।

‘ਮਨ ਮੇਰੇ ਤਿਨ ਕੀ ਓਟ ਲੇਹਿ.....।

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ

ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਬੜਾ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਤਗੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਤਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀਕਰ ਸਕੇ ਹਨ ਪਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿਚ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅੱਗ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਕਦੇ ਠੰਢ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜਲ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਕਦੇ ਸੀਤਲਤਾ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੌਸਮ ਆਪਣੇ ਕਾਇਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਹਾਂ ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਇਸ ਦੀ ਕੁਝ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਚਲਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਸੌਚ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦੀ। ਉਹ ਆਹ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖੋਜ 'ਚ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਐਨਾ ਮਨਮੋਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਹਕੀਕਤ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਚਲ ਰਿਹਾ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਗਹੁ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਤੱਕੋ। ਸੂਅਸ ਦੀ ਖੇਲ ਹਵਾ ਦੇ ਆਸਰੇ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਚੇ ਤ੍ਰੈ (ਤਿੰਨ) ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਆਸਰੇ ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਸੂਅਸ ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਨਸਾਨ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਕੀ ਹੈ? ਬੜਾ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਉਠ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸੌਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆਪਣਾ ਕੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਦੋਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ। ਸੂਅਸ ਵੀ ਉਹਦੇ ਹਨ, ਆਰੋਗਤਾ ਵੀ ਉਹਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ, ਯਾਨੀ ਸਾਡੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਪਰ ਕਮਾਲ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਜਿਹਨੇ ਇਹ ਜੀਉ ਦਿਤਾ, ਸਗੀਰ ਦਿਤਾ, ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਦਿਤੇ, ਸਭ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਬਖਸ਼ੇ ਉਸਦਾ ਚੇਤਾ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਸੱਚ ਆਖਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦਿਤਾ ਪਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਈ, ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ, ਉਸਦਾ ਪਿਆਰ, ਉਸਦਾ ਚੇਤਾ, ਇਹ ਦਾਤ ਉਹਨੇ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ੀ। ਇਹ ਕਰੋੜਾਂ ਪੁਰਖਾਂ 'ਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਅੱਧੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ, ਕਿਸੇ ਉਹ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ, ਜੋ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਉਹਦੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਸਹਿਕਿਆ, ਵਿਲਕਾ ਰਿਹਾ, ਜੋਦੜੀਆਂ, ਅਰਜੋਈਆਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਕੋਈ ਸਾਹ ਉਸਦੇ

ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਗਿਆ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਐਸੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯਾਦ ਬਖਸ਼ੀ ਇਕੱਲੀ ਯਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ੀ, ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ। ਹਰਿ-ਹਰਿਜਨ 'ਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ‘ਮਨ ਮੇਰੇ ਤਿਨ ਕੀ ਓਟ ਲੇਹਿ।’ ਆਸਰਾ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹਿੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਆਸਰੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੀਉਣ ਲਈ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਸਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੱਸ ਫਰਕ ਐਨਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਸੀ ਆਸਰੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨ, ਲੋੜਾਂ ਸੀਮਤ ਸਨ। ਪਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਆਸਰਿਆਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋਇਆ, ਫਿਰ ਤੋਂ ਬਚਪਨ ਵਾਂਗ ਦੂਸ਼ਿਰਿਆਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਸਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਜੀਵਨ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਜੋ ਆਸਰਾ ਚੰਗਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਕਦੇ ਵੀ ਡਿੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਆਸਰਾ ਅਡੋਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਡੋਲ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਆਸਰਾ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਸਥਿਰਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਤਦੇ ਤਾਂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਐ ਮੇਰੇ ਮਨ, ਤੂੰ ਆਸਰਾ ਲੈ, ਤੂੰ ਵੀ ਓਟ ਲੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਓਟ, ਨਾਮ 'ਚ ਰੰਗੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਓਟ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਓਟ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਜੋ ਆਸਰੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਬਲਵਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਜੋ ਆਸਰਾ ਗੁਰਮੁਖ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਬਲਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਅੰਦਰੋਂ ਉੱਚਾ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਉਪਰ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਗ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਕਰਕੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਰੀ ਪੈਕਟੀਕਲ ਜੀਵਨ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਆਦਮੀ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਢਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਇਹ ਹੋਰ ਗਹਿਰੀ ਹੁੰਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਹੋ ਵੀਚਾਰ, ਓਟ ਦੇ ਉਪਰ ਆਪਾਂ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਰਹੇ

ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਐਸੀ ਮਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਜਨਤਾ ਸਾਧੂ-ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ ਕਰਨ ਲਗ ਪਈ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਬਾਤ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੁੱਗੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਐਨਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ, ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਬਾਤ, ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਕਰਨੀ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਢੰਗ ਨਿਰਾਲਾ ਹੀ ਸੀ। ਉਝ ਤਾਂ ਹਰ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਹੁਤ ਘਾਲਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਘੜਦਾ ਹੈ। ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜੋ ਹੋਏ ਤੇ ਇਨਸਾਨੀ ਬੁੱਧੀ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਪਏ ਅਸੀਂ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਮੱਥੇ ਟੇਕੀ ਜਾਈਏ, ਪਰ ਉਹ ਯਕੀਨ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਇਹ ਇਕ ਦਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਇਸ ਸਬੰਧ ਚ ਬੜੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਸ ਜੀਵ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਰਹਿਮਤ ਜਿਸ ਤੇ ਕਰ ਦੇਣ, ਉਸਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਨਿਸ਼ਚਾ ਰੱਖ ਕੇ ਚਲਦੀ ਸੀ।

ਪਿਆਰ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ ਅੰਦਰ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਐਸਾ ਸੁਭਾਅ ਸੀ, ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ ਸਨ, ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਬਾਤ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਦਫ਼ਾ ਅਨੇਕਾਂ ਖਿਆਲ ਉਠ ਖੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਬੀਤੀ ਹੀ ਲਿਖਾਂਗੀ। ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਦੂਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸੀ। ਬੜਾ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਾ। ਸਾਡਾ ਵੀ ਸੁਭਾਅ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲਏ ਬਗੈਰ, ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜਾਣਾ, ਖੈਰ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਐਸੀ ਮਾਇਆ ਪਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੇਤਾ ਹੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਲਈ। ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗੱਡੀ ਚ ਵਾਪਸ ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੱਡੀ ਉਲਟ ਗਈ। ਬੋੜੀ ਬਹੁਤ ਸੱਟ ਲੱਗੀ, ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਬਚਾਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਪਛਤਾਵਾ

ਜਿਹਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਸਮਝ ਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ ਕਿ ਕੀ ਗਲਤ ਹੋਇਆ। ਥੱਕੇ ਹਾਰੇ ਸੀ, ਘਰ ਪਰਤ ਕੇ ਆਗਰਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਅਗਲਾ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਸੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਕੋਠੀ ਦੀਵਾਨ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਉਦੋਂ ਕਰੀਬ ਦੱਸ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਕੋਠੀ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕੁਝ ਸੀ ਤੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਸਨ। ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜਦ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਇਕ ਦਮ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ। ਬੜੇ ਜਲਾਲ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਲ ਫਿਰ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਦੁਖ ਸਹਿਣੇ ਪਏ। ਮੇਰੇ ਉਹ ਬਚਨ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁੰਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੰਬ ਰਹੀ ਸੀ। ਅੰਦਰਲੇ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਜ਼ਾ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਬੇਟਾ, ਐ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਧਿਆਨ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਆਸ ਪਾਸ ਬੈਠੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਸਮਝ ਲਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਨਾਹ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗ ਗਿਆ। ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੁਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੂਾਸ-ਸੂਾਸ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਐਂ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਐਂ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਬਕ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਓਟ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਤਦੇ ਸ਼ਾਇਦ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਹਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਸਿਰਫ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਓਟ ਲਏਗਾ।

ਫਿਰ ਸਾਲ-ਦਰ-ਸਾਲ ਗੁਜਰਦੇ ਗਏ। ਸੰਨ 2001 ਜਿਸ ਦਿਨ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਿਆ, ਉਹ ਵਕਤ ਉਹ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਈ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਹੋ ਤੇ ਬੇਹੱਦ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੁਜਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਅੱਖਾ ਵਕਤ ਸੀ, ਕਿੱਦਾਂ ਗੁਜਰੀ, ਕੀ ਗੁਰਜਰੀ, ਉਹ ਘੜੀ ਹਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਟਿਕ ਗਈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਗੁਜਰੇ ਐਨੇ ਪਲ, ਐਨੇ ਸਾਲ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਘੜੀ ਸਭ ਤੇ ਐਨੀ ਭਾਰੂ ਹੋ ਨਿਬੜੀ ਕਿ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਿਸਰਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਦਰਦ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਭ ਕੁਝ ਡੋਲਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ। ਲਗਦਾ ਸੀ ਸਭ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਸਭ ਬਿਖਰ ਗਿਆ। ਪਰ ਐਨੇ ਅੱਖੇ ਪਲਾਂ 'ਚ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਡਿੱਗਣ ਨਹੀਂ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 56 ਤੇ)

ਸੰਤ ਬਿਮਲਾ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ- 52)

ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਭਾਈ ਸੋਮਾ, ਸੋਚ ਲੈ। ਕੱਚੇ ਵਿਰਾਗ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਧਨ ਧਾਮ ਦੇ ਬਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਪੱਛੋਤਾਈਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਾਲੋਂ ਨਾ ਤਿਆਗ ਚੰਗੇਰਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਚਮੁੱਚ ਸਾਂਈ ਨਾਮ ਅਮੇਲ ਹੋ ਭਾਸਿਆ ਹਈ ਤੇ ਜੀਵਨ ਸੁਖ ਲੈਣ ਨਾਲੋਂ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਮੁਬਾਰਕ ਹੋ ਦਿਸਿਆ ਹਈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਜੁਗਤ ਨਾਲ, ਅਕਲ ਨਾਲ ਤਿਆਗ ਦੇਹ। ਕੁਛ ਟੱਬਰ ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਬਾਨੂਣ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਹ, ਬਾਕੀ ਸਹਜੇ ਸਹਜੇ ਲੋੜ ਮੂਜਬ ਦੁਖ ਹਰਨੇ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰੀ ਜਾਹ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਦਾਨ ਪਰਵਾਨ ਦਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਂ ਆਪ ਵੱਡਾ ਬਣ ਕੇ, ਦਾਨੀ ਤੇ ਸੁਖੀ ਦਾਤਾ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਥ ਕੇ ਦਾਨ ਨਾ ਕਰ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਲੁਟਾਈ ਜਾਹ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰ, ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ। ਤੂੰ ਦਾਤਾ ਬਣ ਕੇ ਜਗਤ ਮੰਗਤਾ ਜਾਣ ਕੇ ਹਉਂ ਵਿਚ ਦਾਨ ਨਾ ਕਰ। ਬੁੱਧੂ ਸਦੀਂਦੇ ਸੋਮੇ ਨੂੰ ਇਹ ਦਾਨ ਦੀ ਅਕਲ ਕਹੋ, ਚਤੁਰਤਾ ਕਹੋ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਿੰਖ ਨੇ ਸਤਿ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੁਹਣੇ ਰਸਤੇ ਪੈ ਕੇ ਜਗਤ ਦੁਖ ਹਰਨੇ ਨਿਮਿਤ ਸਾਈਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਲੱਗਾ ਖਰਚ ਕਰਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ, ਸੁੱਚੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਤੇ ਸੁਰਤ ਦੇ ਤਿਆਗ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਦੇਖ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਗਏ। ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕੀਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਕਦੇ ਬੁੱਧੂ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਸੁਣ ਵਧੇਰੇ ਆਖਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਡਿੱਠਾ ਜੇ। ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਘਰ ਹੀ ਲੁਟਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਟੱਬਰ ਬੀ ਮਾੜਾ ਆਖੇ ਸੁ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਦੇ ਪੱਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਵਾਧੂ ਮਾਇਆ ਲੁਟਾਉਣੀ ਆਰੰਭੀ ਸੀ ਤਾਂ ਬੀ ਸਾਰੇ ਨਾਖੂਸ਼ ਹੋਏ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਪੱਕ ਗਈ ਸੁਰਤ ਨਾ ਢੋਲੀ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰਮੁਖ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਉਹ ਟੱਬਰ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾ ਲਿਆ ਕਰੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਮਾਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਨੇਕੀ ਕਰਨ ਤੇ ਲਾਇਆ ਕਰੇ। ਜਦ ਸਾਰਾ ਵਾਧੂ ਧਨ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਤੋਂ ਬੀ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਭਾਣਾ ਐਸਾ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਕੁਛ ਮਹੀਨੇ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਕਾਲ-ਵੱਸ ਹੋ ਗਏ। ਰਹਿ ਗਿਆ ਇਕੱਲਾ ਬੋਟ, ਜੋ ਕਿ ਅਵਸਥਾ ਜਗਤ ਲਈ ਪਰਮ ਦੁਖਦਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਜਾਤਾ ਕਿ ਸਾਂਈ ਨੇ ਹੁਣ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰਾ ਆਪਣਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਬਾਕੀ ਟੱਬਰ ਨਿਮਿਤ ਦਿਤਾ ਸੀ ਉਹ ਬੀ ਉਸ ਨੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਤੇ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਚਾਰ ਟਕੇ ਹੀ ਮਜ਼ੂਰੀ

ਦੇ ਲੈਣੇ। ਆਖਣਾ ਭਾਈ ਚਾਰ ਟਕੇ ਲੈਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਜ਼ੂਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਇਹ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਤੂੰ ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਕਰਾ ਲੈ, ਮੇਰੀ ਮਜ਼ੂਰੀ ਚਾਰ ਟਕੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਘੜੀ ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰ, ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣਿਆ ਕਰ। ਇਹ ਅਨੋਖੀ ਮਜ਼ੂਰੀ ਟੁਰ ਪਈ। ਭਲਾ ਚਾਰ ਟਕੇ ਨੂੰ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਮਜ਼ੂਰ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਸੋਮਾ ਸਿਖ ਆਪਣੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਪਾਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਉਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਆਮ ਲੋਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰਿ ਜਸ ਕੀਹ ਸੁਨਾਉਣ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਣਾਉਣਾ ਪਵੇ। ਉਹ ਸਮਝੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜਨਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ੂਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਬੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੋੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਮੈਥੋਂ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਇਕ ਨੀਂਦ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗਾ ਸੌਰਦਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਟਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਆਟਾ ਖਰੀਦੇ, ਰੋਟੀ ਪਕਾਵੇ ਤੇ ਉਹ ਬੀ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਵਗਾਰੀ ਮਜ਼ੂਰਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮੱਲੇ ਮੱਲੀ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਗਏ, ਜਾਂ ਟਿਕਾਣੇ ਪੁੱਜੇ, ਮਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਚਾਰ ਟਕੇ ਲੈ ਲੀਤੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਮੌਜ਼ ਦਿਤੇ। ਵਗਾਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਮਗਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਗੁੱਸੇ ਹੈਂ, ਹੋਰ ਪੈਸੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹੈਂ ਨੀ? ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੇਰਾ ਨੇਮ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਕਰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਵੱਧ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਚਾਹੇ ਮੈਂ ਚਾਰ ਘੜੀ ਮਜ਼ੂਰੀ ਕਰਾਂ ਚਾਹੇ ਚਾਰ ਪਹਰ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਘੜੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਜਸ ਜਾਂ ਸੁਣਾਵੇ ਜਾਂ ਸਣੇ ਮੈਥੋਂ। ਸੋ ਅੱਜ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਗੀ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਮਜ਼ੂਰ ਤੋਂ ਮਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਵਗਾਰ ਪਾਈ ਹੈ, ਜੋ ਢਾਢੇ ਦੀ ਕਾਰ ਹੈ, ਤੇ ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਹੁਤ ਨਹੀਂ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇ। ਉਮਗਾਉ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਖੁਦਾ ਦਾ ਫਕੀਰ ਹੈਂ, ਮੇਰੀ ਖਤਾ ਮਾਫ ਕਰ, ਮੇਰੇ ਜਸਾਂਦਾਰ ਨੇ ਭੁਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੇਰੇ ਜੈਸੇ ਨੇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਵਗਾਰ ਪਾਈ। ਸੋਮੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਜ਼ੂਰੀ ਕਰਨੀ ਸੀ ਚਾਹੇ ਵਗਾਰ ਦੀ ਚਾਹੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਸੋ ਹੋ ਗਈ, ਇਸ ਦਾ ਰੋਸ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਘੜੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭੀ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਫਕੀਰੀ ਤੇ ਤਰਸ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਵਗਾਰ ਖਤਾ ਸਮਝੀ ਹਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਖਤਾ ਮਾਫ ਕੀਤੀ ਪਰ ਤਾਂ ਜੇ ਇਕ ਘੜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਲਵੇਂ ਤਾਂ।

ਇਹ ਅਚਰਜ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮੰਗ ਵੇਖ ਕੇ ਅਮੀਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਅੱਛਾ ਸਾਂਈਂ ਲੋਕ ਨਾਲੇ ਦੋ ਦੋ ਨਾਲੇ ਚੋਪੜੀਆਂ ਕਰ, ਕਰ ਮਿਹਰ ਤੇ ਸੁਣਾ ਅੱਲਾ ਤਾਲਾ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ, ਚਾਹੇ ਗੁਨਹਗਾਰ ਹਾਂ ਪਰ ਅੱਲਾਹ ਤੇ ਯਕੀਨ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਮੀਰ ਦੇ ਦਿਲ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬੈਠ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਲੱਗ ਪਿਆ ਰੱਬ ਦੀ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਯਾਦ ਵਿਚ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਸਾਜੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੁੱਲ੍ਹੇਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਉਮਾਹ ਵਿਚ ਕਈ ਲੋਕ ਗਫਲਤ ਦੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਗਾ ਕੇ ਸਾਂਈਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਏ। ਅਨੇਕਾਂ ਦੇ ਐਬ ਛੁਡਵਾਏ।

ਇਕ ਵੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਗਰ ਉਹ ਆਦਮੀ ਆਇਆ ਜੋ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਭੋਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੇ ਪੁਚਾਯਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੁਛ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਆਇਆਂ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਘਰੋਂ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਘਰ ਆਓ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਘਰ ਉਥੋਂ ਚੌਂਦਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਕੋਹਾਂ ਤੇ ਹੈਸੀ ਇਸ ਲਈ ਬੁਚਕਾ ਚੁੱਕਾ ਕੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਆਦਮੀ ਦੀ, ਸੋ ਜ਼ਿੰਮੀਆਂ ਦੇ ਪੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਚਾਰ ਟਕੇ ਦੇਣੇ ਕਰਕੇ ਅਜਾਰੇਦਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਟੁਰਿਆ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਇਹ ਪਿਆ ਏ ਬੁਚਕਾ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣੋਂ ਹੁਣ ਸੰਗਦਾ ਹਾਂ। ਅਜਾਰੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਾ ਭਾਈ ਤੂੰ ਮਜ਼ੂਰੀ ਹੋਰ ਲੈ ਲਈਂ ਤੇ ਤੁਰਿਆ ਚਲ। ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ! ਹੋਰ ਟਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਲਦਾ ਹਾਂ ਜੇ ਤੂੰ ਰੱਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਚੱਲੋਂ ਜਾਂ ਸੁਣਦਾ ਚਲੋਂ। ਸੈਥੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋਈ ਕਿ ਟੁਰਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਗੱਲ ਖਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਜੀ ਕਾਹਲਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਨੇਮ ਕਿਉਂ ਭੰਗ ਕੀਤਾ। ਅਜਾਰੇਦਾਰ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਸਾਂਈਂ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਘਰ ਅੱਪੜੇ। ਸੋਮਾ ਜੀ ਰਾਤ ਉਥੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਰਹੇ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਦ ਟੁਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸੋਮੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਇਕ ਗੱਲ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣ ਲੈ, ਦੱਸ ਤੇਰੀ ਆਰਬਲਾ ਕਿੰਨੀ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੱਠਾਂ ਬਰਸਾਂ ਦੀ।

ਸੋਮੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸੁਣ ਰੱਬ ਤੋਂ ਘੁੱਸ ਰਹੇ ਬੰਦੇ! ਤੂੰ ਸੱਠ ਬਰਸ ਨੇਕੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਦੱਸ ਤੇਰੇ ਮਾੜੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਿੰਵਿ ਵਿੜ ਝਿੜ ਹੋਣ, ਤੂੰ ਜੋਗ ਤਪ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜੋ ਤੇਰੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਜੋਗ-ਅਗਨੀ ਨਾਲ ਦਗਧ ਹੋਣ, ਤੂੰ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜੋ ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾਣੇ ਭੁੱਜ ਜਾਣ, ਤੂੰ ਰੱਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ, ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ

ਜੋ ਤੂੰ ਲੇਖਿਆਂ ਹਿਸਾਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉੱਚਾ ਉਠ ਜਾਂਦਾ। ਕਰਮ ਕਰੀਦਾ ਆਪ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੇ ਹੀ ਬਲੀ ਹੋ ਖੜੋਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਖ ਕਰਮ ਕਰ ਕਰਕੇ ਸੁਭਾਵ ਬਣਾਈਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਭਾਵ ਜਿੱਤਣਾ ਕਠਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਬੀਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਫੇਰ ਫੇਰ ਉਗਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਸਾੜਨੇ ਕਠਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਜਾਰੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਹੁਣ ਜਾਚ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਾਂ, ਰੱਬ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੋ। ਤਦ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਹੈਨ, ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਅੱਠ ਦੱਸ ਦਿਨ ਦਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। 60 ਬਰਸ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਹਫਤੇ ਅਸ਼ਰੇ ਦੇ ਕਰਮ ਕੀਕਣ ਭਿੜੀਵਣਗੇ? ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਬੋਲਿਆ, ਭਾਈ, ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਗੱਲ ਜਾਣਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਗਉਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਹੈ ਮੌਤ। ਜੇ ਹਰ ਕੋਈ ਮੌਤ ਨੂੰ ਬਰਹੱਕ ਨਾ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਕ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕਰੋ। ਇਹ ਮੌਤ ਦਾ ਅਨਗਉਲਿਆ ਭੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਆਚਰਣ ਤੇ ਅਸਰ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਗਉਲ ਕੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਤੱਕੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਣ ਅਸਲੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਹੁਣ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮੁੱਲ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਮੌਤ ਸਾਮ੍ਝਣੇ ਦਿੱਸ ਪਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਹੀ ਕੁਛ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰ ਲੈ। ਹੁਣ ਵੇਲਾ ਕਰਮ ਨਾਲ ਬੱਧੇ ਹੋਏ ਦਾ ਕਰਮ ਨਾਲ ਛੁੱਟਣੇ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਨਿਰਾ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਛੁੱਟ ਸਕਣਾ ਉੰਵ ਬੀ ਕਠਨ ਹੈ। ਨਾ ਹੁਣ ਤਪ ਹਠ ਜੋਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਹ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਰਾਹੇ ਸੈਂਟੁਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਸੇਸ਼ਟ ਹੈ ਹੀ ਉਹੋ ਰਾਹ। ਉਹ ਹੈ ਭਗਵੰਤ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਮਾਲਕ ਪਾਲਕ ਨੂੰ 'ਸੱਚ' ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਆਰਾਧਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਉਸ ਵਲ ਮਨ ਜੋੜ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰੁਖ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹ ਯਾਦ ਕਰਨਾ। ਦੇਕ ਰਾਹ ਵਿਚ ਤੇ ਰਾਤ ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜੋ ਅਸਾਂ ਰੱਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਹਨ ਉਹ ਦਰ ਕਬਲ ਪੈਣੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਹ ਮੈਂ ਜੋਗੀ ਜੋਗੀ ਤੇਰੇ ਸੁਆਸ ਸਫਲਾਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਜੋ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਹੁੱਬ ਨਾਲ, ਰੱਬ ਦੇ ਭਉ ਤੇ ਭਾਉ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣੇ ਹਨ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ ਏਹ ਤੇਰੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਲੈ ਜਾਣਗੇ, ਕਰਮ ਫਾਸ ਕਟੀਵੇਗੀ, ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗਾ। ਲਗ ਪਉ ਤੇ ਹੋਰ ਸੁਆਸ ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਗੁਆਉ। ਤਾਂ ਅਜਾਰੇਦਾਰ ਰੋ ਪਿਆ, ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਵਿਜੋਗ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਬਣੀ ਰਹੇ ਤੇ ਵਧਦੀ ਰਹੇ, ਹੁਣ ਉਹ ਬੰਧਨ ਭਾਸਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਕਿਸ ਜੀਵਨ ਪਿੱਛੇ ਛਲਵਲ ਕੀਤੇ ਤੇ ਮਾਇਆ ਜੋੜੀ! ਪਰ ਹੇ

ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਿੱਖ ਸੱਤਾਂ ਅੱਠਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਮੇਰੇ ਸਾਂਈਂ ਸਿਮਰੇ ਨਾਲ ਕੀਹ ਬਣਸੀ, ਕਰਮ ਮੇਰੇ ਅਣਗਿਣਵੇਂ ਹਨ ਜੋ ਮਾੜੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਬੋਲਿਆ - ਦੇਖ ਬਈ! ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਹੈਂ ਕਿ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ?

ਅਜਾਰੇਦਾਰ - ਕਰਤਾਰ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ।

ਸਿੱਖ ਬੋਲਿਆ - ਅਮਿਤ, ਅਨੰਦ, ਅਰ ਵਡਾ ਕਰਤਾਰ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਕਰਮ? ਤੂੰ 60 ਬਰਸ ਵਿਚ ਜੋ ਭਲਾ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਹੀ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਬੀ ਉਹ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋਏ, ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤੇ ਬਣਨਗੇ ਪਰ ਅਣਗਿਣਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਪਰ ਕਰਤਾਰ ਅਗਣਤ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਅਗਣਤ ਹੈ। ਦੇਖ ਸਾਗਰ ਵੱਡਾ ਹੈਂ ਕਿ ਬੋਹਿਬਾ? ਤੂੰ ਆਪੇ ਕਹੋਂਗਾ ਕਿ ਸਾਗਰ। ਸੋਚ - ਰੱਬ ਸਾਗਰ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਰੂਪੀ ਅਨੇਕ ਬੇੜੇ ਉਸ ਵਿਚ ਛੁੱਬ ਤਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ, ਇਹ ਹੈ ਮੂਰਖਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਗਤ ਛੁੱਬਾ ਹੈ ਤੇ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਚਾਤੁਰ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਅਜਾਰੇਦਾਰ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆ ਗਈ, ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲਿਆ - ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਨੇ ਪਰ ਫਰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕੀਤੀਆਂ ਤੋਂ।.....ਕਾਸਨੂੰ ਕੀਤੇ ਜੋ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਦਾ।

ਸਿੱਖ - ਦੇਖ ਭਾਈ! ਇਹੋ ਭੁੱਲ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਨੂੰ ਵਿਆਪਦੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਹੁਣ ਇਉਂ ਹਾਵਾ ਨਾ ਕਰ। ਹਾਵਾ ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਸਾਂਈ ਦੇ ਦਰ ਅਰਜੋਈਆਂ ਕਰ ਬਖਸ਼ੀਵਣ ਦੀਆਂ। ਗੁਣ ਗਾ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ ਦੇ, ਧੰਨ ਤੂੰ ਧੰਨ ਤੂੰ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੰਗ ਵਿਚ ਲਿਆ ਤੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ+' ਕਹਿ ਕੈ ਉਸ ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਸਿਮਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਉਸ ਵਲ ਲਾ, ਇਉਂ ਜਿਤਨੇ ਸੁਆਸ ਬਾਕੀ ਹੈਨ ਸਫਲਾ ਲੈ। ਕਰਮ ਮਾਰਗ ਵਾਲੇ ਹਿਸਾਬ ਇਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਗਿਣੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਮਾੜੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ, ਜੋ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਥੜਾ ਚਿਰ ਬੈਕੁੰਠ ਮਿਲੇਗਾ, ਮਾੜਿਆਂ ਕਰਮਾਂ ਬਦਲੇ ਢੇਰ ਚਿਰ ਦੁਖ ਮਿਲਗਣੇ। ਸੋ ਉਸ ਹਿਸਾਬ ਤੂੰ ਪਹਿਲੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਤੋਂ ਬੈਕੁੰਠ ਮੰਗੀਂ ਤਾਂ ਜੋ ਓਥੇ ਗਿਆ ਮੁੜ ਨਾ ਪਰਤੀਵੇਂ, ਓਥੇ ਧਰਮਰਾਜ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਪਰ ਜੇ ਹਿਸਾਬ ਬੇ ਹਿਸਾਬੀ ਦਾ ਮੇਰੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਨੇ, ਕਹੁ ਧੰਨ ਗੁਰ ਨਾਨਕ, ਧੰਨ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਸਿੱਧਾ ਸਾਂਈਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈ ਜਾਣਾ। ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਣਾ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਣਾ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਜਾਗ ਪੈਣਾ। ਇਹ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣੀ, ਚੰਬੜਨਾ ਨਾਮ ਨੂੰ, ਨਾਮ ਨੂੰ ਚੰਬੜਨਾ ਨਾਮੀ ਨੂੰ

ਚੰਬੜਨਾ ਹੈ, ਨਾਮੀ ਨਾਲ ਚੰਬੜੇ ਨੂੰ ਕਉਣ ਤੋੜੇ। ਕਰਮ ਆਪੇ ਪਰੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦਗਧ ਹੁੰਦੇ ਹੈਨ - ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ -

ਲੋਕਾ ਮਤ ਕੋ ਫਕੜਿ ਪਾਇ॥

ਲਖ ਮਜ਼ਿਆ ਕਰਿ ਏਕਠੇ ਏਕ ਰਤੀ ਲੇ ਭਾਹਿ॥

ਇਕ ਰਤੀ ਭਰ ਅੱਗ ਨਾਲ ਕਾਠ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਢੇਰ ਸੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ, ਤਿਵੇਂ ਨਾਮ ਤੇ ਨਾਮੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਮਿਹਰ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਮੜ੍ਹੇ ਸਾੜ ਘੱਤਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਸਾਂਈਂ ਨਾਮ ਨਾਲ ਚੰਬੜਿਆ ਸਾਂਈਂ ਨੂੰ ਚੰਬੜ ਹੀ ਗਿਆ ਸਮੱਝੇ। ਕਰੋ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ!

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥

ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥

ਅਜਾਰੇ ਦਾਰ ਤੇ ਭਉ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਭਉ ਨੇ ਵੈਰਾਗ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਰੁੱਖ ਤੇ ਰਾਗ (ਪ੍ਰੇਮ) ਲਗ ਗਿਆ ਸਾਂਈ ਨਾਲ, ਲਗ ਪਿਆ ਨਾਮ ਵਿਚ ਤ੍ਰਟ ਕੇ ਤਨੋਂ ਮਨੋਂ, ਇਉਂ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਛੁੱਬਾ, ਸੁਆਸ ਕਰ ਗਿਆ ਪੂਰੇ, ਸੱਤਵੇਂ ਅੱਠਵੇਂ ਦਿਨ ਚੱਲ ਬਸਿਆ। ਹਾਂ ਛੁੱਬਾ ਹੋਇਆ ਗਰੀਬ ਤਰ ਨਿਕਲਿਆ -

ਜੇ ਕੋ ਛੂਬੈ ਫਿਰਿ ਹੋਵੈ ਸਾਰ॥

ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ - ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਭਉ ਲੰਘੀਐ ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਪਰਵਾਣੁ॥

ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਪੁਨਿ ਉਪਜੈ ਸਬਦੁ ਨੌਸਾਣੁ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਾਧੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਐਕਾਂ ਲੋਕ ਭੈ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਰੇ। ਭਾਈ! ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਜੋ ਕਮ-ਅਕਲ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਖਲ ਸੀ, ਮੂਰਖ ਸੀ, ਉਹ ਦੇਖੋ 'ਗੁਰ ਭੇਟਿ ਪੁਨੀਤਾ' ਨਾਲ ਇਲਾਹੀ ਅਕਲਾਂ ਵਿਚ ਕੀਕੂੰ ਦਾ ਚਤੁਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਸ ਚਤੁਰਾਈ ਭਰੀ ਵਕੱਤ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪਾਇਆ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲ ਲਿਖੇ ਯਾ ਰਵਾਇਤੀ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਅੱਪੜੇ, ਸੰਵਾਰਿਆ ਹਾਂ, ਜੀਓ ਆਖੋ -

ਪਿੰਗੁਲ ਪਰਬਤ ਪਾਰਿ ਪਰੇ ਖਲ ਚਤੁਰ ਬਕੀਤਾ॥

ਸੰਤ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੋਮੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸੱਦ ਲਿਆ ਤੇ ਭਾਈ ਸੋਮਾ ਨਾਮ ਇਸ ਨਾਮੀ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ, ਇਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਪਦਿਆਂ ਜਪਾਊਂਦਿਆਂ ਸਫਲ ਹੋਇਆ।

ਲਉ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਓ! ਹੁਣ ਗਾਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਤੁਕ - ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਗੋਵਿੰਦ ਕੀ ਕੀਟਿ ਹਸਤੀ ਜੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰੋਂ ਕੀਰਤਨ ਯਾ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰੋ ਯਾ ਹਰੀ ਜਸ ਕਰੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਸੈਂ ਨਾਮ

ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ਭਗਤੀ। ਇਹ ਭਗਤੀ ਕਲਿਆਣ ਦਾਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਕੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੋਂ ਬੁੱਧੀ ਕੀੜੀ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹੋ ਕੀੜੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਐਸੀ ਬਲਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਂ ਜੀ - ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਗੋਵਿੰਦ ਕੀ ਕੀਟਿ ਹਸਤੀ ਜੀਤਾ। ਜਦ ਅਗਿਆਨ ਜਿੱਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਤੇ ਸਾਂਈ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਪੜਦਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਇਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਗ ਦਾ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਤੱਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕੌਤਕ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਕੀਟੀ ਨੇ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਸਾਮ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਦੇ ਜਦ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਗਏ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਇਕ ਗਰੀਬ ਬਾਢੀ ਆਇਆ। ਬਾਢੀ ਤਰਖਾਣ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਤੱਛ ਮੁੱਛ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਵਾਂਗੂ ਕਿਰਤੀ ਸੀ। ਇਹ 'ਗੁਰ ਭੇਟਿ ਪੁਨੀਤਾ' ਕਰਕੇ ਇਤਨਾ ਉੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੰਜੀ ਬਖਸ਼ੀ। ਉਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰਾਜੇ ਭਲੇ ਪਾਸੇ ਲਾਏ। ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ 18 ਰਾਜੇ ਸਨ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ, ਸਭ ਵਿਚ ਸੁਲ੍ਹਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਰਤਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਸੁਧਰ ਸੈਣ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਬਾਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਟੁਰਨੇਲੱਗੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੀ ਕਮੀ ਕਰਕੇ ਝੰਡਾ ਜੋ ਕੀੜੀ ਸਮਾਨ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਸਮਾਨ ਉੱਚਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਧਰਸੈਣ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਫੁਰਮਾਇਆ - ਹੋ ਰਾਜਾ ਸੁਧਰਸੈਣ ਦੇਖੋ ਮਤ ਝੰਡੇ ਦੀ ਗੀਸ ਕਰਦਾ ਹੋਵੋਂ, ਮਤ ਕਦੇ ਰਾਜ ਤੇਜ਼ ਵਿਚ ਆਇ ਜਾਵੈਂ, ਤੂੰ ਜਾਣ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਸੁਧਰਸੈਣ ਹੱਥ ਜੋੜ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਆਖਿਓਸੁ - ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਰਾਜ ਬੀ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦਾ ਹਾਂ, ਐਸਾ ਵਕਤ ਮੈਨੂੰ ਕਦ ਹੱਥ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ - ਸੁਣ ਰਾਜਾ ਸੁਧਰਸੈਣ ਅਸਾਂ ਇਥੋਂ ਜੋ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਨੂੰ ਬਹਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਮੰਜੀ ਅਸਾਂ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਜੋ ਇਕ ਛਤਰ ਰਾਜ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਰਾਜ ਬੀ ਅਸਾਡਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਰਾਜ ਤੇ ਮੰਜੀ ਦੋਵੇਂ ਦਿੱਤੇ ਹੈਨ ਤੇ ਝੰਡਾ ਅਸਾਨੂੰ ਕਰ ਦੇਖਣਾ। ਸੋ ਦੇਖ ਲਓ, ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਇਸ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਜੰਗ ਕੀਤੇ, ਬਿਨਾਂ ਨੀਤੀ ਵਰਤੇ 'ਗੁਰ ਭੇਟਿ ਪੁਨੀਤਾ' ਨਾਲ ਕੀਟੀ ਸਮਾਨ ਨੀਵੇਂ ਝੰਡੇ ਨੇ ਗੋਬਿੰਦ ਭਗਤੀ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਹਸਤੀ ਸਮਾਨ ਰਾਜਿਆਂ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਚੇਰਾ ਮਰਤਬਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਝੰਡੇ ਦੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਾਧੂ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਮੰਜੀ ਬਖਸ਼ੀ, ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਜੀਵ ਤਰੇ। ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਓ “ਐਸੀ ਭਗਤਿ ਗੋਵਿੰਦ ਕੀ ਕੀਟਿ ਹਸਤੀ ਜੀਤਾ”

ਹੁਣ ਲਓ ਵੀਚਾਰ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਦਾ। ਭਗਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਜੋ ਜੀਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰ ਲਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਅਭੈ ਦਾਨੁ' ਦਿੱਤਾ। ਜੋ ਜੋ ਕੀਨੋ ਆਪਣੋ ਤਿਸੁ ਅਭੈ ਦਾਨੁ ਦੀਤਾ। ਗੱਜ ਕੇ ਉਚਾਰੋ ਭਾਈਓ - ਜੋ ਜੋ ਕੀਨੋ ਆਪਣੋ ਤਿਸੁ ਅਭੈ ਦਾਨੁ ਦੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੀ ਆਸ ਬਨ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਉਸ ਨੂੰ ਅਭੈ ਪਦ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅੱਗੇ ਅਭੈ ਦਾਨ ਦੇਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਬੀ ਦਏਗਾ, ਸਿਦਕ ਤੇ ਅਮਲ ਲੋੜੀਏ। ਵੀਚਾਰ ਕਰੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ 'ਨਿਰਭਉ' ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਸ ਦਾ ਜਪ ਸਿਖਲਾਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ। ਸੋ ਜੋ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਸਾਂਈ ਦੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਉਹ ਨਿਰਭਉ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਦੇਖੋ ਮਰਦਾਨਾ ਮਰਸ਼ਾ ਜੋ ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਡਰ ਉਠਦਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਅਭੈ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੂੜੇ (ਭਾਈ ਬੂੜੇ) ਨੂੰ ਜੋ ਜੁਲਮ ਵੇਖ ਕੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਿਆ ਸੀ ਮੌਤ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕੀਤਾ। ਤਾਰੂ ਪੋਪਟ ਬੀ ਨਿੱਕੀਆਂ ਲਕੜਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਅੱਗ ਲਗਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਡਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਤਾਂ ਮੌਤ ਮੈਨੂੰ ਛੇਤੀ ਆ ਗ੍ਰਾਸੇ, ਇਸ ਡਰ ਕਰਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਆਇਆ ਕਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ, ਇਸਨੂੰ ਬੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਅਭੈ ਦਾਨ ਦਿਤਾ। ਗਲ ਕੀ, ਹਰ ਸਿੱਖ ਜੋ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ, ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਤਕ ਸਾਰੇ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਅਭੈ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਬੀ ਜੋ ਭਜਨ ਕਰਾਂਗੇ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਸ਼ਰਣ ਲਵਾਂਗੇ, ਸਤਿਪੁਰਖ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਾਂਗੇ, ਤਾਂ 'ਅਭੈ ਪਦੁ ਦਾਨੁ ਸਿਮਰਨ ਸੁਣੀ ਕੋ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਬੰਧਨ ਛੋਰਿ' ਅਵਸਥਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ੇਗਾ। ਤਾਂਤੇ ਆਓ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗਾਂਵੀਏ -

ਜੋ ਜੋ ਕੀਨੋ ਆਪਣੋ ਤਿਸੁ ਅਭੈ ਦਾਨੁ ਦੀਤਾ।

ਹੁਣ ਲਓ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ - ਸਿੰਘੁ ਬਿਲਾਈ ਕੀਕੂੰ 'ਹੋਇ ਗਇਓ'। ਸ਼ੇਰ ਬਿੱਲੀ ਕੀਕੂੰ ਹੋ ਗਿਆ? ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਹੋਇ ਗਇਓ' - ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਵਿਅਕਰਣੀ ਆਖੇਗਾ ਪੁਲਿੰਗ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਅਰਥ ਹੈ ਸ਼ੇਰ, ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਲੱਛਣਾ ਬਿੜੀ ਨਾਲ ਭਾਵ ਹੈ ਅਹੰਕਾਰ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਵਾਕ ਹੈ ਜਬ ਲਗ ਸਿੰਘੁ ਰਹੈ ਬਨ ਮਾਹਿ॥ ਤਬ ਲਗ ਬਨ੍ਹ ਫੂਲੈ ਹੀ ਨਾਹਿ। ਜਦ ਤਕ ਹੰਕਾਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਤਦ ਤਕ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦਾ ਦੇ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਰਿਦਾ ਪੁੱਛੱਲਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧੂ ਦੇ ਸੰਗ ਕਰਕੇ ਹੰਕਾਰ ਜੋ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇਂਦਾ, ਉਹ ਬਿੱਲੀ ਸਮਾਨ ਨਿੰਮ੍ਹਤਾ ਵਿਚ ਪਲਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ

ਕਹੋਗੇ ਸ਼ੇਰ ਕੱਟੋ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਬਿੱਲੀ ਚੂਹੇ ਮਾਰ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਫਰਕ ਕੀ ਹੋਇਆ ? ਸੋ ਪਿਆਰਿਓ ਵੀਚਾਰ ਕਰੋ, ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਆਮ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਲੱਛਣ ਲੈ ਕੇ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਪਰ ਉਹ ਬਿੱਲੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਲੱਛਣ ਆਪ ਹੀ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਂ ਐਉਂ ਕੀਤੇ ਹਨ, ‘ਦੀਸਤ ਮਾਸ੍ਤ ਨ ਖਾਇ ਬਿਲਾਈ’। ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦ ‘ਕਰਣਹਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਹਿਰਦੇ ਵੂਠਾ’ ਤਦ ‘ਦੀਸਤ ਮਾਸ੍ਤ ਨ ਖਾਇ ਬਿਲਾਈ’। ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਬਿੱਲੀ ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਕਰਣਹਾਰ ਵਸ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਕਰੂਰ ਸੁਭਾਵ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ‘ਗੁਰਬਹ ਮਿਸਕੀਨ’ ਗਰੀਬ ਬਿੱਲੀ ਬੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂ? ਜੋ ਬਾਹਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਿਸਕੀਨੀ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਉਸ ਦੀ ਬਿੜੀ ਵਿਚੋਂ ਕਰੂਰਤਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੱਚਮੁਚ ਮਿਸਕੀਨ ਹੋ ਗਈ, ਸੋ ਏਥੇ ਬਿੱਲੀ ਦਾ ਭਾਵ ਸੱਚਮੁਚ ਮਿਸਕੀਨੀ ਯਾ ਨਿੰਮ੍ਤਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਜੀਓ ਕਿ ਸਾਧੂ ਦੇ ਸੰਗ ਦਾ ਇਹ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਨਿੰਮ੍ਤਾ ਵਿਚ ਪਲਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਨਿੰਮ੍ਤਾ ਹੀਣ-ਪੁਣਾ, ਅਪਾਹਜ ਪੁਣਾ ਯਾ ਨਿਤਾਣ ਪੁਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਉਂ ਹਉਂ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਅਭਾਵ ਮਗਰੋਂ ਸੁਧਾਰੇ ਆਪੇ ਦੇ ਆਪੇ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਸਮ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਿੰਮ੍ਤਾ ਵਾਲੇ ਫੇਰ ਤ੍ਰਿਣ ਅਰਥਾਤ ਕਥ ਸਮਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਮੇਰੂ ਤੁੱਲ ਉਚੇ ਦਿਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੋ ਤਾਂ ਕੌਡੇ ਰਾਖਸ਼ ਵਰਗੇ ਮਾਣਸ ਖਾਣੇ ਨਿਰਦੱਈ ਹਉਂ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਬਫਾਊਂਦੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕਰੂਰ ਕਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਨਿੰਮਰੀਭੂਤ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਖੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ। ਕੌਡਾ ਐਉਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ -

ਸਕਤਾ ਸੀਹੂ ਮਾਰੇ ਸੇ ਮਿਰਿਆ ਸਭ ਪਿਛੈ ਪੈ ਖਾਇ॥
ਹੋਇ ਸਤਾਣਾ-ਘੁਰੈ ਨ ਮਾਵੈ ਸਾਹਿਬ ਗਇਐ ਪਛਤਾਇ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਾਣਾ ਸ਼ੇਰ ਕੌਡਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਲਕ ਭਾਰੀ ਵਰਗਾ ਹੰਕਾਰੀ ਕੀਕੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸ਼ਰਣ ਪੈ ਕੇ ਸੰਵਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਨਹੀਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਾਜੇ ਨਿਵਾਜੇ ਸਾਧੂਆਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ।

ਇਹ ਕ੍ਰੋੜੀਆ ਨਾਮੇ ਵਡਾ ਅਮੀਰ ਤੇ ਅਹੁੱਦੇਦਾਰ ਸੀ ਉਹ ਖੁਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਜਿਥੇ ਆਪ ਡੇਰੇ ਪਾ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸੇ, ਉਠਾ ਦੇਣ ਲਈ ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹ ਟੁਰਿਆ ਤਾਂ ਘੋੜੀ ਨੱਚ ਖੜੋਤੀ ਤੇ ਨਾ ਟੁਰੇ। ਜਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਦਿੱਸੇ ਭਲੀਵੇ ਕੁਛ ਨਾ।

ਨੈਣ ਦੇਖਣੋਂ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਤਾਂ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਆਖਿਆ - ਹੇ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ! ਅਸਾਂ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਕੂੰਦੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸੱਚ ਇਹ ਹਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਸਲ ਗੁਰੂ ਧੂਰੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਹੋ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ, ਤੇਰੇ ਨੈਣ ਖੁਲ੍ਹ ਵੈਸਣ, ਤੂੰ ਪਰਤਾ ਕੇ ਤੱਕ ਲੈ। ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਐਸਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਨੈਣ ਖੁਲ੍ਹ ਪਥੇ। ਦੇਖੋ ਇਸ ਨੇ ‘ਗੁਰਿ ਭੇਟ ਪੁਨੀਤਾ’ ਅਜੇ ਦੇਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਸ਼ੇਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਟੁਰਿਆ ਸੀ ਫੇਰ ਮਿਸਕੀਨ ਹੋ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਆਣ ਢੱਠਾ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਮੀਂ ਇਸੇ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਕਲਿਆਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਆਰਾਮ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਭਾਰੀ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹਨ।

ਹੁਣ ਲਓ ‘ਤ੍ਰਿਣ ਮੇਰੁ ਦਿਖੀਤਾ’ ਦਾ ਕੀਹ ਅਰਥ ਹੈ। ਆਮ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਰੱਬ ਜੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਹੈ ਤ੍ਰਿਣ (ਕਥ) ਸਮਾਨ ਥੋੜਾ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਦੇ ਸੰਗ ਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮੇਰੂ ਸਮਾਨ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਧੂ ਦੇ ਸੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਛੱਲਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ‘ਹੈ’ ਦਾ ਭਾਵ ਬੱਝੀਦਾ ਹੈ। ‘ਹੈ’ ਉਹੋ ਸੈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ‘ਸਤਜ’ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅੰਦਰ ਸਤਜ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ ‘ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਬਿਸ਼ਾਸ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ॥ ਤਤੁ ਗਿਆਨ ਤਿਸੁ ਮਨਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ॥’ ਸੋ ਭਾਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਦਾ ਬਿੰਦੂ ਮੇਰੂ ਪਰਬਤ ਸਮਾਨ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਬਣਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਲਓ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿ ਤ੍ਰਿਣ ਕਹੀਏ ਕੱਖਾਂ ਵਰਗੇ ਥੇ ਗਉਲੇ ਲੋਕ ਸਤਿਸੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੂ ਸਮਾਨ ਉਚੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਕੀਕੂੰ ਹੋ ਗਏ।

ਦੇਖੋ ਇਤਿਹਾਸ ਵਲ ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਬੱਧਾ ਤੇ ਓਥੇ ਟਿਕ ਗਏ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਕਿਤੇ ਇਕ ਛਪਰੀਆਂ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਸੀ। ਏਥੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਗਰੀਬ ਬਾਲਕ, ਜੋ ਰਾਉਂਦਾ ਚਾਰਦਾ ਸੀ ਆਇਆ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਹੋ ਫਕੀਰ ਸਾਂਈ! ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਡਰ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪੁਛਿਆ, ਡਰ ਕਿਸ ਤੋਂ? ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਮੌਤ ਤੋਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਵੇਂ ਬਈ? ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਜਰਵਾਣੇ ਆਏ ਸਨ, ਕੱਚੀ ਪੱਕੀ ਡੱਡਰੀ ਸਾਰੀ ਫਸਲ ਵੱਚ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਮੈਨੂੰ ਸੋਚ ਫੁਰੀ, ਮੌਤ ਬੀ ਜਰਵਾਣੀ ਸੁਣੀ ਹੈ, ਬਾਲ ਬੁੱਢੇ ਜੁਆਨ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਬੀ ਆ ਪਈ ਤਾਂ ਕੀਹ ਕਰਸਾਂ? ਏਹ ਕਾਰਣ ਡਰਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਿਹਰ

ਕੀਤੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਕਰ, ਤੇਰਾ ਡਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਬਾਲਕ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬੂੜਾ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਇਹ ਫਿਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਇਆ ਕਰੇ। ਅੰਤ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਹੀ ਰਹਿ ਪਿਆ। ਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਇਹ ਆਤਮ ਆਰੂੜ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਦ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਹ ਮੁਖੀਆ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੈਥੋਂ ਤਾਂਈ ਕਿ ਜਦ ਗੱਦੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਰ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਮੱਥੇ ਤੇ ਤਿਲਕ ਲਾਉਣ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਭਾਈ (ਬੂੜੇ) ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ। ਛੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤਕ ਇਹ ਗੱਦੀ ਸਮੇਂ ਤਿਲਕ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਮੁਖੀਆ ਰਿਹਾ ਮਾਨੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵਜੀਰ। ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਏਸੇ ਨੇ ਪੜਾਈ। ਦੇਖੋ, ਉਹ ਬੱਚਾ ਬੂੜਾ, ਜੋ ਗਊਆਂ ਦਾ ਚਰਵਾਹਾ ਸੀ, ਇਕ ਤ੍ਰਿਣ ਸਮਾਨ ਸੀ, ਉਹ ਮੇਰੂ ਪਰਬਤ ਸਮਾਨ ਉਚਾ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਹੈ ਮਹਿਮਾ ‘ਗੁਰਿ ਭੇਟਿ ਪੁਨੀਤਾ’ ਦੀ। ਇਸ ਮੇਰੂ ਸਮਾਨ ਉੱਚੇ ਭਾਈ ਬੁੱਢੇ ਦਾ ਡੇਰਾ ਰਮਦਾਸ ਪਿਆ, ਜਿਥੇ ਇਸ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਚਲਾਇਆ। ਇਸ ਸਾਧੂ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਤੋਂ ਇਤਨੇ ਲੋਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਲੱਗੇ ਕਿ ਵੱਖਰੀ ਪੇਥੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਵਰਣਨ ਕਰ ਸਕਾਂ, ਆਓ ਪਿਆਰਿਓ ਗਾਂਵੀਏਂ -

ਸਿੰਘ ਬਿਲਾਈ ਹੋਇ ਗਇਓ ਦ੍ਰਿੜੁ ਮੇਰੁ ਦਿਖੀਤਾ॥

ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਇਹ ਹੈ -

ਸਮੁ ਕਰਤੇ ਦਮ ਆਚ ਕਉ ਤੇ ਗਨੀ ਧਨੀਤਾ।

ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸ਼ਕਤਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਅਧੀ ਦਮੜੀ ਲਈ ਉਹ ਗੱਜੇ ਹੋਏ ਧਨਵਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਸੇਨ ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਤੇ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮ ਸਰੂਪ ਹੋ ਗਏ। ਦੇਖੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਦਾਸ ਨਾਮੇ ਪੰਡਿਤ ਸੀ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖੇ ਅਤਿ ਦਾ ਨਿਪੁੰਨ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਉਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਤੇ ਗਲ ਵਿਚ ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਲਟਕੇ ਜੋ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿੰਦਾ ਰਹੇ, ਪਰ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨਾ ਲੱਭੀਓ ਸੁ। ਤਰਲੇ ਲਵੇ ਜੋ ਹਰਿ ਧਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੌਂਡੀ ਦਮੜੀ ਲੱਭੇ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ‘ਗੁਰ ਭੇਟਿ ਪੁਨੀਤਾ’ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਸਮਝੀਆਂ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ - ‘ਤਬ

ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ, ਦੋਵੇਂ ਉਠ ਪੁਰਾਣਾ ਦੇ ਸੁਟ ਪਾਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗ ਜਪਣਿ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਚਰਣ ਰੇਣ ਹੋਆ। ਦੇਖੋ ਸੰਗਤਿ ਜੀਓ! ਜਦ ਇਹ ਨਾਮ ਧਨ ਵਲੋਂ ਕੰਗਾਲ ਨਾਮ ਧਨ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਦੀ ਚਰਣ ਰੇਣ ਹੋਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਇਸੇ ਸਤਿ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਤੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖਈ ਫੈਲੀ ਸਾਜੇ। ਹਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਜੀ! ਇਸ ਭਲੇ ਪੁਰਖ, ਇਸ ਸਾਧੂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਬੀ ਸਾਰੇ ਰਿਣੀ ਹਾਂ। ਜੇ ਇਸ ਪਰਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਵਾਕ ਹੋਏ ਸੌ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿਤੇ। ਉਹ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾਈ ਗਈ ਤੇ ਅਸਾਂ ਤਕ ਅੱਪੜੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਪਰਮਾਗਥਿਕ ਕੰਗਾਲਤਾ ਤੇ ਅਮੀਰੀ ਦੀ ਵਿਖਿਆ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਲਓ ਸੰਸਾਰਕ ਕੰਗਾਲਤਾਈ ਤੇ ਅਮੀਰੀ, ਇਕ ਵੇਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਸਫਰ ਵਿਚ ਹਨ ਤਾਂ ਦੇਹੁ ਲਹਿਣੇ ਤੇ ਗਿਆ ਤੇ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਸੁਖਸਾਂਦ ਹੀ ਰਹੀ ਕਿ ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ ਖੇਤ ਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਗਰੀਬ ਹੌਲਾਂ ਭੁੰਨ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਜੀ ਆਈ ਕਿ ਕੁਛ ਬੂਟੇ ਭੁੰਨੇ ਹੋਏ ਮੰਗ ਲਵੀਏ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਹੋਲਾਂ ਭੁੰਨਣ ਵਾਲਾ ਪਾਲੀ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਆਓ ਬੈਠੋ ਸਾਂਈਂ ਲੋਕੋ! ਆਓ ਜੀਓ ਆਇਆਂ ਨੂੰ, ਆਓ! ਇਹ ਹੋਲਾਂ ਖਾ ਲਓ, ਗਰਮਾ ਗਰਮ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਸੁਖਰੇ ਥਾਂ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਹੋਲਾਂ ਲੈ ਲਈਆਂ। ਜਦ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਮੰਹ ਪਾਈਆਂ ਤਾਂ ਗੱਭਰੂ ਦੇ ਜੀ ਆਈ ਜੋ ਜਾ ਕੇ ਘੱਚੋਂ ਰੋਟੀ ਲੈ ਆਵਾਂ ਜੋ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਮੰਹ ਪਵੇ ਨਾਲੇ ਦੇਹੁੰ ਲੱਥਦਾ ਪਿਆ ਏ, ਮੀਂਹ ਕਣੀ ਕਰਕੇ ਪਾਲਾ ਫੇਰ ਫੇਰ ਮੁੜਦਾ ਏ, ਕੋਈ ਬਸਤ੍ਰ ਲਿਆਵਾਂ ਜਾਂ ਘਰ ਲੈ ਚਲਾਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਅੰਖ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਾਂ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਉਹ ਟਰ ਪਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਬਹਿ ਜਾ ਬੱਚਾ! ਤੂੰ ਜੋ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਹੋਲਾਂ ਖੁਆਈਆਂ ਹਨ ਇਹ ਰੋਟੀ ਚਾਵਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਕਵਾਨਾਂ ਤੁੱਲ ਹੈ। ਬੱਚਾ! ਭਉ ਪਰਵਾਨ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਉਦਰ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤੇਰੀ ਸੁਖਰੀ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤੇਰੀ ਸੁਖਰੀ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਤੇਰਾ ਸੁੱਖਰ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਤੁਲਾਈ ਹੈ, ਹਾਂ ਬਈ ਇਹ ਲੇਫ਼ ਹੈ, ਆ ਹੁਣ ਆ, ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਬਹਿ ਜਾ, ਘਰ ਨਾ ਜਾਹ। ਆ ਤੈਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਬੀ ਰਜਾ ਦੇਈਏ, ਆ ਬਹਿ ਜਾ ਹੋ ਸੁਲਤਾਨ! ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਤੇ ਸੁਣ।

ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ (Freedom from the Bond of Karma))

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਅਧਿਆਇ ਚੌਥਾ

ਕਰਮ ਸਿਧਾਂਤ

ਅਸੀਂ ਸੋਚੋ ਬਿਨਾਂ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਇਹ ਕਰਮ ਹੀ, ਇਹ ਸੋਚ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਣ ਤੋਂ ਫਲ, ਕਾਰਣ ਤੇ ਪਰਿਣਾਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਵੀ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਛਟਕਾਰਾ, ਕਾਰਣ ਤੇ ਪਰਿਣਾਮ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਮਾਇਆ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਕੇ, ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਗਿਆਨ ਤੱਕ ਜਾਣਾ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਚੁਗਤੀ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਹੋ ਕੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਨਣਾ ਬਹੁਤ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਜਾਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਇਹ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਰਮ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਪੂਰਾ ਨਿਆਏ, ਪੂਰਾ ਇਨਸਾਫ਼, ਅੰਦਰ ਦਾ ਇਨਸਾਫ਼। ਇਹ ਉਹ ਵਿਧੀ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਭੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਇਕ ਤਰਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੁਝ ਵੀ ਮਨ ਮਾਨਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੁਝ ਵੀ ਦੰਡ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਕਾਰਜ ਦਾ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦਾ ਫਲ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਾਰਜ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਤਾਂ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਛੇਤੀ ਮਿਲੇ ਦੇਰ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਉਹ ਗੱਲ ਅਲੱਗ ਹੈ, ਪਰ ਫਲ ਤਾਂ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਇਹੋ ਹੀ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਾਈਬਲ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਗੀਤਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ-

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ॥

ਇਹ ਸੋਚਣੀ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਹਾਲਾਤ ਭਾਵੇਂ ਚੰਗੇ ਹੋਣ ਭਾਵੇਂ ਮਾੜੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ

ਆਤਮਾ ਅਸੀਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਅਸੀਂ ਜੀਵੀਆਂ ਹਨ ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ। ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕ ਅਨੋਖਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਇਹ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੂਰਬੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਪੂਰਬ ਤੇ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਈਸਾ ਜੀ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸੰਕੋਚ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੀਕਸ਼ਾਤ ਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਭਾਗਵਾਦੀ ਨਾ ਬਣ ਜਾਣ, ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਵੀ ਪੂਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਯੂਨਾਨ ਵਿਚ ਤੇ ਹੋਰ ਉਘੇ ਫਿਲੋਸਫਰ ਜਿਵੇਂ ਅਫਲਾਤੂਨ, (plato) ਹੀਗਲ (Hegel) ਸੋਧਿਨਾਅਰ (Schopenhauer) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੇ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਅਫਲਾਤੂਨ ਲਈ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਫਲਾਤੂਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਸਿੱਖੇ, ਮਿਲੇ ਗਿਆਨ ਉਤੇ ਹੀ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਰਮ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਅਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕੋਈ, ਕਰਮਹੀਣਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਕੋਈ ਭਾਗਵਾਦੀ ਕੋਈ ਐਵਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੈ, ਇਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਅੱਗੇ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਬਦਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰ

ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਚੰਗੇ ਪਾਸੇ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਵਿਧੀ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੀ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚ ਚਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਹਨ ਪਹਿਲੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਫਲਾਂ ਦੀ, ਚੌਥੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਚੰਗਾ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਆਪ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਫਲ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਦੋਂ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਿਰਸੁਆਰਬੀ ਹੋ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਪਸੂਆਂ ਦੀ ਮੂਲ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਦਾ ਪੱਥਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਬਜ਼ੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਗਤੀਹੋਣ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਚੇਤਨ ਹਨ। ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਬਨਸਪਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਜਾਨਵਰ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜਿਸ ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਮਿੱਟੀ ਪੱਥਰ। ਜੜ੍ਹ ਪਦਾਰਥ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਉਹ ਆਪ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਮਾ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਹਾਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਦੇਖਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅੱਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਮੰਗ ਕੇ ਹੀ ਲਈ ਹੈ। ਸੱਚ ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਹਰ ਜਨਮ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਅਵਸਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕਰ ਸਕੀਏ ਹੋਰ ਉਚੇ ਉਠ ਸਕੀਏ।

ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਅਨੁਭਵ ਲੈ ਸਕੀਏ, ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਸਕੀਏ।

ਵਿਸ਼ਵ ਕਰਮ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਬਣਾ ਸਕੇ ਉਚਾ ਉਠ ਸਕੇ, ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕਰ ਸਕੇ।

ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਿਹੜਾ ਤੀਰ ਤੁਸੀਂ ਚਲਾ ਚੁਕੇ ਹੋ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਅੱਜ ਦੀ ਭਾਵੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸੀ ਉਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਟਰੋਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਭਾਗ ਬਣੇ। ਅੱਜ ਦੇ ਕਰਮ ਸਾਡੇ ਕਾਬੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਤੀਰ ਤੁਸੀਂ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਓਗੇ ਇਹ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਆਪ ਠੀਕ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚੇਗਾ। ਸਾਡਾ ਬਚਪਨ ਸਾਡੇ ਵਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਹੀ ਭਵਿੱਖ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੌਹ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਗਨੀ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਵਿੱਖ ਚੰਗਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਕਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਫਲ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕੀਏ।

ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਕਰਮਾਂ ਫਲ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਹ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਇਕ ਚੰਗਾ ਸੁਚੱਜਾ ਮਾਲੀ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਦੇ ਕਰਮ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਚਲਾਕ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਾਲੀ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਸੁਚੱਜੇ ਮਾਲੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਚਿੰਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਲਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਇਹ ਇਕ ਰਹੱਸ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤਕ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸੰਕੇਤ ਇੱਛਾ, ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ, ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾ ਇੱਛਾ (wish) ਦੂਸਰਾ ਮੰਗ ਕਮੀ (want) ਤੀਸਰਾ ਇਗਦਾ (will) ਲੋਚਾ (desire) ਸੰਸਕਰਣ (impression) ਇੱਛਾ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੰਕਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਾ ਨਹੀਂ। ਮੰਗ ਕਮੀ (want) ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਇਕ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੰਗ ਸਦਾ ਹੀ ਤਾਂਘ ਤੋਂ, ਸਿੱਕ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਸੂਖਮ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਸਕਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਪਿਛੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੰਸਕਾਰ ਸਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਹਨ, ਉਹ ਫਲ ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਲੋਚਦੇ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਲੋਚਾ ਨਾਲ ਮੌਹ ਹੀ ਤੇ ਫਲ ਦੀ ਆਸ ਹੀ ਸਾਡੇ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹਨ।

ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਦਾ ਮੂੰਹ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਉਹ ਸੋਨੇ ਦੀ ਥਾਲੀ ਨਾਲ ਪਲੇਟ ਨਾਲ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਨੇ ਦੀ ਥਾਲੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਭ ਲਾਲਚ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਸੂਖਮ ਡੋਰੀ, ਭਾਵ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਡੋਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਮਨ ਦੀ ਡੋਰੀ, ਸੋਚਾਂ ਦੀ ਡੋਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਹ ਡੋਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੂਖਮ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੌਮਲ ਹੈ, ਕਾਰਜ ਦੀ ਡੋਰੀ ਨਾਲੋਂ ਸਾਡੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਡੋਰੀ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਕੌਮਲ ਹੈ, ਪੱਕੀ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਅੰਤਰ ਵਧੇਰੇ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਮਨੋਵੇਗ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ। ਸੰਵੇਗਾਂ ਪੱਥੋਂ ਅਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਅਸ਼ਾਂਤ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਨੁਕ੍ਰਿਆ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਸਾਡੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਮ ਆਸ ਪਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਸਬਾਨ ਕਿਸੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼

ਕੁਛ ਬੁਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਸਾਨੂੰ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਨਫਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਏ ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹੀ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬੱਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਕਿਸੇ ਤੁਫਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਾਚਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬਾਹਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਨਾ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਸਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ ਅੰਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਿਖਿਆ, ਸਾਡਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਸਾਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਸਕੀਏ, ਅਸ਼ਾਂਤ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋ ਸਕੀਏ।

ਖਾਣਾ, ਸੌਣਾ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਚਾਵ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਡਰ ਤੇ ਕਾਮ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਇਹ ਸਾਡੀਆਂ ਮੁੜਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਿਅਕਤੀ ਗਤਿ ਸੰਵੇਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਮੁੜਲੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਹੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਦੂਸਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਬੂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਮ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਚੰਗਾ ਲਗੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਦੇਖ ਕੇ ਚੰਗਾ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ, ਖਾਣੇ ਵਾਲਾ ਸੁਪਨਾ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਡੀ ਭੁੱਖ ਨਾ ਮਿਟਾ ਸਕੇ। ਕਾਰਣ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਿੱਧਾ ਹੈ, ਕਾਮ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਖਾਣ ਦੀ ਭੁੱਖ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂ ਦੂਸਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਚੌਕਸ ਹਾਂ, ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਲਈ ਅਸੀਂ ਐਨੇ ਵੱਧ ਚੌਕਸ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਧੇਰੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਉਹ ਕਿਵੇਂ? ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਠੀਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕੋਈ ਅਵਸਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਦੱਸੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਸਾਡੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਕਾਬੂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ

ਕਰਦੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਆਸ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨਣ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਉਹ ਹੀ ਇਹ ਕਰਨ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਾ ਚੀਨਣਾ ਸਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸਾਡਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਸੀਂ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਝਾਤੀ ਪਾਉਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਲਗਾਊਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਐਨਾ ਡਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣੀਏ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਕਰੀਏ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੀ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ, ਫੇਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕੰਧ ਉਸਾਰ ਕੇ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣ ਦਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਓਪਰਿਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਅੱਗੇ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਲੋਕੀ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਏਸ ਨਾਲ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋ ਸਕਣਗੇ। ਜਿਸਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕਸਾਰ ਹੋਣਾ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਹੈ, ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਲੱਭੋ। ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਣਾ ਵਧੇਰੇ ਸੌਖਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਨਾਲੋਂ।

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੰਵੇਗਾਂ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਤਨ ਉਤੇਜਨਾ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ

ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਾ ਹੋਈਏ, ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ? ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ? ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹਨ ਕੁੱਤੇ, ਆਦਮੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਸੁਆਮੀ ਸਾਰੇ ਪਰ ਕਿਉਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਵੇਂ ਖਾਈਏ? ਕਿਉਂ ਖਾਈਏ? ਇਹ ਇਕ ਕਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੀਉਣਾ ਕਿਉਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ? ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਦੀ ਆਸ ਤਾਂ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਖਾਪੀ ਕੇ ਮੌਜ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਿਯਮਬੱਧ ਕਰਨਾ, ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਨਿਯਮ ਬੱਧ ਕਰਨਾ, ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏ।

ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਕੇ ਮਨ ਸਦਾ ਹੀ ਖੇਡੂ ਖੇਡੂ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਖੜਿਆ ਮਨ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬਿਖਰੇ ਮਨ ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਹਨ ਸਵੈ ਚਲਿਤ, ਸਵੈ ਇਛਤ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਅਣ ਇਛਤ ਪਰ ਮਨ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਰੋ, ਮਾਲਕ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਹੀ ਹਾਂ, ਮਨ ਸਾਡੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਮਨ ਦੇ ਕਾਬੂ ਹਾਂ, ਦੂਸਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਮਨ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਰ ਲਈਏ ਉਹ ਕਰ ਲਈਏ, ਅਸੀਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਣੀ ਬਹੁਤ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ। ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ, ਮਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਤਾਂ ਖੇਡੂ ਹੋਏ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਡੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਮਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜ ਸਮਝ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਵਾਮੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਵਿਜੈ ਪਾ ਲਈ ਹੈ, 'ਮਨ ਜੀਤੇ ਜਗ ਜੀਤ'

ਇਕ ਯੋਗ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸਵਾਮੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਉਹ ਜੋ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਡੀਊਟੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਪੂਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਉਹ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਉਹ ਤਾਂ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਘੁਮਾਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਚੱਕਾ ਭਾਂਡਾ ਬਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੱਕਾ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੱਤਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਰਮ ਕਰਦਿਆਂ, ਸੁਚੜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਰਮ ਫਲ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਹ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਭਾਂਡੇ ਸੋਹਣੇ ਤੇ ਪੱਕੇ ਬਣਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ, ਹਰ ਕੋਈ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰਹੱਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਫਲ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ।

ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਰੱਸੀ ਵਿਚ ਮਨ ਦੀ ਡੋਰੀ ਬੜੀ ਸੁਖਮ ਤੇ ਪੱਕੀ ਹੈ, ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਪੱਕੀ ਹੈ। ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਸੀਂ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਮਨ, ਸੰਵੇਗ, ਅਨੁਭਵ ਤੇ ਮਨੋਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ। ਪੁਰਥ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪੰਤਾਜਲ ਨੇ ਜਾਂਚਿਆ ਹੈ ਵੇਦਾਂਤ ਫਿਲੋਸਫੀ ਨੇ ਜਾਂਚਿਆ ਹੈ। ਯੋਗੀ ਮਨ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਾ ਚੀਨ ਕੇ ਮਨ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ ਦੀ ਚੌਥੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੌਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸਮਾਚਿਤ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਇਕਸਾਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਮਾਪੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਹੁੰਚ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਕਾਬੂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਈਸਾ ਜੀ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਧਰਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ? ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਉਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੌਥੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਗਏ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਸੀ, ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਪੂਰਾ ਕਾਬੂ ਸੀ। ਇਸ ਚੌਥੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ

ਪ੍ਰਹੁੰਚ ਕੇ ਈਸਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ, ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਦਰਾ ਬਣ ਗਈ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਲੋਕੀ ਛੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਇਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਦੇਰ ਨਾਲ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਲੈ ਹੀ ਜਾਏਗੀ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨੇ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤੁਹਾਡੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ, ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਮਾਤਰ ਉਦੇਸ਼ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਪੰਨਾ 43 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਦਿਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮੁਸਕਿਲਾਂ ਆਈਆਂ, ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਸਭ ਝੱਖੜ ਲੰਘ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਬਿਖੜੇ ਦਾਉ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਜਰੇ, ਪਰ ਇਕੇ ਦੀ ਉਟ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਸਭ ਨੂੰ ਚੁਭਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਅੰਖਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹਰ ਰੂਹ ਨੂੰ ਛਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚੰਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜੀਬ ਚੁੰਬਕੀਯ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨਵੀਂ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤਾਂ ਕਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਤਦੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸੇ ਪਿਆਰੇ, ਐਸੇ ਬੀਤਰਾਗ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਾਰੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਜਾਇਆਂ ਦੁਖ ਦਰਦ, ਤਕਲੀਫਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਸਾਰ ਪਾਪ ਨਾਸ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਨਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਸਿਆਣਪਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਕਮਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਹੋਏਗਾ ਕੀ? ਆਉਣ ਜਾਣ ਦਾ ਚੱਕਰ ਮੁੱਕ ਜਾਏਗਾ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਐਸੀ ਪਿਆਰੀ ਰੂਹ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਮਾਣਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਯੁਗਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਜੀਵਨ ਲਗ ਜਾਵੇ।

ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ

ਮੂਲ ਲੇਖਕ - ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ

ਅਨੁਵਾਦਕ - ਡਾ. ਬੀਬੀ ਤੇਮਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਦਿੰਦੀਆਂ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਤੇ।

ਅਧਿਆਇ ਪੰਜਵਾਂ

ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਝਲਕਾਂ

ਇਕ ਆਮ ਬੰਦੇ ਦਾ ਮਨ ਤਾਂ ਖਿੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਲੜੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਬਾਹਰ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਮਨ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਮਨ ਦਾ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਢਾਂਚਾ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਲਈ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਤਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਮਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰੋ, ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਕ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਨੌਕਰ ਮਾਲਕ ਨੂੰ।

ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਖੇਡੂ ਹੋਏ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਮਨ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਹਿਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਰੰਭਕ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਕਾਫੀ ਬਗਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਸਾਧਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਉਸ ਲਈ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣਾ ਅੰਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਦੇਰ ਤਕ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਰੱਖਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅੰਖਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਗਤੀ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੇਤੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਕਦੀ ਵੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਚਿੰਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਝੱਟਪਟ ਦੂਸਰੀ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਥਾਂ ਮੱਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਏਧਰ ਓਧਰ ਭਟਕਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਫੇਰ ਕਲਪਨਾ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਨੋਖੇ ਵਿਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਮਨ ਉਖੜਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤਾਂ ਲੁਕੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਪੜਦਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਕਈ ਤਹਿਂ ਥੱਲੇ ਦਬੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਤਹਿਂ ਹਨ 1. ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ 2. ਮਨੋਵੇਗ 3. ਸੰਵੇਗ 4. ਮਨੋਦਸ਼ਾ, ਭਾਵਕ ਦਸ਼ਾ 5. ਭਾਵ ਭਰੀ ਚਿੰਤਾ 6. ਮਨ ਦੀ ਲਹਿਰ ਤਰੰਗ 7. ਅਨੁਮਾਨ ਇਹ ਸਭ ਮਨ ਉਤੇ ਪਈਆਂ ਪਰਤਾਂ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਕ ਇਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝੀਏ ਜਾਣੀਏ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਕਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀਮਾਤਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਹਨ ਆਪਾ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਪੁਨਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ। ਭੁੱਖ ਆਤਮ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ ਲੋਭ ਪੁਨਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਸਾਡੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨੋਵੇਗ ਹਨ 1. ਵਿਚਾਰ ਮਨੋਵੇਗ 2. ਥੈਲਣ ਦਾ ਬਚਨਾਂ ਦਾ 3. ਕਰਮ ਕਰਨ ਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਸਬੰਧ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਰਕ ਤੇ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੰਵੇਗ, ਮਨੋਦਸ਼ਾ, ਭਾਵ ਭਰੀ ਚਿੰਤਾ ਇਹ ਸਭ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਸੰਵੇਗ, ਸੋਚ ਤੇ ਇੱਛਾ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਹੈ, ਸੰਵੇਗ ਢੂੰਘੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੋਚ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਮੁਢਲੇ ਦੋ ਹੀ ਸੰਵੇਗ ਹਨ ਪਿਆਰ ਤੇ ਨਫਰਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਸੰਵੇਗ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਸਤਿਕਾਰ, ਮਾਣ, ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਾਵਾਂ ਵੇਸ਼ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਣ ਹਨ ਉਹ ਹਨ 1. ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਭਾਵਾ ਵੇਸ਼ 2. ਸਦਾਚਾਰੀ ਦਾ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਨੇਕ ਚਲਣ ਦਾ ਭਾਵਾ ਵੇਸ਼ 3. ਸੁਹਜਵਾਦ ਦਾ ਭਾਵਾ ਵੇਸ਼। ਪਰ ਇਥੋਂ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ਭਾਵ ਭਰੀ ਚਿੰਤਾ ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛਲਕੁਪ ਹਨ, ਮਾਇਆ ਹਨ, ਮਨ ਵਿਚ ਧੋਖਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਛਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਦਾਸ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ‘ਭਾਵ’ ਕਿਹਾ

ਗਿਆ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਦੋ ਭਾਵ ਹਨ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੇ ਖੇੜਾ ਅਨੰਦ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਦੁਖ ਅਫਸੋਸ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਉਦਾਸੀ ਬਿੰਨਤਾ। ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਭਾਵ ਵਿਚ ਡੋਲ੍ਹਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਇਕ ਕਦੀ ਦੂਸਰਾ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਨ ਕਦੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਉਚੀ ਸੋਚ ਤੱਕ ਜਾਂ ਉਚੇ ਅਨੁਭਵ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਣ ਦਿੰਦਾ। ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਮੈਡੀਟੋਸ਼ਨ ਦੀ, ਮੈਡੀਟੋਸ਼ਨ ਨਾਲ ਇਕ ਦਮ ਇਕਾਗਰਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਿਆਂ। ਮਨਮੌਜ ਅਨੁਮਾਨ ਸਭ ਵਿਚ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵਿਕੇਂਦਰੀ ਚੱਕਰ, ਅਕੇਂਦਰੀ ਚੱਕਰ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਖਬਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨਮੌਜ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਥੱਲੇ ਮਨ ਲਤਾਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਤਾਪ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਮਾਨ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਬੈਂਧਿਕ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਤੇ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਕਵਿ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦਾ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਯੋਗੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਅੱਜ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਮਨ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਵੇਗ, ਭਾਵਾ ਵੇਸ਼, ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਗੰਖੀਆਂ ਦਾ ਰਸ ਜਿਵੇਂ ਕਿ Thyroid, pineal, thymus ਤੇ ਹੋਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲਾਵ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਵਧੇਰੇ ਸੂਖਮ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਕਿਉਂ ਬੇਚੈਨ ਹੈ, ਯੋਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਸੰਵੇਗਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਊਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਸਾਡੇ ਜਾਨਣ ਤੇ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਤੇ ਹੈ, ਚੇਤਨ ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਚੇਤਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਊਣਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਯੋਗੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੇਤਨ ਮਨ ਭਾਵੋਂ ਕਿੰਨਾਂ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਡੀਊਟੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਬਾਹਰੀ ਹੈ, ਉਪਰਾ ਹੈ। ਅਚੇਤ ਮਨ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ, ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਰਨਾ

ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਹਣ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਤੇ ਅਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪੱਖਾਂ ਤੇ ਖੋਜ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ। ਮਨ ਇਕ ਝੀਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਲਹਿਰਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਗਿਆਸੂ ਆਪਣਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਝੀਲ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸੁਭਾਅ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਪੈੜੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਜਾਗਤ, ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਸੌਣਾ। ਇਕ ਚੌਥੀ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੀ ਉਪਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਉਪ ਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਉਪ ਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ, ਸਾਰੀ ਗੰਦਰੀ ਕੱਢ ਦੇਣੀ ਤੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਪਚੇਤਨਾ ਤੇ ਲੈ ਜਾਣਾ।

ਰੋਜ਼ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੂਈ ਵਿਚ ਧਾਰਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਭੀੜ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਕਾਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਕਾਗਰ ਹੋਣਾ ‘ਧਾਰਨਾ’ ਜਿਵੇਂ ਪੰਤਾਜਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਅੰਦਰ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ ਮਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ ਇਕ ਕੋਈ ਪੱਠਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੱਠਿਆਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤੋਂ ਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕਹ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੇ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਧਿਆਨ ਇਕਾਗਰਤਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਲਈ ਧਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਸਵੈਇਛਤ ਦੂਸਰਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਧਿਆਨ ਚਲਾ ਜਾਣਾ, ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਜੋਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਇਕ ਧਿਆਨ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੈਇਛਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਖਿਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਦਮ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਵਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਵਲ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੀਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਵੈ ਇੱਛਤ ਧਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਕੁਝ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਆਪਣੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਠੀਕ ਦਸਦੇ ਹਨ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਇਕਾਗਰ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਝੂਠਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕਾਗਰਤਾ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਛੁੰਘੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਖੇਡੂੰ ਹੋਏ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਿਖਿਧ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣ ਜਾਏ ਸਮਝ ਜਾਏ ਕਿ ਇਕਾਗਰਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਅਸ਼ੁਅਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹੋਰ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਕਨੀਕਾਂ ਹਨ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਇਕਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਇਕੋ ਥਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਜੋੜੇ, ਧਿਆਨ ਕਿਸੇ ਠੀਕ ਥਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇੱਕਲੇ ਬੈਠੋ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਅਸ਼ੁਅਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੋਗੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਐਨੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬੈਠੋਗੇ। ਕਮਰਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਫ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੰਧਾਂ ਉਤੇ ਕੋਈ ਫੋਟੋ ਕੋਈ ਤਸਵੀਰਾਂ

ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਹਵਾ ਦਾ ਝੌਂਕਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਰੌਸ਼ਨੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਤਾਪਮਾਨ ਵੀ ਠੀਕ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ ਇਕ ਦਮ ਧਿਆਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਅੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਥੋਂ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਵਲੋਂ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਹੋ ਤਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੈਠੋ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਮੁੜਲਾ ਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਇਕ ਪ੍ਰਾਰੰਭਕ ਤੌਰ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਕਰ ਲਓ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠੋ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨਿਸਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਨਾਲ ਨਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਕੁ ਯੋਗ ਅਭਿਆਸ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ ਕੁਝ ਨਿਸਲ ਹੋਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ। ਡੂੰਘੇ ਸੂਅਸ ਲੈਣੇ, ਸੂਅਸਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੈਠਣਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਅਧਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸ ਆਏ ਹਾਂ।

ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਰਾਮਦੇਰ ਲੱਗੇ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਵੀ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਡਾ ਸਿਰ ਗਰਦਨ ਤੇ ਪਿੱਠ ਸਿੱਧੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਕੋ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਲੱਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੱਥ ਪੱਟਾਂ ਉਤੇ ਰੱਖੋ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕਦੀ ਵੀ ਸ਼ਵ ਆਸਨ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਇਕਾਗਰ ਨਾ ਹੋਵੋ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਥਿਲਤਾ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਏਗੀ।

ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਚਾਰ ਰਹਿਤ। ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਸਾਰਕ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੰਵੇਗਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋ ਜਾਓ, ਆਪਣੀ ਰੁਚੀ ਬਦਲ ਲਓ। ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਓ, ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਬਾਹਰੋਂ ਸਮੇਟ ਲਓ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹੋ, 'ਮੈਂ ਕੈਣਾ ਹਾਂ?' ਮੈਂ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਸੰਵੇਗ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਮਨੋਵੇਗ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਇਕ ਆਤਮਾ ਹਾਂ, ਇਕ ਰੂਹ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਨੋਵੇਗ

ਸੰਵੇਗ ਕਿਵੇਂ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹਾਂ, ਨਿਸ਼ਾਵਾਰਥ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਹ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਮਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਵੇਗ, ਸਾਰੇ ਮਨੋਵੇਗ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕ ਸਾਕ਼ਸੀ ਹੋ ਜਾਓ, ਇਕ ਦਰਸ਼ਕ ਹੋ ਜਾਓ, ਅਪਣੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕ ਹੋ ਜਾਓ, ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਉਤਾਰ ਚੜ੍ਹਾਅ ਨੂੰ ਦੇਖੋ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਜੋੜੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਦੇਖੋ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਦੇਖੋ, ਕੋਈ ਐਸੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾ ਵਰਤੋ ਕੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਕੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤੋਂ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੋ ਹਾਂ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਕਰੋ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖੋ ਕਿ ਦਵੰਦ ਕਿੰਨਾ ਵੱਧ ਹੈ, ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਉਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਫਰਕ ਪਵੇਗਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਓ, ਨਿਗਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਰੱਖਣ ਨਾਲ, ਧੀਰਜ ਰੱਖਣ ਨਾਲ, ਅਣਥੱਕ ਪ੍ਰਯਤਨ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਸਮਝਿਆਵਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਾਣਿਲ ਹਨ ਫੇਰ ਅਭਿਆਸ ਰੋਕ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਦੋਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਹੋਵੇ, ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਕੋਈ ਜਤਨ, ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਤਨਾਓ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਣਾਓ ਨਾਲ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਬੇਚੈਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਧਿਆਨ ਹਨ, ਸਥਾਲ, ਸੂਖਮ, ਬਾਹਰੀ, ਅੰਤਰੀਵ, ਵਿਸ਼ਾਨਿਸ਼ਠ, ਅੰਤਰੀਵ, ਆਤਮਪਰਕ ਤੇ ਅਸੀਮ, ਇਹ ਸਭ ਵਸਤੂ ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ, ਕਿਸ ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਸਤੂ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਚੋਣ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਜੇ ਵਸਤੂ ਵਿਸ਼ੇ ਸੋਹਣਾ ਹੋਵੇ ਅਨੰਦਮਈ ਹੋਵੇ, ਧਿਆਨ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਕਿਸੇ ਮੂਰਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਫੋਟੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੱਖ ਕੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਮੌਮਬੱਤੀ ਹੋਏ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ

ਕਿਹਾ ਹੈ ਈਸਾ ਜੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ, ਬੁਧ ਦੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਫੁੱਲ ਵੀ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕੋਈ ਪੀਲਾ, ਨੀਲਾ ਜਾਂ ਸੀਜ਼ਾ ਰੱਖ ਕੇ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਜਗਾ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡਾ ਦੇਖਣਾ ਸਬਿਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਕ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਮਿੰਟ ਲਈ ਧਿਆਨ ਲਗਾਓ ਫੇਰ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਇਕ ਦੋ ਮਿੰਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਨੱਕ ਤੇ ਧਿਆਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ, ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ ਇਹ ਦੌਨੋਂ ਤਰੀਕੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹਨ। ਨੱਕ ਕੇ ਧਿਆਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨੱਕ ਦੀ ਟਿੱਪ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਮੁਣੇ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੱਥੇ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅੱਧੇ ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅੱਧੇ ਘੱਟੇ ਤਕ ਜਾਓ। ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਪਕੜ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਗਨ ਨਾਲ ਦਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਤੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ, ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਹੁਣ ਤਕ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਰੱਖਣੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਬਾਹਰ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤ੍ਰਾਟਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਦੇ ਉਹ ਤਰੀਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇਥੇ ਤਿੰਨ ਤਰੀਕੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਧੁਨ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣਾ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ। ਸੂਅਸਾਂ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ, ਤੀਸਰਾ ਮਨ ਵਿਚ ਮੂਰਤ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ।

1. ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਜਾਂ ਧੁਨ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ

ਜਿਵੇਂਕਿ ਅਨੰਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਅਮਰ ਆਵਾਜ਼ ਓਮ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਬਗਾਹਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਮਾਨਸਿਕ ਮੁਰਤ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸੂਖਮ ਚਿੱਤਰ ਜਾਂ ਇਕ ਸੂਖਮ ਆਕਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

2. ਸੂਸਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਤੇ ਧਿਆਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਓਮ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਭਟਕਦਾ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖਿੰਡੇ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

3. ਮਨ ਦੇ ਆਕਾਰ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਮਨ ਸਥਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੂਰੂ ਵਿਚ ਮਾਨਸਿਕ ਆਕਾਰ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਚੁਣੋਂ ਉਹ ਸਾਧਾਰਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਚਮਕਦਾ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਮੱਧਮ ਜਿਹੀ ਰੌਸ਼ਨੀ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਸਕੇ ਉਸ ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸੂਖਮ ਜਾਂ ਕੋਈ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਆਕਾਰ ਨਾ ਰੱਖੋ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ੂਰੂ-ਸ਼ੂਰੂ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਢੁਕਦੇ ਆਕਾਰ ਜਿਹੜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹਨ ਲਿਖਿਆ ਹੋਆ ‘ਓਮ’, ਈਸਾ ਜੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਜਾਂ ਬੁੱਧ ਦੀ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਕੋਈ ਆਕਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਚੁਣ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਨਸਿਕ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੋਈ ਅਨੋਖੀ ਬੁਸ਼ਬੂ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਕੋਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਿਸਣੇ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਘਟਨਾਵਾਂ। ਇਹ ਸਭ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਅਗਾਂਹ ਵਧਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਇਥੇ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੁਝ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਹ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਗੋਲ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਗੋਲ ਤਾਂ ਅੰਤਮ ਸੱਚ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਹੈ।

ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਉਨਤ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਇਕ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ‘ਅਜਨ ਚੱਕਰ’ ਜੋ ਕਿ ਦੋ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਉਸ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨ ਦੀ ਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਥਾਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਥਾਂ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚੇਤ ਅਨੁਭੂਤੀਸ਼ੀਲ ਥਾਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਇਥੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਕਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਕੋ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਟਿਕਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਰੰਮ ਨਿਗਮ ਦੀ ਸੋਝੀ, ਪਰਤਵੀਂ ਨਜ਼ਰ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਪ੍ਰਤੀਗਰਾਮੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਦਿਵਿਆ ਚਕਸੂ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਨਹਦ ਚੱਕਰ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣਾ ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਇਸ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨਾਹਦ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਥਾਨ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਹਿਰਦੇ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਛਾਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਮਾਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਯੋਗੀਆਂ ਲਈ ਹੈ, ਯੋਗੀ ਹੇਠਲੇ ਚੱਕਰਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦੇ।

ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਨ ਚੱਕਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚੱਕਰ ਕਾਬੂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਵਧੇਰੇ ਸੰਵੇਗਕ ਹਨ, ਭਾਵਕ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਨਾਹਦ ਚੱਕਰ ਤੇ ਹੀ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਬੋਧੀ ਜੀਵਨ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਅਜਨਾ ਚੱਕਰ’ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੱਕਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਾਰਣ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਰਾਹ ਸੁਸਥਾਨਾ ਵਿਚੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬੇਅੰਤ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅੰਤ ਵਿਚ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਾਰਣ ਤਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਹੁੰਦੇ ਹੋ।

ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਯੋਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਗਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਹ ਤਰੀਕੇ ਕੇਵਲ ਇਕ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਹੀ ਇਕ ਦੀਕਸ਼ਤ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਹਨ - ਬਿੰਦੂ ਬੇਦਨਾ, ਮਧੂ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਚਲਾਨਾ। ਬਿੰਦੂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਬਿੰਦੂ ਬੇਦਨਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਦੋਨੋਂ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਭਾਵ ਅਜਨਾ ਚੱਕਰ ਤੇ ਇਕ ਬਿੰਦੂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਗ ਮੌਤੀ ਹੋਵੇ ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੇਖਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਮੌਤੀ ਵਰਗਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਹੰਸਰ ਚੱਕਰ ਤੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਬਿੰਦੂ ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸਮਰਿਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਉਪਚੇਤਨਤਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਬਹੁਤ ਉਨਤ ਤਰੀਕਾ ਜਿਹੜਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਨੱਕ ਦੀ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਜਿਹੜੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਸੂਰਜ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੱਬੀ ਨਾਸਕਾ ਨੂੰ ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਗਿਆਨ ਉਤਪਨਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਣਾ ਅਵੱਸਕ ਹੈ, ਇਸੇ ਮੇਲ ਨੂੰ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਅਨੰਦਿਤ ਹੋਣਾ।

ਯੋਗਿਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣਾ ਯੋਗਾ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੇ ਜਦੋਂ ਚਾਹੋ ਇਸ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਸੰਕੋਚ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੇ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਪੌੜੀ ਵਿਚ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਵੈਇੱਛਤ ਕਾਬੂ ਤੇ ਭਾਵ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਣਇੱਛਤ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਭਾਵ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਵੀ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੋਨੋਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਨ ਸਵੈਇੱਛਤ ਅਣਇੱਛਤ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਬਿਲਕੁਲ

ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਲੱਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਇਕਾਗਰਤਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਈ ਹੈ। ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕ ਪਾਸਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਚੇਤਨ ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਰੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਕਿਵੇਂ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ। ਸੋਚਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਤਰੀਕਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਕ ਤਰਫਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਿਖਿਆ ਜਾਂ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚਣਾ ਹੈ ਸੋਚਣ ਦੀ ਇਕ ਦਿਸ਼ਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖੇਰੂ ਖੇਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਮਨ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੋਚਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਉਹ ਵਾਪਸ ਕਿਵੇਂ ਆਏ, ਕਿਵੇਂ ਉਥੇ ਆਏ, ਜਿਥੋਂ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਇਕ ਪਾਸੀ ਸਿਖਿਆ ਬੜੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਕ ਡੀਊਟੀ ਹੈ। ਆਦਿ ਸੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਜੋ ਕਿ ਅਦੂਤ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਡੀਊਟੀਆਂ ਹਨ ਪਹਿਲੀ ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣਾ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਸਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਤਿ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ ਇਕ ਸਤਿ ਹੀ ਕੇਵਲ ਅਟੱਲ ਹੈ।

ਇਕਾਗਰਤਾ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਬੂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ, ਇਛਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਨਿਧਿਆਸਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਵੇਦਾਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਧਿਆਸਨ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦੇਰ ਤਕ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣਾ ਹੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੈ। ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਕਾਗਰਤਾ

ਤੇ ਮੈਡੀਟੋਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੇ ਲਾਇਨ ਵਾਹ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਇਹ ਇਕਾਗਰਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਹੁਣ ਇਥੋਂ ਮੈਡੀਟੋਸ਼ਨ ਬੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਅੱਖਾ ਹੈ।

ਇਕਾਗਰਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਹੋਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਧਰ ਉਧਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਿੰਡੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਫੇਰ ਅਨੋਖੀ ਕਲਪਨਾ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਕ ਮਨੁੱਖ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਧਾਰਣ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਇਕਾਗਰ ਸ਼ਕਤੀ ਪੂਰੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਵੇ ਉਹ ਵਧੇਰੇ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਜਾਏ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਿਹੜਾ ਵਧੇਰੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਹੋਵੇ ਹੀ ਨਾ। ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਕਾਗਰਤਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸਥਾਪਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕਾਗਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਨੋਖੇ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸਤਿ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ, ਤਹਿਂ ਖੁਲ੍ਹਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਤਮਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਪੰਤਾਜਲ ਨੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪੰਤਾਜਲ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਲਈ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨਾ ਅਤਿ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਖੇਰੂ ਹੋਣੇ ਸੰਵੇਗ ਤੇ ਖੇਰੂ ਹੋਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਵੰਦ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਾਜ਼ੀ ਤੰਤਰ, ਮਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਸਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਛਾਵਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਉਪਚੇਤਨਤਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ ਅਨੰਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਛ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

« « « « «
(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੈਜੋ ਜੀ)

| ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤਿੰਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ |
| ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੈਜੋ ਜੀ। |

ਆਤਮ ਮਾਰਗ <i>Monthly Magazine</i> ਮਾਸਿਕ ਪਤ੍ਰਿਕਾ		
SUBSCRIPTION (ਦੇਸ਼)		
ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
240/-	2040/-	
SUBSCRIPTION ਵਿਦੇਸ਼		
	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

MEMBERSHIP FORM ☒		☐ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ	☐ ਰਿਨੀਊਵਲ	☐ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ
Order from for back Issues				
ਜਨਵਰੀ	☐	ਨਾਮ/Name		
ਫਰਵਰੀ	☐	ਪਤਾ/Address		
ਮਾਰਚ	☐			
ਅਪ੍ਰੈਲ	☐			
ਮਈ	☐			
ਜੂਨ	☐			
ਜੁਲਾਈ	☐			
ਅਗਸਤ	☐	Pin Code		
ਸਤੰਬਰ	☐	Phone E-mail :		
ਅਕਤੂਬਰ	☐			
ਨਵੰਬਰ	☐			
ਦਸੰਬਰ	☐			
		ਮੈਂ	ਰੂਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ	
		ਨੰ	ਮਿਤੀ	
		ਗਾਹੀਂ	ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।	

ATAM MARG MONTHLY MAGAZINE

Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) Pin - 140901 (Pb.) India

Phone : 0160-2255002, Fax : 0160-2255009, Email : atammarg@glide.net.in, www.ratwarasahib.org

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਐਤਵਾਰ - 4, 11,18 ਅਤੇ 25 ਫਰਵਰੀ 2007

ਪੂਰਨਮਾਸੀ - 2 ਫਰਵਰੀ, ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 12 ਫਰਵਰੀ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ।

(ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ

ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨ ਦੇ

1.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ 24 ਫਰਵਰੀ 2007, ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦੇ -

11.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੁਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੁਝੈ ਭੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੇਮ ਕੀ - ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ਭਾਗ ਦੂਜਾ	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ਭਾਗ ਤੌਜਾ	100/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦ੍ਯ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੀ ਪਹਾਂ ਸਥਾਨ ਕੇ	55/-	60/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਯੋਗ ਚਾਹੀ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਨੀਆਂ ਕਹਾਂਦੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪਿਆ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੇਮ ਅਗੇਰਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਨਰਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਨੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
16. ਗੁਰਮਤਿ ਪਚਾਰ ਦਾ ਸਰੋਤ-ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	5/-	5/-
17. ਹਿਮਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	70/-	
18. ਅਮਰ ਰਾਖਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਈ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੈਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਜਨ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਥਿਨਸੀ ਸੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	
26. ਅਥਿਨਸੀ ਸੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	

ਸੂਚਨਾ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ਼ 'ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ' ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਾਸਤੇ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਅਕਾਊਂਟ ਨੰਬਰ SB-18177 A/C ਵਿਚ ਚੈਕ, ਮਨੀਆਰਡਰ, ਡਰਾਫਟ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ -

Postal Address

Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust, (Hospital A/c)

Gurdwara Ishar Parkash

Ratwara Sahib

P.O. Mullanpur Garibdass

Teh. Kharar, Via : Chandigarh.

Distt. S.A.S Nagar (Mohali) (Pb)-140901(India)

27. ਰੁਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-
28. ਰੁਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-
29. ਸੰਤ ਤੁਮਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-
32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਬਿਨ ਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਵੈ	10/-
34. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-
35. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਤਰ	25/-
36. ਅਨਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
37. ਗਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
38. ਅੰਦਰਲੀ ਧੋਜ	130/-
39. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
40. ਰੁਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-

English Version	Price
1. Baisakhi	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth	Rs. 70/-
C. Discourses on the Beyond-1	Rs 50/-
4. Discourses on the Beyond -2	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-

Sant Waryam Singh Memorial Public School

(To be affiliated to P.S.E.B.) (English Medium)

Admission notice for nursery to X Class

School will be upgraded by one class every year upto XII

In the everlasting and sweet memory of great Saint Baba Waryam Singh Ji and under the dynamic leadership and guidance of honourable Biji (Mata Ranjit Kaur Ji), this school has become operational. This school was inaugurated by honourable Biji. This school came into existence to provide overall development of children in the religious and eco-green environment, so that these children can groom up to serve the nation.

1. To keep the up standard of education within less fee structure.
2. Emphasis is laid on the overall development of students
3. Eco-green, pollution-free environment
4. Medium of instruction - English
5. Highly-qualified, experienced and hard working teaching staff
6. Divinity period
7. Emphasis on kirtan and Gurbani recitation
8. Free computer education is provided
9. Free medical and first-aid help
10. Yoga classes
11. Teacher - student ratio is 1:20
12. Transport facilities are available.
13. Hostel Facilities are available.

Sant Waryam Singh Ji

School Building

ਨਗਰੀ ਤੋਂ ਲੇ ਕੇ ਨੌਹੀ ਕਲਾਸ ਤੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੀਡੀਅਲ ਸੂਅਕਾ ਸਿੰਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ
ਲਈ ਸੰਤ ਵਿਅਕਾਸ ਸਿੰਘ ਮੌਜੂਦੀਅਲ ਪਰਾਇਥ ਸ਼ੁਭ ਵਿਦੇਸ਼ ਆਫਿਚਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ
ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਪੇਚਲ ਕਰੇ ਜੀ। ਇਹ ਸਕੂਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਿਅਕਾਸ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਤੁਮਾਨ ਚੁਲਕਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੰਤ
ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਦੂਆਕਾ ਇਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਆਦੀਨ ਥੀਂ
ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਰਤਵਾਚਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਨਾਤਨ 20 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਥੱਡਾ ਦੇ
ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ।

1. ਪੱਟ ਹੀਸ ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਖਿਆ ਦੇ ਪੈਂਧ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਕੁਕਟ ਦੇ ਯਤਨ
2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਰਧਪੱਧੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚੇਂਚੇ ਪ੍ਰਬੰਧ
3. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮਿਕ, ਸਾਡੇ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਫਕਾਂਡੀ ਥੀਂਡਾਰ ਅਤੇ
ਯੋਗ ਅਤਿਆਸ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ
4. ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਮਿਹਨਤੀ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਅਧਿਆਪਕ
5. ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਨੁਪਾਤ 1:20
6. ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਾਧਿਕਾਰ-ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
7. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਮੁਹੱਤ ਵਿਵਰਨ
8. ਕਾਕਟਰੀ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
9. ਪਰਦੂਸ਼ਟ ਰਹਿਤ, ਹਰਿਆਲੀ ਭਾਵਿਆ, ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਬਾਹਿ ਕਾਰਨਵਾਲ
10. ਟਾਸਪੋਰਟ ਸੁਵਿਧਾ ਦਾ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ
੧੧. ਹੋਸਟਲ ਸੁਵਿਧਾ ਉਪਲਬਧਾ

Morning Assembly

Well equipped science laboratory

Computer Room

Training - Shahid Kumar

Sant Waryam Singh Memorial Public School,

Gurdwara Isherparkash Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar
Distt. Mohali (Pb.) Phone : 0160-2255004, Email : atammarg@glide.net.in